

CYNGOR SIR YNYS MÔN <u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>	
Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	10 Rhagfyr 2020
Pwnc:	Rhaglen Moderneiddio Ysgolion y Cyngor Sir – Ardal Llangefni: Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig
Pwrpas yr Adroddiad:	Cyflwyno'r ymatebion i'r ymgynghoriad statudol a gynhaliwyd yn Chwefror / Mawrth 2020 ar Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig, cynnig argymhelliad a derbyn sylwadau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.
Protocol ar gyfer Siarad cyhoeddus mewn cyfarfodydd rhithiol o'r Pwyllgorau Sgriwtini	Gall y cyhoedd gofrestru eu diddordeb i siarad mewn Cyfarfodydd Pwyllgor Sgriwtini ymlaen llaw gan ddefnyddio'r ffurflen berthnasol . Gweler y Protocol ar gyfer siarad cyhoeddus yng nghyfarfodydd rhithiol y Pwyllgorau Sgriwtini: Protocol ar gyfer Siarad Cyhoeddus mewn Cyfarfodydd Rhithiol o'r Pwyllgorau Sgriwtini
Cadeirydd Sgriwtini:	Cynghorydd Aled Morris Jones
Aelod(au) Portffolio:	Cynghorydd R Meirion Jones
Pennaeth Gwasanaeth:	Rhys H. Hughes, Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	Emrys Bebb 01248 752919 emrysbebb@ynysmon.gov.uk
Aelodau lleol:	Cynghorydd Nicola Roberts Cynghorydd Bob Parry Cynghorydd Dylan Rees

1 – Argymhelliad/ion
Cynhaliwyd yr ymgynghoriad rhwng 6 Chwefror a 20 Mawrth 2020 ar y cynnig i: "Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn" Argymhellir i'r Pwyllgor Gwaith mai'r ffordd fwyaf priodol ymlaen, o ystyried yr holl ymatebion a gafwyd i'r ymgynghoriad a'r asesiad effaith, yw bwrw ymlaen â'r cynnig gwreiddiol: • "Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn" • Awdurdodi swyddogion i symud i ran nesa'r broses sy'n cael ei nodi yng Nghod Trefniadaeth Ysgolion (2018) a chyhoeddi rhybudd statudol am gyfnod o 28 diwrnod yn gynnar yn y flwyddyn newydd. • Awdurdodi swyddogion i ymgymryd ag ymatebion i'r rhybudd statudol gan lunio adroddiad gwrthwynebu (os oes gwrthwynebiadau) i bwrpas ystyriaeth bellach gan y Pwyllgor Gwaith yn y flwyddyn newydd. • Awdurdodi swyddogion i ail gyhoeddi'r Asesiad Effaith ar y cynnig fel rhan o asesu effaith parhaus y cynnig ar gydraddoldeb, yr iaith Gymraeg a'r gymuned. Gofynnir i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol gyflwyno sylwadau ar yr argymhelliad gan argymhell i'r Pwyllgor Gwaith y dylid cymeradwyo'r uchod.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall

Mae strategaethau'r Awdurdod sy'n gysylltiedig â'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion fel a ganlyn:

2.1 Dogfen Cyflawni Blynyddol 2019-20:

Amcan 1: Sicrhau y gall pobl Ynys Môn ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir. Parhau â'r rhaglen moderneiddio ysgolion drwy archwilio'r opsiynau sydd ar gael i ni ar gyfer moderneiddio ysgolion yn ardaloedd Llangefni a Seiriol ac ymgynghori wedi hynny ar y ffordd orau ymlaen.

2.2 Cafodd y **Strategaeth Moderneiddio Ysgolion** ddiwygiedig ei chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith yn Hydref 2018 ac mae'r cynnig hwn yn ran o Fand B yn amserlen y Strategaeth.

2.3 Cynllun Rheoli Asedau Corfforaethol 2015-2020

Mae'r cynllun yn cyfeirio at y cynllun moderneiddio ysgolion a'r defnydd o'r ysgolion pan fyddant yn wag. Cyfeirir hefyd at sut mae'r cynllun moderneiddio ysgolion yn cyfrannu at y strategaeth effeithlonrwydd ynni gorfforaethol.

2.4 Strategaeth Ynni

Mabwysiadwyd Strategaeth Ynni gan Bwyllgor Gwaith y Cyngor yn 2017. Anela'r strategaeth at leihau allyriadau carbon o 15% erbyn 2022. Mae'r ystâd ysgolion yn cyfrannu'n arwyddocaol at allyriadau'r Awdurdod.

2.5 Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd

Mae'r datblygiadau tai a amlinellir yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd yn ffactor pwysig o ran y ddarpariaeth addysg newydd yn yr ardal hon o Langefní.

2.6 Yr Iaith Gymraeg

Er mwyn cynyddu'r ganran o ddisgyblion cyfnod sylfaen sy'n cyflawni targedau iaith y Gymraeg fel yr amlinellir yn nogfennau strategol Llywodraeth Cymru a chynlluniau lleol, bwriedir hefyd defnyddio'r modelau gofal plant i gynyddu capasiti gofal plant cyfrwng Gymraeg ym Môn. Mae gan y model partneriaeth gofal plant y potensial i fod yn gyfrannydd allweddol i ddyhead Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Gymraeg erbyn 2050. Bydd y rhaglen moderneiddio yn cydymffurfio â'r polisiau a'r strategaethau iaith canlynol:

- Strategaeth Iaith Cyngor Sir Ynys Môn 2016 – 2021
- Cynllun Strategol Gymraeg mewn Addysg Cyngor Sir Ynys Môn
- Strategaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer miliwn o siaradwr Gymraeg erbyn 2050

2.7 Cynllun Ariannol Tymor Canolig

Mae gofyn i'r Cyngor roi system gadarn ar waith i fonitro a rheoli ei gyllideb refeniw, ac elfen allweddol o'r system hon yw'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig. Mae'r cynllun yn amlinellu strategaeth cyllideb y Cyngor dros y tair blynedd nesaf ac yn amlinellu'r tybiaethau a fydd yn mynd ymlaen i'r broses o osod y gyllideb flynyddol. Bydd y cynllun yn adnabod rhagamcanion o heriau'r gyllideb (gofyniad arbedion) am y 3 blynedd nesaf.

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn helpu Aelodau i graffu'r pwnc:

3.1 Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau [ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]

Gweler yr Asesiad Effaith – Atodiad 1.

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**

Manylion yn yr Adroddiad Ymgynghoriad (rhannau 5 a 6) – Atodiad 1.

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**

Manylion yn yr Adroddiad Ymgynghoriad (rhannau 5 a 6) – Atodiad 1.

3.4 Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**

Amherthnasol ar hyn o bryd gan mai adroddiad ar yr ymgynghori sy'n cael ei gyflwyno yma.

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:

- hirdymor
- atal
- integreiddio
- cydweithio
- cynnwys

[ffocws ar lesiant]

Gweler yr Asesiad Effaith – Atodiad 1.

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

4.1 A fydd y cynnig hwn yn cyfrannu tuag at wireddu amcanion y Cynllun Moderneiddio Ysgolion?

4.2 A yw'r broses, gan gynnwys yr adroddiad ymgynghoriad a'r asesiad effaith yn drylwyr ac yn gadarn (h.y. a ydyn nhw'n cydnabod yn ddigonol yr effeithiau ar y Gymraeg, ar gydraddoldeb a'r gymuned) - os nad yw, beth sydd ar goll?

4.3 A yw'r cynnig yn fforddiadwy a rhesymol (o safbwynt refferniw a chyfalaf)?

4.4 Oes yna wybodaeth/ystyriaethau eraill y dylid eu dwyn i sylw'r Pwyllgor Gwaith er mwyn iddo benderfynu parhau gyda'i argymhelliad neu beidio?

5 – Cefndir / Cyd-destun

Rhwng 6 Chwefror 2020 a 20 Mawrth 2020, cynhaliwyd ymgynghoriad statudol gan swyddogion y Cyngor ar ddyfodol y ddwy ysgol dan sylw. Awdurdodwyd swyddogion i gynnal yr ymgynghoriad ar ôl i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith ystyried y 'papur cynnig' ym mis Ionawr 2020. Daeth yr ymgynghoriad i ben ar ddiwrnod olaf yr ysgol cyn y cyfnod clo cyntaf, o ganlyniad i'r pandemig byd-eang a drawsnewidiodd y ddarpariaeth addysg am gyfnod.

Mae'n bwysig nodi bod y Cyngor wedi derbyn llythyr gan Lywodraeth Cymru (Y Gangen Trefniadaeth a Derbyniadau Ysgolion) yn datgan bod Gweinidogion Llywodraeth Cymru yn rhoi estyniad i'r Cyngor tan 19 Mawrth 2021 i gyhoeddi unrhyw gynnig. Mae'r Cyngor wedi gweithredu yn unol â'r Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018 drwy gydol y cyfnod pandemig.

Fel rhan o'r ymgynghoriad hwnnw, ystyriwyd cynnig gwreiddiol y Cyngor a nifer o gynigion eraill yn fanwl. e.e.

- Sefydlu ysgol aml-safle, Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn
- Ymgymryd â gwaith cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol yn Ysgol Talwrn
- Ehangu'r holl ysgolion cynradd (Ysgol y Graig, Ysgol Talwrn, Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir)

Cafwyd 57 o ymatebion ar-lein a 10 ymateb ar ffurf llythyrau a negeseuon e-bost i'r ymgynghoriad. Cafwyd ymatebion gan unigolion a sefydliadau cymunedol fel Merched y Wawr ac eraill. Roedd adborth sylweddol gan fwyaf y rhanddeiliaid sy'n gysylltiedig â'r ddwy ysgol yn nodi:

O'r 57 o ymatebwyr ar-lein, roedd 52 (91%) yn anghytuno â'r cynnig, tra bod 5 (9%) cytuno â'r cynnig. O'r 52 a ddywedodd eu bod yn anghytuno â'r cynnig, roedd 48 o'r rhain yn gysylltiedig ag Ysgol Talwrn.

Roedd 7 ymatebydd yn gysylltiedig ag Ysgol y Graig. Roedd 4 o'r 7 (57%) hyn yn anghytuno â'r cynnig, tra bod 3 allan o 7 (43%) a oedd yn cytuno â'r cynnig.

Fel rhan o'r broses, derbyniwyd modelau addysgol eraill hefyd ac fe'u haseswyd gan swyddogion yn erbyn meini prawf a gyrwyr y strategaeth moderneiddio ysgolion bresennol (a nodir isod) wrth baratoi'r adroddiad ymgynghoriad. Dyma enghreifftiau o'r math o fodelau a gyflwynwyd:

- Adeiladu ysgol gynradd newydd yr 21ain Ganrif ar gyfer Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a chau'r ddwy ysgol.
- Ffedereiddio Ysgol Talwrn gydag Ysgol y Graig
- Cynnwys dosbarthiadau Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn a blynyddoedd 1-6 yn Ysgol y Graig

Ar ôl ystyried yr holl ymatebion ac yn dilyn dadansoddiad cynhwysfawr o'u gwendidau a'u cryfderau yn erbyn gyrwyr y strategaeth moderneiddio ysgolion, ystyrir mai'r cynnig gwreiddiol yw'r ffordd fwyaf priodol ymlaen.

Daethpwyd i'r casgliad hwn gan fod y cynnig yn cwrdd â'r heriau allweddol (a nodir yn fras isod) a wynebir gan Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig ac mae'n cwrdd â gofynion y gyrwyr newid allweddol a nodir yn Strategaeth Moderneiddio Ysgolion 2018. Mae'r rhain yn cynnwys:

- gwella safonau addysgol;
- gwella arweinyddiaeth a rheolaeth;
- sicrhau bod adeiladau ysgol yn addas i'r diben;
- lleihau nifer y lleoedd gweigion;
- lleihau cost addysg yn gyffredinol a'r amrywiaeth yn y gost fesul disgybl;
- cynnal a gwella darpariaeth cyfrwng Cymraeg a
- chynyddu defnydd cymunedol o adeiladau ysgolion.

Yn ogystal, byddai'r cynnig yn sicrhau digon o lefydd yn yr ysgol i'r dyfodol.

Mae'r cynnig yn cwrdd â gofynion y gyrwyr allweddol fel a ganlyn:

- Mae angen i **safonau** ar draws pob ysgol fod o leiaf yn dda neu'n rhagorol. Yn ogystal â hyn, byddai disgwyl i ysgolion yn yr ardal fod yn y categori gwyrdd, h.y. ysgolion sy'n perfformio'n dda ac angen y lefel isaf o gefnogaeth. **Byddai'r ysgol ehangedig newydd mewn sefyllfa i gynnal gradd Estyn ac i gadw'r categoreiddiad gwyrdd yn y tymor canolig i dymor hir.**
- Mae'n rhaid i **arweinyddiaeth a rheolaeth** fod yn dda neu'n well ym mhob ysgol. Yn y cyd-destun hwn, mae penaethiaid angen digon o amser digyswllt i gydbwysu heriau

arweinyddiaeth a rheolaeth ag ymrwymiad addysgu - yn yr Ysgol y Graig ehangedig newydd, rhagwelir na fyddai gan y pannaeth unrhyw ymrwymiad addysgu. **Byddai'n bosibl adeiladu a datblygu uwch dîm rheoli ymhellach, a allai wella arweinyddiaeth a rheolaeth.**

- Mae angen i'r **adeilad ysgol** ddarparu amgylchedd dysgu ysbrydoledig a fydd yn annog pob disgybl i gyflawni eu potensial ar draws pob maes dysgu. Yn ogystal â hyn, mae'n rhaid i bob ysgol gydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd i blant ag anableddau – dylunnir adeilad 21^{ain} ganrif newydd a chanddo gostau cynnal a chadw isel ynghyd â graddiad BREEAM rhagorol. **Byddai costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol y ddwy ysgol o £408,500 yn cael eu dileu. Bydd yr ysgol ehangedig yn cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010.**
- Mae angen i **leoedd ysgol** digonol fod ar gael yn yr ardal er mwyn cwrdd â galw presennol, rhagolygon niferoedd y dyfodol yn ogystal â lleihau lleoedd gweigion. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau symudiad disgyblion o'r tu mewn ac o du allan i'r dalgylch os oes modd - **mae'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol y Graig. Yn ogystal, bydd disgyblion o Dalwrn yn cael eu haddysgu mewn dosbarthiadau lle mae'r ystod oedran yn llai. Bydd llai o ddisgyblion yn symud rhwng dalgylchoedd.**
- Bydd angen i unrhyw ddarpariaeth ysgol ddiwygiedig yn yr ardal fod yn **gost effeithlon** h.y. mae angen lleihau'r costau refeniw ac unrhyw gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl ar draws ysgolion unigol - byddai gostyngiad yn y gost gyfartalog fesul disgybl yn yr ysgol ehangedig. Byddai'r gost rhagamcanol fesul disgybl yn yr ysgol ehangedig newydd ua £3,436 (ar sail cyllideb 2019/20). Mae hyn yn is na chyfartaledd Ysgolion Cynradd Ynys Môn - £3,988 (2019/20). Mae hefyd yn dileu'r amrywiaeth yng nghost y disgybl rhwng y ddwy ysgol – Ysgol Talwrn - £4,553 (2019/20), Ysgol y Graig - £3,429 (2019/20). Mae'r cynnig yn arwain at gost refeniw ychwanegol o tua £33,000 y flwyddyn (rhoddir mwy o wybodaeth yn rhan 7), fodd bynnag mae'n dileu costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £408,500. Pe byddai'r cyngor yn ariannu'r gwaith hwn drwy fenthyciad digefnogaeth dros gyfnod o 20 mlynedd, byddai hynny yn costio tua £32,000 y flwyddyn i'w gyllido. **Gellir dod i'r casgliad felly bod y cynnig yn agos at fod yn gost niwtral.**
- **Darpariaeth cyfrwng Cymraeg** - fan leiaf, byddai'r ddarpariaeth dda bresennol yn **cael ei chynnal.**
- Mae angen cynnal **defnydd cymunedol** o adeiladau ysgolion a chyfleusterau cysylltiedig, a'i gynyddu lle bo'n bosibl – **byddai'r gymuned ehangach yn parhau i gael budd trwy gael defnyddio'r adeilad ysgol newydd ehangedig.**

I grynhoi felly, y cynnig sy'n cael ei argymhell yw "Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn"

6 – Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb [cynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]

Mae'r asesiadau effaith mewn perthynas ag Iaith, Cymuned, y Ddeddf Cydraddoldeb a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi'u cynnwys fel un Asesiad Effaith a ddangosir yn Atodiad 1 ar derfyn yr adroddiad ymgynghoriad. Roedd yr ymgynghoriad hefyd yn cynnwys ymateb i'r Asesiad Effaith. Darparodd cyfanswm o 40 (70% ohonynt) o ymatebwyr sylwadau o ran yr asesiad effaith.

Cydraddoldeb - nododd 7.5% o'r ymatebwyr y canlynol:

- y gallai rhai disgyblion, yn enwedig y rhai sy'n dioddef o gyflwr penodol, ei chael hi'n anodd ymgartrefu mewn ysgol fawr.

Y Gymraeg - nododd 25% o'r ymatebwyr y canlynol:

Amlygwyd y themâu canlynol yn y sylwadau hynny:

- Mae Talwrn yn ardal lle mae'r Gymraeg yn iaith naturiol. Er bod Ysgol y Graig yn gwneud gwaith da o hyrwyddo ac annog y defnydd o'r Gymraeg, roedd y rhanddeiliaid yn pryderu y byddai disgyblion yn troi at y Saesneg ar fuarth yr ysgol, yn ystod gweithgareddau allgyrsiol ac ymhlith plant y tu allan i oriau ysgol.
- Mae [Ysgol Talwrn] yn bwysig i Eisteddfod Talwrn a diwylliant Cymru. Os gwireddir y cynnig, bydd llai o siaradwyr Cymraeg, gan y bydd ysgolion yn dod yn fwy gyda mwy o siaradwyr Saesneg.
- Staff Cymraeg eu hiaith yn colli swyddi.

Y Gymuned - nododd 40% o'r ymatebwyr y canlynol:

- eu bod o'r farn y dylai disgyblion lleol dderbyn eu haddysg yn lleol, a chredant y byddai'r cynnig i gau Ysgol Talwrn yn cael effaith andwyol ar y gymuned.
- y byddai'n anos i ddisgyblion o Dalwrn fynychu clwb gofal plant / clwb brecwast, gan y bydd y bws ysgol yn rhy hwyr.
- effaith negyddol y cynnig ar feithrinfeydd gofal plant preifat, bydd staff yn colli swyddi, ac mae'r pris i ddisgyblion o dan 2 oed yn debygol o gynyddu i dalu am golli incwm gan ddisgyblion 2 oed a hŷn.

Diogelwch ar y Ffyrdd / Trafnidiaeth - nododd 27.5% o'r ymatebwyr y canlynol:

- eu bod yn pryderu bod traffig eisoes yn broblem o amgylch Ysgol y Graig, ac y byddai'r cynnig yn gwneud y broblem hon yn waeth. Gwnaed sylwadau tebyg gan staff Ysgol y Graig. Dywedodd rhai o'r ymatebwyr eu bod yn pryderu bod damweiniau'n debygol, ac awgrymwyd y dylai swyddogion o'r cyngor arsylwi traffig yn yr ardal rhwng 8.30 a 9am a thua 3pm er mwyn iddynt sylweddoli pa mor ddrwg yw'r broblem.
- eu bod yn pryderu am effaith amgylcheddol a newid yn yr hinsawdd fel ffactorau posibl. Nodwyd na fyddai eu plentyn yn gallu cerdded na mynd ar sgwter neu feicio i Ysgol y Graig. Byddai hyn yn amhosibl pe bai Ysgol Talwrn yn cau gan fod y ffordd o Dalwrn i Ysgol y Graig yn beryglus heb balmant.

Mae nifer yr ymatebion i'r cwestiwn ar yr asesiad effaith yn rhoi sicrwydd o 95% bod yr ymateb yn gywir ac yn cyfateb i deimladau gweddill y rhai a ymatebodd i'r ymgynghoriad. Mae lefel hyder o 95% yn golygu, pe cynhelid yr arolwg 100 o weithiau, y byddech yn cael yr un canlyniadau 95% o'r amser.

Mae'r Asesiad Effaith yn ddogfen fyw sydd wedi'i diweddaru i gynnwys sylwadau rhanddeiliaid a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod ymgynghori statudol.

Noder: Bydd yr Asesiad Effaith yn ddogfen sy'n cael ei diweddaru'n rheolaidd drwy gydol y cyfnod datblygu fel y gall y Cyngor mewn partneriaeth â'r gymuned leol (os bydd risg arall yn codi) roi mesurau lliniaru ar waith i oresgyn y risg neu'r mater sy'n codi, mewn partneriaeth â'r gymuned leol.

Bydd y trefniant hwn yn gweithredu drwy gydol y cyfnod datblygu a bydd yn atebol i'r Bwrdd Rhaglen Gorfforaethol - Trawsnewid Gwasanaethau.

7 – Goblygiadau Ariannol

Rhagwelir y bydd y ddarpariaeth newydd yn costio tua £6 miliwn i'w hadeiladu. Os bydd y cynnig yn cael ei gymeradwyo, bydd yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru a fydd yn cyfrannu 65% drwy raglen Band B Ysgolion yr 21ain Ganrif, a Chyngor Sir Ynys Môn yn cyfrannu 35%.

Os bydd adeilad presennol Ysgol Talwrn yn cael ei werthu, rhagdybir gallai hyn gyfrannu tua £150,000 tuag at gyfraniad y Cyngor.

Fe fydd cyfraniad y Cyngor tuag at y prosiect yn cael ei ariannu trwy fenthycia digefnogaeth. Rhagdybir y byddai'r ad-daliadau blynyddol yn costio tua £94,000.

Fe fydd costau cynnal adeilad Ysgol y Graig yn cynyddu, er enghraifft, costau trethi, ynni a glanhau. Fodd bynnag, bydd yr arbedion a wneir trwy gau Ysgol Talwrn yn gwrthbwysu'r rhain yn fwy. Mae arbediad yn erbyn costau cynnal a chadw adeilad Ysgol Talwrn, yn ogystal â'r elfennau sefydlog mae pob ysgol yn eu derbyn trwy'r fformiwla cyllido ysgolion (h.y. bydd un ysgol yn llai yn derbyn yr elfennau sefydlog). Rhagdybir y bydd hyn yn arwain at arbediad o £31,000 y flwyddyn wedi ystyried popeth.

Pe byddai'r Cyngor yn gwneud dim, rhagdybir y byddai Ysgol y Graig yn sylweddol dros ei chapasiti yn y dyfodol, ac felly byddai'n rhaid i'r Cyngor dalu i gludo disgyblion i ysgolion lle mae llefydd gweigion. Mae'r cynnig hwn yn creu capasiti ychwanegol yn yr ardal, felly ni fydd rhaid cludo disgyblion o'r ardal, ac yn sgîl hyn bydd y Cyngor yn osgoi tua £60,000 o gostau cludiant y byddai wedi gorfod eu talu yn y dyfodol pe bai'n gwneud dim. Byddai costau o tua £30,000 y flwyddyn i gludo disgyblion o ddalgylch Ysgol Talwrn i Ysgol y Graig, gan nad oes llwybr cerdded diogel, felly byddai'r arbediad yn erbyn y pennawd cludiant tua £30,000 y flwyddyn.

Felly y gost net blyneddol i'r Cyngor fyddai tua £33,000 (£94,000 - £31,000 - £30,000)

Bydd y cynnig hefyd yn dileu gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol i'r dyfodol o £408,500 rhwng Ysgol Talwrn (£360,000) ac Ysgol y Graig (£48,500).

Mae balansau ysgolion wedi gostwng yn sylweddol dros y blyneddau diwethaf, o £2,089,338 ym mis Mawrth 31 2017 i £197,315 ym mis Mawrth 31 2020. Ym mis Mawrth 31 2017, roedd 4 ysgol gynradd ac 1 ysgol uwchradd mewn diffyg. Erbyn 31 Mawrth 2020, roedd 9 ysgol gynradd, 3 ysgol uwchradd ac 1 ysgol arbennig mewn diffyg.

8 – Atodiadau

Atodiad 1 – Adroddiad Ymgynghoriad - Canlyniad yr ymgynghoriad a gynhaliwyd o 6 Chwefror 2020 hyd at 20 Mawrth 2020 Ar y cynnig i: "Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn"

ac

Asesiad Effaith gan gynnwys Cydraddoldeb, Iaith, Cymuned a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Cod Trefniadaeth Ysgolion (11/2018)

Strategaeth Moderneiddio Ysgolion Môn (diwygiedig) – Hydref 2018

Dogfen Cyflawni'r Cyngor Sir - 2019/20

Llythyr gan Lywodraeth Cymru i Gyngor Sir Ynys Môn dyddiedig 7 Mai 2020 yn rhoi estyniad tan 19 Mawrth 2021 i gyhoeddi unrhyw gynnig.

Dogfen gan Lywodraeth Cymru - Diweddariad Addysg Covid-19 - **Newidiadau i'r Cod Trefniadaeth Ysgolion mewn ymateb i argyfwng y coronafeirws** (oedd yn rhoi arweiniad ar ymgynghori ar gynigion trefniadaeth ysgolion yn ystod argyfwng y coronafeirws (COVID-19)).

ADRODDIAD YMGYNGHORIAD

MODERNEIDDIO YSGOLION – ARDAL LLANGEFNI

Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig

Canlyniad yr ymgynghoriad a gynhaliwyd o

6 Chwefror 2020 hyd at 20 Mawrth 2020

Ar y cynnig i:

“Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

Protocol ar gyfer Siarad cyhoeddus mewn cyfarfodydd Rhithiol o'r Pwyllgorau Sgriwtini	Gall y cyhoedd gofrestru eu diddordeb ymlaen llaw gan ddefnyddio'r ffurflen berthnasol, i siarad mewn Cyfarodydd Pwyllgorau Sgriwtini. Gweler y Protocol ar gyfer siarad cyhoeddus yng nghyfarfodydd rhithiol y Pwyllgorau Sgriwtini : Protocol ar gyfer Siarad Cyhoeddus mewn Cyfarfodydd Rhithiol o'r Pwyllgorau Sgriwtini
--	---

Rhagfyr 2020

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English

Mae copïau caled o'r adroddiad hwn ar gael ar gais trwy anfon e-bost at ysgolionmon@ynysmon.gov.uk

CYNNWYS

1.	CYFLWYNIAD	3
2.	DOSBARTIAD YR ADRODDIAD YMGYNGHORI	3
3.	Y CYNNIG	4
3.1	Manylion arfaethedig yr Ysgol y Graig ehangedig	4
4.	TREFNIADAU YMGYNGHORI	6
4.1	Methodoleg	6
4.2	Cyfarfodydd Ymgynghori	7
4.3	Ymgynghori â Phlant a Phobl Ifanc	7
5.	YMATEBION A SYLWADAU	8
5.1	Crynodeb o'r Ymatebion	8
5.2	Crynodeb o'r Sylwadau	9
5.3	Sylwadau penodol gan Gymdeithas yr Iaith Gymraeg	21
5.4	Ymateb gan Lywodraethwyr Ysgol Y Graig	25
5.5	Ymateb gan Lywodraethwr o Ysgol Talwrn	29
5.6	Llythyr gan staff Ysgol Talwrn	37
5.7	Barnau plant a phobl ifanc	38
5.8	Ymateb Estyn	42
6.	SYLWADAU A DDERBYNIWYD MEWN PERTHYNAS Â'R OPSIYNAU AMGEN A YSTYRIWYD	47
6.1	Opsiynau Amgen Rhesymol i'r cynnig	47
6.2	Opsiynau Amgen Rhesymol Eraill A Gynigwyd Gan Randdeiliaid	63
6.3	Opsiynau Amgen Rhesymol eraill a awgrymwyd gan Randdeiliaid y mae angen eu gwerthuso ymhellach	71
7.	CASGLIAD	80

1. CYFLWYNIAD

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn ddyletswydd statudol i ddiogelu digon o leoedd addas i blant o fewn ysgolion y sir.

Mae gan y Cyngor gyfrifoldeb o dan y Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) i ymgynghori â rhanddeiliaid wrth ystyried cynigion ar gyfer ad-drefnu ysgolion sy'n cyflawni meini prawf penodol.

Rhwng 6 Chwefror 2020 a 20 Mawrth 2020 cynhaliodd y Cyngor broses ymgynghori statudol mewn perthynas â'r cynnig a ganlyn:

"Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn"

Diben cynnal ymgynghoriad statudol oedd ceisio barnau rhanddeiliaid/partïon â diddordeb am y cynnig.

Bellach mae'r adroddiad hwn ar yr ymgynghoriad yn cynrychioli cyfrifoldebau'r Cyngor yn unol â'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) i lunio adroddiad i hysbysu rhanddeiliaid/partïon â diddordeb am ganlyniad yr ymgynghoriad statudol trwy:

- Gynhoi pob un o'r materion a godwyd gan rhanddeiliaid/partïon â diddordeb.
- Ymateb i'r materion drwy roi eglurhad, diwygio'r cynnig neu wrthod y pryderon gyda rhesymau i gefnogi hynny.
- Cyflwyno barn Estyn ar y cynnig, gydag ymateb y Cyngor.
- Mynegi barnau plant a phobl ifanc a effeithir gan y cynnig.

2. DOSBARTIAD YR ADRODDIAD YMGYNGHORI

Cyhoeddwyd yr adroddiad ymgynghori ar wefan y Cyngor www.ynysmon.gov.uk ac fe gafodd y rhanddeiliaid/partïon â diddordeb a ganlyn wybod yn uniongyrchol am gyhoeddiad yr adroddiad ymgynghori.

- Staff (Addysgu ac Atodol) Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig
- Llywodraethwyr a Rhieni/Gwarcheidwaid Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig
- Aelodau Etholedig Lleol
- Yr Aelod Seneddol Lleol
- Aelod Lleol Senedd Cymru
- Aelodau Rhanbarthol Senedd Cymru
- GwE
- Estyn
- Comisiynydd yr Heddlu a Throsedd
- Llywodraeth Cymru
- Comisiynydd yr Iaith Gymraeg
- Awdurdod Lleol Cyfagos
- Cyngorau Tref a Chymuned Lleol
- Undebau addysg a staff sy'n cynrychioli Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn
- Cylch Meithrin Talwrn
- Dechrau'n Deg
- Mudiad Meithrin
- Meithrinfa Medra
- Meithrinfa Sêr Bach

- Cylch Meithrin Stryd Y Bont
- Pennaeth Ysgol Gyfun Llangefni
- Canolfan Addysg Y Bont
- Coleg Menai
- Cyngor Sir Ynys Môn – Uwch Swyddogion
- Cyngor Sir Ynys Môn – Prif Swyddog Ieuentid
- Barnados

3. Y CYNNIG

Ymgynghorodd y Cyngor ar y cynnig i “Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

Byddai'r adeilad ysgol newydd yn cymryd holl ddisgyblion presennol Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn ac yn cwrdd ag amcangyfrif galw'r dyfodol, gan gynnwys darpariaeth feithrin. Byddai Ysgol Talwrn yn cau.

At ddibenion yr adroddiad hwn, bydd yr adeilad ysgol ehangedig yn parhau i gael ei alw'n Ysgol Y Graig.

3.1 Manylion arfaethedig yr Ysgol y Graig ehangedig

Nodir manylion arfaethedig yr Ysgol y Graig ehangedig isod:

Manylion arfaethedig yr Ysgol y Graig ehangedig	
Ystod Oedran	3-11 oed
Lleoedd Disgyblion	480 (4-11 oed)
Lleoedd Meithrin	68
Rhif Mynediad	68
Lleoliad	Tir ger adeilad presennol Ysgol y Graig, Llangefni.
Categori	Cymunedol
Categori Iaith	Cyfrwng Cymraeg
Cyfleusterau Arfaethedig	Cyfleuster Ysgol 21ain Ganrif i wireddu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) newydd, gan gynnwys darpariaeth feithrin a chymunedol.
Y Gost a Ragwelir ar gyfer y Prosiect	Tua £6m, wedi ei ariannu 65/35 drwy Raglen Ysgolion 21ain Ganrif Llywodraeth Cymru a chyfalaf y Cyngor.

Cynigir y gallai'r estyniad i Ysgol Y Graig, a fyddai'n cynnwys bloc Cyfnod Sylfaen (CS) newydd, gynnwys y canlynol:

- Ystafelloedd Dosbarth Cyfnod Sylfaen (CS)
- Toiledau ac Ystafelloedd Cotiau gyferbyn ag Ystafelloedd Dosbarth CS
- Dosbarthiadau Derbyn
- Toiledau ac Ystafelloedd Cotiau ger Ystafelloedd Dosbarth Derbyn

- Ystafell Ddosbarth Meithrin
- Toiledau ac Ystafelloedd Cotiau ger yr Ystafelloedd Dosbarth Meithrin
- Prif neuadd (ar gyfer darpariaeth cinio ac i'w defnyddio fel campfa);
- Ystafell adnoddau
- Ystafell Grŵp Anogaeth
- Ystafell Gelf/Grŵp hyblyg
- Cegin gyda storfa, swyddfa a thoiled staff; man gweinydd; storfa neuadd
- Swyddfa'r Dderbynfa a llungopiwr
- Swyddfa
- Ystafell hylendid
- Ystafell Cefnogaeth i Ddisgyblion / Archwiliad Meddygol / Cyfweliad
- Ystafell staff gydag ardal waith ar wahân ar gyfer staff
- Toiledau ymwelwyr/staff
- Ystafell Gweinydd TG
- Ardal cleifion
- Mynedfa / Ardal Derbynfa
- Storfa'r Glanhawr
- 1 Ystafell Grŵp Bach

Byddai ardaloedd allanol yn cynnwys mannau chwarae caled, mannau chwarae meddal a gardd. Byddai mannau chwarae ar gyfer plant meithrin a phlant meithrin cyn ysgol ar wahân. Byddai cae chwarae'r Ysgol y Graig bresennol yn cael ei ddefnyddio gan blant y Cyfnod Sylfaen a Chyfnod Allweddol 2. O ganlyniad i gynnwys yr uchod cynigir -

- Byddai gan Ysgol Y Graig ehangedig ddigon o leoedd i gwrdd â'r galw.
- Byddai Ysgol Y Graig ehangedig wedi ei hadeiladu'n bwrpasol i ddarparu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) newydd.
- Byddai Ysgol Y Graig ehangedig mewn sefyllfa i gynnal ei graddfeydd Estyn Rhagorol a Da a disgwylir iddi gadw ei statws categoreiddio Gwyrdd (A).
- Byddai Ysgol Y Graig ehangedig yn cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010
- Byddai'r gost fesul disgybl yn yr Ysgol Y Graig ehangedig yn is na'r gost gyfartalog fesul disgybl ar gyfer ysgolion cynradd Ynys Môn.
- Yn yr Ysgol Y Graig ehangedig, rhagwelir na fydd gan y Pennaeth ymrwymiad addysgu penodol.
- Byddai adeilad yr Ysgol Y Graig ehangedig yn adeilad 21ain ganrif wedi'i ddylunio i fod â chostau cynnal a chadw isel ac i gael gradd BREEAM rhagorol.

Mae'r Cyngor yn cynnig darparu trafndiaeth am ddim i ddisgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn ar hyn o bryd i'r Ysgol Y Graig ehangedig, ar gyfer plant sy'n gymwys yn unol â pholisi cludiant y Cyngor i ysgolion.

Byddai'r Cyngor yn darparu cymorth priodol i ddisgyblion ADY. Pe bai gan rieni sydd â phlant sy'n ddisgyblion ADY cofrestredig unrhyw gwestiynau ynglŷn â'r gefnogaeth a gynigir, gellir trefnu cyfarfodydd unigol â Dr Einir Thomas (Rheolwraig Anghenion Dysgu Ychwanegol), E-bost: einirthomas@gwynedd.llyw.cymru, rhif ffôn 01286 679007.

4. TREFNIADAU YMGYNGHORI

Ar 20 Ionawr 2020, rhoddodd Pwyllgor Gwaith y Cyngor awdurdod i swyddogion gynnal ymgynghoriad statudol yn unol â'r gofynion a nodir yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) ar y cynnig isod:

4.1 Methodoleg

Cynhaliwyd yr Ymgynghoriad rhwng 6 Chwefror 2020 a 20 Mawrth 2020. Yn ystod y cyfnod hwn, gwahoddwyd rhanddeiliaid/partïon â diddordeb i fynegi eu barnau ar y cynnig i:

“Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

Roedd dolen i'r ddogfen ymgynghori ar gael i'r holl randdeiliaid/partïon â diddordeb yn adran 2, ac fe gyhoeddwyd y ddogfen ymgynghori ar wefan y Cyngor www.ynysmon.gov.uk.

Roedd y Cyngor wedi codi ymwybyddiaeth o'r ymgynghoriad drwy rwydweithiau cyfryngau cymdeithasol y Cyngor hefyd. Rhoddwyd gwybod i'r ymgynghoreion am y cyfleoedd a ganlyn i ymateb i gynnig yr ymgynghoriad, neu i ofyn cwestiynau, drwy:

- Anfon e-bost at ysgolionmon@ynysmon.gov.uk neu
- Cwblhau'r ffurflen ymateb ar-lein neu
- Cwblhau'r ffurflen ymateb drwy e-bost at ysgolionmon@ynysmon.gov.uk

Neu ei phostio at:

Rheolwr Rhaglen (Moderneiddio Ysgolion)

Gwasanaeth Adnoddau Dynol a Thrawsnewid

Swyddfeydd y Cyngor

Llangefni

LL77 7TW

Roedd copïau caled o'r ddogfen ymgynghori, neu fformatau amgen, ar gael ar gais.

4.2 Cyfarfodydd Ymgynghori

Cynhaliwyd y cyfarfodydd/sesiynau a ganlyn i gyflwyno'r dogfennau ymgynghori ac i egluro'r broses ymgynghori i Staff, Llywodraethwyr, Rhieni/Gwarcheidwaid a'r holl bartïon eraill sydd â diddordeb a oedd yn bresennol. Rhoddwyd gwybod i'r mynychwyr am bwysigrwydd ymateb i'r ymgynghoriad fel y disgrifiwyd yn adran 4.1, gan na chymerwyd unrhyw gofnodion ffurfiol yn y cyfarfodydd ymgynghori.

Dyddiad	Lleoliad / Ysgol	Rhanddeiliaid	Amser
10 Chwefror 2020	Ysgol Talwrn	Staff	4:00 yh – 5:00 yh
	Ysgol Talwrn	Llywodraethwyr	5:15 yh - 6:15 yh
	Ysgol Talwrn	Rhieni/ Gwarcheidwaid	6:30 yh - 7:30 yh
13 Chwefror 2020	Ysgol Y Graig	Staff	4:00 yh – 5:00 yh
	Ysgol Y Graig	Llywodraethwyr	5:15 yh - 6:15 yh
	Ysgol Y Graig	Rhieni/ Gwarcheidwaid	6:30 yh - 7:30 yh

4.3 Ymgynghori â Phlant a Phobl Ifanc

Cynhaliwyd y broses ymgynghori gyda Phlant a Phobl Ifanc yn unol ag Adran 3.5 o'r Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018.

Roedd disgyblion o Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig wedi cymryd rhan yn y broses ymgynghori. Bu swyddogion o'r Cyngor yn cyfarfod â'r ddau Gyngor Ysgol a disgyblion eraill yn ystod y cyfnod ymgynghori. Cyflwynwyd y wybodaeth a ddarparwyd i'r cyfranogwyr mewn modd perthnasol i'w hoedran a'u lefel o ddealltwriaeth, ac yn unol â'r arfer a gytunwyd â'r ddau Bennaeth ymlaen llaw.

Datblygodd y Cyngor ffurflen ymateb A3 a oedd yn hawdd i'r plant ei chwblhau. Cwblhaodd y disgyblion y ffurflen ymateb mewn grwpiau a rhoddwyd y cyfle iddynt siarad yn rhydd a gofyn cwestiynau.

Gellir gweld crynodeb o'r adborth a dderbyniwyd gan y plant a'r bobl ifanc yn adran 5.7 o'r adroddiad hwn.

5. YMATEBION A SYLWADAU

Mae'r adran a ganlyn yn crynhoi pob un o'r materion a godwyd gan ymgynghoreion yn ystod yr ymgynghoriad.

5.1 Crynodeb o'r Ymatebion

Derbyniodd y Cyngor 57 o ymatebion o'r arolwg 'smart survey' a 10 ymateb ar ffurf llythyrau a negeseuon e-bost. Cafodd y 57 ymateb ar-lein eu categorreiddio fel a ganlyn:

Categoriâu'r Ymatebwyr	Nifer yr ymatebion
Llywodraethwr Ysgol	2
Staff	5
Rhiant / Gwarcheidwad	38
Aelod Etholedig	0
Cynghorydd Tref / Cymuned	0
Preswlydd Lleol	5
Arall	7
Cyfanswm	57

Ymatebwyr yn gysylltiedig ag	Nifer yr ymatebion
Ysgol Talwrn	49 (86%)
Ysgol Y Graig	7 (12%)
Heb nodi	1 (2%)

Ymateb i'r cwestiwn "A ydych yn cytuno â'r cynnig i "Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn?"	
Ydw – 5	Nac ydw – 52

Nifer y sylwadau ynghylch y cynnig i: "Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn".
48 (arolwg 'smart survey') – mae'r rhain wedi'u crynhoi yn rhan 5.2 isod.

Nifer yr opsiynau amgen rhesymol eraill a dderbyniwyd i barhau gydag Ysgol Talwrn sy'n mynd i'r afael â'r heriau allweddol a wynebier gan Ysgol Talwrn?
Darparodd 34 o ymatebwyr sylwadau o ran ymateb i'r cyfle i gynnig opsiwn amgen rhesymol newydd drwy'r arolwg 'smart survey'. Ar ôl dadansoddi'r ymatebion, deawn i'r casgliad bod 14 opsiwn amgen rhesymol wedi'u hawgrymu, fodd bynnag, roedd rhai

o'r rhain wedi'u hystyried eisoes o fewn y Ddogfen Ymgynghori a'r Papur Cynnig.
Cynhwyswyd crynodeb llawn yn adran 6 isod.

Nifer y materion eraill y dylai'r Cyngor eu hystyried fel rhan o'r Asesiad Effaith

Darparodd cyfanswm o 40 o ymatebwyr sylwadau o ran ymateb i'r cyfle i awgrymu materion eraill y dylai'r Cyngor eu hystyried fel rhan o'r asesiad effaith. Mae Tabl 5.2 isod yn crynhoi'r sylwadau hyn ac yn amlinellu ymateb y Cyngor.

Aethpwyd i'r afael â'r materion hyn yn yr Asesiad Effaith – Atodiad 1

5.2 Crynodeb o'r Sylwadau

Mae'r tabl a ganlyn yn dangos crynodeb o'r sylwadau (a goladwyd yn ôl themâu) a dderbyniwyd drwy'r arolwg ar-lein yn ystod y cyfnod ymgynghori, ynghyd ag ymateb y Cyngor.

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
5.2.1	Wedi cytuno neu anghytuno gyda'r cynnig Roedd 57 o ymatebwyr – roedd 52 (91%) yn anghytuno â'r cynnig, tra bo 5 (9%) yn cytuno â'r cynnig. O'r 52 oedd yn dweud eu bod yn anghytuno â'r cynnig, roedd 48 o'r rhain yn gysylltiedig ag Ysgol Talwrn.	Mae nifer yr ymatebwyr yn isel iawn. Ceir 336 o ddisgyblion yn Ysgol Y Graig a 38 o ddisgyblion yn Ysgol Talwrn, sy'n dod i gyfanswm o 374 ar draws y ddwy ysgol. Rhoddwyd gwybod i'r holl rieni, staff a llywodraethwyr am y Ddogfen Ymgynghori. Gwahoddwyd rhieni'r ddwy ysgol i fynychu cyflwyniad ar ei chynnwys ynghyd â'r broses ymgynghori. Felly rhoddwyd gwybod i o leiaf 374 o unigolion am yr arolwg. Gellir tybio felly mai uchafswm o tua 15% o randdeiliaid Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn wedi'i cyfuno oedd yn teimlo'n ddigon cryf i fynegi eu teimladau drwy'r arolwg. Ym Medi 2019, roedd 38 o ddisgyblion ac 18 o staff neu lywodraethwyr yn Ysgol Talwrn. Gan fod yr holl staff, rhieni ac eraill wedi cael gwybod am yr arolwg, mae'n ymddangos bod y rhan fwyaf o randdeiliaid Ysgol Talwrn yn teimlo'n ddigon cryf i fynegi eu teimladau drwy'r arolwg. Er bod 91% o'r ymatebwyr yn anghytuno, dywedodd un rhiant o Ysgol Talwrn: "Dwi'n cytuno'n llwyr gyda'r cynnig i gau ysgol fechan sy'n hen, yn ddiffiach ac yn gostus er mwyn cael ysgol fwy sy'n costio llai fesul disgybl. Dwi'n credu y gwnaiff hyn roi mwy o gyfleoedd i'm plant ac y bydd yn eu paratoi'n well ar gyfer mynd i'r ysgol uwchradd"

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
	O'r 52 o ymatebwyr oedd yn anghytuno â'r cynnig, ni wnaeth 9 (17%) ohonynt unrhyw sylwadau pellach ar y cynnig. Un o'r rhesymau o ran pam nad oedd 15 (26%) o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cynnig oedd oherwydd bod Ysgol Talwrn yn perfformio'n dda, ac maent yn teimlo y gall yr ysgol ddarparu gwasanaeth personol, gyda phob disgybl yn cael y sylw a'r cymorth sydd eu hangen arnynt. Un o'r rhesymau pam nad oedd 14 (25%) o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cynnig oedd eu bod o'r farn y dylai disgyblion lleol gael eu haddysg yn lleol, a chredant y byddai'r cynnig i gau Ysgol Talwrn yn cael effaith niweidiol ar y gymuned.	Gellir dehongli hyn mewn sawl modd gwahanol, h.y. – • nid oedd yr unigolion hyn eisiau newid y sefyllfa bresennol • nid oedd yr unigolion eisiau anfon eu plant i Ysgol Y Graig • nid oedd yr unigolion yn teimlo bod angen moderneiddio Er bod Ysgol Talwrn yn perfformio'n dda ar hyn o bryd, mae risg y gallai hyn fod yn anodd i'w gynnal yn y tymor hir. Po fwyaf o ysgolion sydd ar yr ynys, y mwyaf anodd y bydd i benodi penaethiaid effeithiol, yn enwedig mewn ysgolion llai, lle efallai nad oes cymaint yn cystadlu am swyddi. Pe bai tîm rheoli Ysgol Talwrn yn newid yn y dyfodol, byddai hyn yn risg sylweddol. Bydd hefyd yn her i Ysgol Talwrn allu diwallu anghenion y cwricwlwm newydd i Gymru, oherwydd adeilad yr ysgol a'r ychydig gyfleusterau sydd yno ar gyfer dysgu yn yr awyr agored. Mae nifer gyfyngedig o staff mewn ysgol fechan yn golygu bod diffyg amrywiaeth o ran y cwricwlwm, ynghyd â llai o gyfleoedd i gael amrywiaeth o brofiadau allgyrsiol. Gall oeddrannau cymysg mewn ysgolion llai fod yn her o ran darparu ar eu cyfer. Mae'n anochel y bydd gan arweinyddion ysgolion lai o amser i arwain oherwydd eu cyfrifoldebau dysgu. Gall fod yn anodd i ysgolion bach drefnu dosbarthiadau o feintiau sy'n gost effeithiol (h.y. meintiau dosbarthiadau sy'n agos i 30). Os yw dosbarthiadau'n aneffeithlon, bydd hyn yn rhoi pwysau ychwanegol ar gyllidebau ysgolion, sy'n golygu nad oes digon o gyllid yn weddill i ariannu agweddau eraill, fel penodi staff arbenigol ym maes anogaeth a gofal bugeiliol. Ceir sawl enghraifft o gymunedau cryf o fewn pentrefi nad ydynt yn cynnwys ysgol. Byddai'r cyfleusterau yn Ysgol Y Graig (o fewn 2 filltir o Ysgol Talwrn) ar gael i'w defnyddio gan gymuned Talwrn.

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
	Un o'r rhesymau o ran pam nad oedd 9 (16%) o'r holl ymatebwyr yn cytuno â'r cynnig oedd eu bod yn ofni efallai y bydd ysgolion yn Llangefni dros eu capasiti yn y dyfodol o ganlyniad i nifer o ddatblygiadau tai o fewn ardal Llangefni. Un o'r rhesymau o ran pam nad oedd 9 (16%) o'r holl ymatebwyr yn cytuno â'r cynnig oedd eu bod yn pryderu fod traffig eisoes yn broblem yng nghyffiniau Ysgol Y Graig, ac y byddai'r cynnig yn gwaethgu'r broblem hon. Dywedodd rhai o'r ymatebwyr eu bod yn pryderu bod	Yn ogystal, ceir Neuadd Bentref yn Nhalwrn a ddefnyddir ar hyn o bryd i hwyluso llawer o weithgareddau lleol, a gellid ei defnyddio ar gyfer rhagor o weithgareddau. Mae effaith penderfyniad o'r fath yn cael ei fynegi'n glir yn yr asesiadau effaith sydd ynghlwm (Atodiad 1) Datblygwyd y cynnig nid yn unig i gymryd disgyblion ychwanegol o ddatblygiadau tai y cyflwynwyd ceisiadau cynllunio ar eu cyfer, ond mae hefyd wedi ystyried data sy'n cael ei ddal gan yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd, fel dyraniadau tai ar gyfer ardal Llangefni. Roedd adran 5.4 o'r Ddogfen Ymgynghori'n rhoi disgrifiad manwl o effeithiau posibl y datblygiadau tai hyn yn Llangefni ar yr Ysgol Y Graig ehangedig arfaethedig. Roedd y Ddogfen Ymgynghori'n amlinellu y byddai nifer ragamcanol y disgyblion yn Ysgol y Graig yn 383 ym Medi 2023 ac y byddai uchafswm o 419 ym Medi 2027. Daethpwyd i'r casgliad y byddai digon o leoedd yn yr ysgol ar gyfer disgyblion ychwanegol. Rhoddodd y cynnig sylw hefyd i nifer y plant 3-11 oed fesul aelwyd ym mhob ward unigol ar ddyddiad y cyfrifiad diwethaf. Fodd bynnag, bydd bob amser yn anodd penderfynu nifer ragamcanol gywir y disgyblion mewn ysgol, oherwydd dewis rhieni o ran pa ysgol y bydd eu plentyn yn ei mynychu. Fodd bynnag, mae'r cynnig yn debygol o leihau nifer y disgyblion o'r tu allan i'r dalgylch sydd yn ardal y Graig / Talwrn. Os cymeradwyir y cynnig, dylunnir yr Uned Cyfnod Sylfaen newydd ar gyfer Ysgol y Graig i ganiatáu estyniad pellach yn y dyfodol ar gyfer 2 ystafell ddosbarth, a fydd yn diogelu datblygiad yr ysgol ar gyfer y cyfnod i ddod. Os cymeradwyir y cynnig gan y Pwyllgor Gwaith, bydd datblygu'r Uned Cyfnod Sylfaen ar safle newydd yn caniatáu datrys y problemau parcio presennol fel rhan o'r cynllun newydd. Ni ellir ond cyflawni hyn trwy gynyddu arwynebedd y safle i gynnwys darpariaeth barcio ychwanegol. Bydd angen i'r Cais Cynllunio ddangos sut y gellir datrys y problemau parcio presennol er mwyn cael

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
	damweiniau'n debygol, ac awgrymwyd y dylai swyddogion o'r Cyngor fynd i arsylwi'r traffig yn yr ardal rhwng 8.30 a 9 o'r gloch y bore ac wedyn tua 3 o'r gloch y prynhawn i sylweddoli pa mor ddrwg oedd y broblem. Un o'r rhesymau o ran pam nad oedd 5 (9%) o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cynnig oedd eu bod yn pryderu y byddai'r cynnig yn cael effaith niweidiol ar y Gymraeg.	cefnogaeth yr Adran Priffyrdd. Os gweithredir y cynnig hwn, mae'n gyfle i liniaru'r pryderon hyn o ganlyniad i'r gwaith gwella arfaethedig. Cynhelir Asesiad Effaith Traffig a bydd yn ffurfio rhan o'r Cais Cynllunio. Datblygir y cynigion gyda staff y Cyngor, Ymgynghorydd Effaith Traffig, Pensaer Tirwedd a Pheiriannydd Sifil. Datblygir y cynllun hefyd mewn ymgynghoriad â swyddogion o'r Adran Priffyrdd, cyn cyflwyno'r cais. Bydd datblygu'r Uned ar safle newydd yn caniatáu datrys y problemau parcio presennol fel rhan o'r cynllun newydd. Ni ellir ond cyflawni hyn trwy gynyddu arwynebedd y safle i gynnwys darpariaeth barcio ychwanegol. Bydd angen i'r Cais Cynllunio ddangos sut y gellir datrys y problemau parcio presennol er mwyn cael cefnogaeth yr Adran Priffyrdd. Mae data CYBLD 2019 yn amlygu bod canran y disgyblion sy'n siarad Cymraeg yn rhugl adref yn uwch yn Ysgol Y Graig (59%) nag yn Ysgol Talwrn (40%). Nid oes unrhyw wahaniaeth clir o ran cyflawniadau disgyblion Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn y Gymraeg rhwng 2015 a 2017. Ar dudalen 21 o'r Asesiad Effaith oedd ynghlwm i'r Ddogfen Ymgynghori, roedd adran 3.5.6 yn nodi: <i>"Bydd yr ysgol ehanedig arfaethedig yn ysgol gymunedol, cyfrwng Cymraeg. Bydd yn flaenoriaeth i'r Awdurdod gryfhau a diogelu'r iaith Gymraeg ac addysg ddwyieithog."</i> Felly, os gweithredir y cynnig, cyfrifoldeb tîm arweinyddol yr Ysgol Y Graig ehangedig arfaethedig fydd hybu defnydd anffurfiol o'r Gymraeg gan y disgyblion yn ystod oriau ysgol. Byddai'r Ysgol y Graig ehangedig arfaethedig yn hybu'r defnydd o'r Gymraeg yn yr ystafell ddosbarth ac ar iard yr ysgol,

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
		yn unol â Siarter Iaith Gymraeg yr Awdurdod.
5.2.2	Ymatebwyr o Ysgol Y Graig Cafwyd 7 ymatebwr oedd yn gysylltiedig ag Ysgol Y Graig. Roedd 4/7 (57%) o'r ymatebwyr oedd yn gysylltiedig ag Ysgol y Graig yn anghytuno â'r cynnig, tra bo 3/7 (43%) o'r ymatebwyr oedd yn gysylltiedig ag Ysgol y Graig yn cytuno â'r cynnig.	Dylid nodi bod canran yr ymatebwyr o Ysgol Y Graig yn eithriadol o isel. Gellid dod i gasgliad felly nad oedd y mwyafrif o unigolion sy'n gysylltiedig ag Ysgol Y Graig y rhoddwyd gwybod iddynt am yr arolwg, yn teimlo'n ddigon cryf i nodi eu bod yn cytuno neu'n anghytuno â'r cynnig trwy'r arolwg 'smart survey'.
5.2.3	Adeilad Ysgol Talwrn Dywedodd rhai o'r ymatebwyr nad oeddynt yn cytuno â'r cynnig eu bod yn meddwl nad oedd yr adeilad presennol yn addas i'r diben.	Mae pob adeilad ysgol yn cael ei arolygu'n rheolaidd gan syrfeyr cymwys. Mae gan Ysgol Talwrn radd cyflwr o B – Boddhaol (Perfformio fel y dylai ond yn arddangos ychydig o ddirywiad).
5.2.4	“Mae cael ymgynghoriad arall yn annheg” Dywedodd sawl un o'r ymatebwyr eu bod yn teimlo ei fod yn annheg i Ysgol Talwrn orfod mynd trwy ymgynghoriad arall eto.	Er ei fod yn derbyn y bu Ysgol Talwrn yn destun 4 ymgynghoriad statudol, mae'r Cyngor yn ymroddedig i wrando ar farnau rhanddeiliaid wrth weithredu newid sylweddol a fydd yn effeithio ein preswylwyr. Mae moderneiddio ein stoc ysgolion yn newid o'r fath, ac mae'n bwysig nodi barnau rhieni, staff a phreswylwyr a gallant newid dros gyfnod o amser. Felly mae'r angen i gynnal ymgynghoriadau amserol yn angenrheidiol. Mae hefyd yn ofynnol gan y Cod Trefniadaeth Ysgolion i gynnal ymgynghoriad cyhoeddus cyn rhoi camau ar waith i ad-drefnu ysgolion, fel yn achos y cynnig sydd dan ystyriaeth.
5.2.5	“Mae arian yn bwysicach” Dywedodd rhai eu bod yn credu bod arbed arian yn bwysicach i'r Cyngor na safonau addysgol.	Mae'r Cyngor wedi adnabod saith gyrrwr ar gyfer y rhaglen moderneiddio ysgolion, y mae 'cyllidol' yn un ohonynt. Mae'r gyrrwyr eraill yn cynnwys – • Safonau • Arweinyddiaeth a Rheolaeth • Lleoedd Ysgol • Adeilad yr Ysgol • Defnydd Cymunedol a • Darpariaeth Cyfrwng Gymraeg Mae'r Cyngor o'r farn bod y cynnig yn perfformio'n dda yn erbyn pob un o'r gyrrwyr hyn, wrth fynd i'r afael hefyd â'r heriau

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
		allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig.
5.2.6	“Mae ysgolion gwledig yn cael eu cosbi” Roedd dyrnaid o'r ymatebwyr yn teimlo bod ysgolion gwledig yn cael eu cosbi o ganlyniad i broblemau sy'n bodoli o fewn y trefi, h.y. bod Ysgol Talwrn yn cael ei chau er mwyn helpu i gyllido estyniad i Ysgol Y Graig, gan fod Ysgol Y Graig dros ei chapasiti.	Mae'r cynnig yn mynd i'r afael â heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn yn ogystal ag Ysgol y Graig, megis: - Mae'n sicrhau bod disgyblion yn cael eu dysgu mewn dosbarthiadau ag ystod oedran o ddim mwy na 2 flynedd. - Mae'n darparu cyfleusterau ar gyfer disgyblion sy'n addas i ddiben cyflwyno'r cwricwlwm newydd i Gymru. - Mae'n sicrhau nad oes gan y pennaeth ymrwymiad addysgu penodol sylweddol. Mae'r strategaeth Moderneiddio Ysgolion yn darparu cyfeiriad o ran dyfodol ein stoc ysgolion. Bu hwn yn destun ymgynghori gyda'r ysgolion a'r llywodraethwyr cyfredol ac, yn sicr, fe'i hystyrir yn gyfle i wneud gwelliannau y bydd y genhedlaeth bresennol o blant, yn ogystal â rhai'r dyfodol, yn manteisio arnynt.
5.2.7	“Mae'r Ysgol y Graig arfaethedig yn rhy fawr” Gwnaeth 17 (30%) o'r holl ymatebwyr sylwadau oedd yn awgrymu y byddant yn ystyried y byddai'r Ysgol y Graig arfaethedig (gyda chapasiti o 480) yn rhy fawr i ddisgyblion gael y sylw a'r cymorth sydd eu hangen arnynt, neu eu bod yn teimlo y byddai rhai disgyblion yn cael trafferth dygymod ag ysgol o'r maint hwn.	Bydd gan ysgol o'r maint hwn yr adnoddau i sicrhau bod yr addysgu yn cael ei deilwra i ddiwallu anghenion pob disgybl, gan gynnwys y rheiny ag anghenion dysgu ychwanegol, a'r disgyblion hynny yr ystyrir eu bod y mwyaf abl a thalentog. Mae tystiolaeth yn awgrymu bod ysgolion llai yn cael trafferth diwallu anghenion y ddau grŵp hyn (adroddiad Estyn – Maint Ysgolion ac Effeithiolrwydd Addysgol – Rhagfyr 2013) Bydd ysgol o'r maint hwn yn rhoi mwy o amrywiaeth cwricwlaidd oherwydd adnoddau ac addysgu arbenigol h.y. TG, cerddoriaeth. Byddai mwy o gyfle i wneud gweithgareddau allgyrsiol i ddiwallu anghenion yr holl ddisgyblion a'u teuluoedd. Oherwydd adnoddau ychwanegol a'r gallu i benodi staff arbenigol, gall ysgolion mwy ddarparu gofal bugeiliol a grwpiau anogaeth.
5.2.8	“Mae'r cynnig yn tarfu ar y disgyblion” Gwnaeth 7 (12%) o'r ymatebwyr sylwadau o ran nad yw'r Cyngor yn poeni am les y disgyblion presennol, bod y disgyblion yn	Mae'r Cyngor yn cydnabod y gall y newid fod yn anodd i rai disgyblion, yn enwedig disgyblion o Dalwrn. Os yw'r cynnig yn cael ei gymeradwo, gwneir pob ymdrech i wneud

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
	hapus yn lle maent, ac y byddai'r cynnig yn tarfu ar y disgyblion. Gwnaed y mwyafrif o'r sylwadau hyn gan rieni / gwarcheidwaid sy'n gysylltiedig ag Ysgol Talwrn.	y trosglwyddiad mor ddi-dor ag y bo modd, drwy gynnal gweithgareddau ar y cyd rhwng disgyblion Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn er mwyn i ddisgyblion wneud ffrindiau â phlant o Ysgol Y Graig cyn iddynt drosglwyddo. Yn wir, mae'r rhaglen moderneiddio ysgolion eisoes wedi gweld 10 ysgol gynradd yn uno i greu 3 ysgol gynradd newydd. Dysgwyd gwersi o ran sut i reoli'r broses a sicrhau trosglwyddiad di-dor o un ysgol i'r llall. Codwyd pryderon tebyg cyn i'r ysgolion cynradd hyn uno a chymerwyd y rhain o ddifrif. I liniaru'r pryderon hyn, cynhaliwyd gweithgareddau ar y cyd rhwng disgyblion yr ysgolion oedd yn uno er mwyn i'r disgyblion gael dod i adnabod ei gilydd. Roedd y gweithgareddau hyn yn llwyddiannus cyn ffurfio Ysgol Cybi, Ysgol Rhyd y Llan ac Ysgol Santes Dwynwen. Mae profiad yn dangos hefyd bod plant, ar y cyfan, yn addasu'n rhwydd i newid ysgol. Rhaid i'r Cyngor ystyried yr effaith ar genedlaethau'r dyfodol yn ogystal â disgyblion presennol wrth lunio cynigion ar gyfer yr ardal.
5.2.9	Ffedereiddio Gwnaeth 5 (8%) o'r ymatebwyr sylwadau oedd yn awgrymu y byddai'n well ganddynt yr opsiwn o ffedereiddio.	Ychydig iawn o resymau a gafwyd o ran pam roedd ymatebwyr yn ffafrio'r opsiwn o ffedereiddio, ar wahân i hynny a ystyriwyd eisoes o fewn y ddogfen ymgynghori. Roedd sawl opsiwn yn adran 6.3 o'r Ddogfen Ymgynghori yn cynnwys y posibilrwydd o ffedereiddio ysgolion. Fodd bynnag, roedd anfanteision y rhain yn gorbwyso'r manteision. Mae manteision ac anfanteision ffedereiddio ysgolion yn cael eu crynhoi yn nhabl 5.2.11 isod. Fodd bynnag, nid yw'r Awdurdod yn rhagfarnu yn erbyn ffedereiddio, mae ganddo ffederasiwn ar waith yn Ysgol Goronwy Owen ac Ysgol Moelfre. Dechreuodd y ffederasiwn hwn weithredu yn Ionawr 2020. Mae hyn yn dangos parodrwydd yr Awdurdod i ffurfio ffederasiynau, sef yn yr achos hwn, ffederasiwn Gwêl y Glannau.

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor				
5.2.10	Amrywiol Nododd llai na 5 (9%) o'r ymatebwyr un neu ragor o'r canlynol fel rhesymau pam nad oeddent yn cytuno â'r cynnig: ▪ Nid yw'r cynnig yn mynd i'r afael â'r heriau a wynebwr gan Ysgol Gyfun Llangefni. ▪ Mae cost amcangyfrifedig mynd i'r afael â chostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol Ysgol Talwrn wedi'i gorbwysleisio. • Mae disgyblion Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn yn dod o wahanol gefndiroedd cymdeithasol. Byddai'n haws uno ag ysgolion o gefndir tebyg, neu ag ysgolion o faint tebyg, e.e. Llanbedrgoch a / neu Bentraeth.	Ystyriwyd yr heriau a'r dewisiadau amgen rhesymol gan gynnwys Ysgol Gyfun Llangefni yn y papur cynnig. Daeth y Cyngor i'r casgliad nad oedd unrhyw opsiwn amgen rhesymol oedd yn mynd i'r afael ag anghenion Ysgol Gyfun Llangefni a'r ysgolion cynradd o fewn yr ardal. Yr unig her sylweddol sy'n wynebu Ysgol Gyfun Llangefni yw cyflwr yr adeilad presennol. Bydd hyn felly'n cael ei ailystyried pan fydd Cyngor Ynys Môn yn dynodi ei gynlluniau ar gyfer Bandiau C a D o'r rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif. Os rhywbeth, roedd y costau yn y Ddogfen Ymgynghori yn rhy isel. Gellir dadansoddi'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £360,000 fel a ganlyn: <table><tr><td>Gwaith mewnol</td><td>£29,500</td></tr><tr><td>Gwaith allanol</td><td>£80,500</td></tr></table> Ystafell ddosbarth newydd dros dro £250,000 Derbyniwyd pris ar gyfer ystafell ddosbarth dros dro o faint tebyg gan y Cyngor yn Awst 2019 ac roedd yr amcanbris yn dod i gyfanswm o £308,000 (£185k ar gyfer yr ystafell ddosbarth symudol, £11k ar gyfer offer ychwanegol a £112k ar gyfer gwaith sylfaen a chysylltu'r ystafell ddosbarth symudol â'r gwasanaethau cyfleustodau). Mae disgyblion yn mynychu ysgolion yn ôl dalgylchoedd ac nid cefndiroedd cymdeithasol. Mae Ysgol Pentraeth mewn dalgylch ysgol uwchradd wahanol i Ysgol Llanbedrgoch ac Ysgol Talwrn – gallai hyn olygu y byddai disgyblion o'r un ysgol gynradd yn mynd i ysgol uwchradd wahanol, fyddai yn ei dro'n ei gwneud hi'n anoddach i ddisgyblion Blwyddyn 6 pan fyddant yn symud i'r ysgol uwchradd. Nid yw Ysgol Llanbedrgoch ac Ysgol Pentraeth yn rhan o'r ymgynghoriad presennol ond mae'n debygol y byddant yn cael eu hystyried yn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn y dyfodol. Felly ni roddir unrhyw ystyriaeth bellach i'r opsiwn hwn.	Gwaith mewnol	£29,500	Gwaith allanol	£80,500
Gwaith mewnol	£29,500					
Gwaith allanol	£80,500					

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
	▪ Risg pe byddai Ysgol Y Graig yn gweithredu o ddau adeilad ar wahân, y gellir gweld yr ysgol fel dwy ysgol ar wahân. Roedd pryder hefyd y gallai dau adeilad ar wahân greu problemau logistaidd i rieni sydd angen codi disgyblion o fwy nag un safle. Gwnaed y sylwadau hyn gan staff o Ysgol Y Graig. ▪ Ni fydd disgyblion o Dalwrn yn gallu cerdded neu feicio i Ysgol Y Graig. ▪ Nid yw'r cynnig yn darparu gwerth am arian.	Bydd yr uwch dîm arweinyddiaeth yn Ysgol Y Graig yn gyfrifol am oruchwylio'r dulliau addysgu, ac am sicrhau bod gan athrawon Cyfnod Allweddol 2 ddealltwriaeth dda o lefelau datblygiad disgyblion y Cyfnod Sylfaen. Gallai'r uwch dîm arweinyddol hefyd drefnu gweithgareddau sy'n dod ag athrawon a phlant y Cyfnod Sylfaen a Chyfnod Allweddol 2 ynghyd i wneud y trosglwyddiad o'r Cyfnod Sylfaen mor ddidor ag mewn unrhyw ysgol arall. Byddai'r bloc Cyfnod Sylfaen newydd yn cael ei leoli o fewn tua 90 metr o'r adeilad Cyfnod Allweddol 2, a fydd yn ei gwneud yn haws rheoli 2 adeilad ar wahân, a bydd yn lleihau'r problemau logistaidd i rieni. Byddai monitro a chymorth gan Wasanaeth Addysg y Cyngor yn parhau, a byddai'r gwasanaeth addysg rhanbarthol, GwE hefyd yn parhau i fonitro'r safonau yn yr ysgol. Mae'r Cyngor wedi cydnabod yr anfantais hon o fewn y papur cynnig, y ddogfen ymgynghori a'r asesiad effaith. Bydd effeithiau hyn yn cael eu lliniaru gymaint ag y bo modd, drwy ddarparu gwasanaeth bws am ddim i ddisgyblion cymwys, yn unol â'r polisi cludiant ysgol. Ceir diffyg capasiti yn yr ysgolion o fewn ardal Llangefni, y mae'n rhaid mynd i'r afael ag ef. Bydd ar unrhyw gynllun i greu capasiti ychwanegol angen buddsoddiad cyfalaf sylweddol gan yr Awdurdod. Mae'r buddsoddiad sydd ei angen gan yr Awdurdod wedi'i leihau'n sylweddol, gan y bydd cyfraniad Llywodraeth Cymru trwy'r rhaglen Ysgolion 21^{ain} Ganrif yn ariannu 65% o'r costau cyfalaf. Mae costau'r cynnig hwn yn unol â'r costau a awgrymwyd yn nogfen 'Safonau o Ran Cost a Maint' Llywodraeth Cymru, ar ôl ystyried costau anarferol, fel costau prynu tir ychwanegol, a chostau datrys problemau parcio ar y safle presennol. Rhagwelir y byddai cost net y cynnig yn tua £33,000 y flwyddyn i'r Awdurdod, am 50 mlynedd. Os na wnaiff yr Awdurdod elwa ar y cyfle sydd ar gael ar hyn o bryd trwy'r Rhaglen Ysgolion 21^{ain} Ganrif, byddai'r gost flynyddol net yn llawer uwch mewn blynyddoedd i ddod.

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
	▪ Dywedodd staff Ysgol Y Graig nad oeddent eisiau i Ysgol Talwrn gau er mwyn i Ysgol Y Graig gael estyniad. ▪ Mewn ymgynghoriadau blaenorol, gofynnodd rhieni am ddadansoddiad o gostau cynnal a chadw Ysgol Talwrn, na chawsant eu darparu erioed.	Nid yw'r penderfyniad i gau Ysgol Talwrn yn ganlyniad uniongyrchol i'r ffaith bod Ysgol Y Graig dros ei chapasiti. Byddai'r manteision o gau Ysgol Talwrn a throsglwyddo disgyblion i Ysgol Y Graig yn cynnwys (ond nid wedi'u cyfyngu i): - Sicrhau bod pob disgybl yn cael ei addysgu mewn dosbarthiadau ag ystod oedran o ddim mwy na 2 flynedd. - Sicrhau bod anghenion pob disgybl yn cael eu diwallu, gan gynnwys y rheiny ag anghenion dysgu ychwanegol, a'r disgyblion mwyaf abl a thalentog. - Mae'n darparu cyfleuster dysgu ar gyfer disgyblion cyfredol o Dalwrn, a rhai yn y dyfodol, sy'n addas i'r diben ar gyfer y 21^{ain} Ganrif, gan gynnwys cyflwyno'r cwricwlwm newydd i Gymru. - Mae'n lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl ac yn cyflawni arbedion refeniw. Mae'r Cyngor wedi darparu dadansoddiad i lywodraethwr yn Ysgol Talwrn o gostau cynnal a chadw Ysgol Talwrn, gan gynnwys cost caffael a gosod ystafell ddosbarth symudol newydd ar y safle. I osod ystafell ddosbarth symudol newydd, byddai angen caniatâd i gael mynediad gan y tîrfeddiannwr wrth ymyl yr ysgol. Ar ôl cael hyn, byddai angen cwblhau'r camau a ganlyn: ▪ Dymchwel yr uned bresennol ▪ Gwaith dan y ddaear (sylfeini, ceblau trydan, dŵr, ceblau ffôn a chyfathrebu a phibellau carthion ac ati) ▪ Uned ddosbarth newydd (gan gynnwys toiledau i'r plant yn ogystal â thoiled staff / anabl) ▪ Caniatad cynllunio a rheoli adeiladu ▪ Gwaith logisteg (dymchwel ac ailgodi wal derfyn lydan rhwng yr ysgol a'r cae drws nesaf, dymchwel ac ailgodi terfyn cae wrth ymyl y lôn), defnyddio'r system 'Trackway' ar y cae drws nesaf, cryfhau'r iard o dan y craen ac ati ▪ Ramp a stepiau haearn i'r caban newydd ▪ Gwaith atgyweirio / gwella'r iard ▪ Ffi ar gyfer trefnu a chynnal y gwaith Fel y soniwyd uchod, derbyniwyd pris am ystafell ddosbarth dros dro o faint tebyg yn

Rhif	Thema	Ymateb y Cyngor
		Awst 2019 gan y Cyngor, a'r pris amcangyfrifedig oedd cyfanswm o £308,000 (£185k ar gyfer yr ystafell ddosbarth symudol, £11k ar gyfer offer ychwanegol a £112k ar gyfer gwaith ar y sylfeini a chysylltu'r ystafell ddosbarth symudol â'r gwasanaethau cyfleustodau)
	Cafodd tri chadeirydd llywodraethwyr Ysgol Bodffordd, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn gyfarfod a'r Aelod Senedd lleol, ac ysgrifennodd y tri chadeirydd lythyr ar y cyd. Ymateb ar y cyd yw hwn gan gadeiryddion y tair ysgol: • Bod taer angen ysgol newydd ar gyfer Corn Hir • Yr egwyddor nad oes rhaid cau ysgolion eraill er mwyn i hyn ddigwydd • Roedd angen ymgynghoriad gwirioneddol dryloyw wrth fynd ati i geisio ymateb amgen • Rydym yn barod i helpu i ddatblygu syniadau all olygu bod cau ysgolion yn anochel. Roeddynt yn cydymdeimlo â sefyllfa'r Cyngor yn nhermau cyllid a chyfeiriad polisi cenedlaethol.	Ystyrir yr ymateb fel rhan o'r ymgynghoriad.

Tabl 5.2.11

Mae manteision ac anfanteision ffedereiddio ysgolion yn cael eu crynhoi yn y tabl isod (parhad o adran 5.2.9 uchod):

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	▪ Ehangu'r cyfleoedd am weithgareddau i ddisgyblion ▪ Cyfleoedd i rannu arbenigedd staff ac arfer da ▪ Yn fwy posibl i sicrhau cysondeb o ran addysgu	▪ Ni fyddai unrhyw newid yn amrywiad meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran a addysgir yn nosbarthiadau Ysgol Talwrn.
▪ 2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	▪ Opsiynau i ddewis uwch strwythur arweinyddiaeth i weddu i strwythur y ffederasiwn gan gynnwys rheolwyr safle ysgolion. ▪ Byddai'r pennaeth yn cael mwy o amser digyswllt ynghyd â'r cyfle i ddatblygu	▪ Gall gostio mwy i'w redeg gan fod angen rheolwyr safle yn y ddwy ysgol ac mae angen ôl lenwi rhai swyddi.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	uwch dîm rheoli ymhellach i rannu'r baich arweinyddol.	
3.Adeilad Ysgol	Byddai Ysgol y Graig yn parhau i gydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau.	- Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella adeilad Ysgol Talwrn i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol ar safle Ysgol Talwrn - Nid yw'n mynd i'r afael â'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol yn yr ysgol (£360k yn 2019). - Nid yw Ysgol Talwrn ond yn cydymffurfio'n rhannol â Deddf Cydraddoldeb 2010.
4.Lleoedd Ysgol		Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol y Graig.
5.Cyllidol	- Byddai bob ysgol yn cadw ei chyllideb ei hun. - Rhagwelir arbedion o tua £2k y flwyddyn mewn costau addysgu.	- Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol. - Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydraddoldeb darpariaeth. - Nid yw'n lleihau'r swm a ddirprwyir i ysgolion drwy'r fformiwlâ cyllido ysgolion. - Nid yw'n dileu'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. - Mae'n debygol y bydd costau referniw yn cynyddu yn y dyfodol.
6. Darpariaeth cyfrwng Cymraeg	Yn cynnal y ddarpariaeth dda.	
7. Defnydd cymunedol	Byddai'r defnydd cymunedol presennol yn parhau.	
8. Materion cyffredinol	- Byddai darpariaeth addysg yn parhau ar bob safle ysgol. - Yn tarfu cyn lleied â phosibl	Byddai angen cludo disgyblion i ysgolion y tu allan i'r dalgylch (sydd â lleoedd gweigion), gan nad oes capasiti digonol i gymryd yr holl ddisgyblion o fewn y dalgylch.

Nid yw ffedereiddio Ysgol Talwrn ag unrhyw ysgol arall ond yn cwrdd â'r heriau a wynebir gan Ysgol Talwrn yn rhannol, sef:

1. Niferoedd disgyblion – **nid yw'n mynd i'r afael** â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol Y Graig
2. Dim digon o le i gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru (CiG) yn y tymor canolig/hir – byddai'n parhau **heb newid** o ganlyniad i ffedereiddio
3. Cost fesul disgybl - byddai arbedion bach iawn yn golygu y byddai'r gost fesul disgybl yn **parhau i fod yn uwch** na chyfartaledd ysgolion cynradd Ynys Môn
4. Adeilad ysgol – mae ganddi gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £360,000 (2019) ynghyd â gradd cyflwr B (Boddhaol – Perfformio fel y dylai ond yn arddangos ychydig o ddirywiad). Nid yw adeilad Ysgol Talwrn ond yn cydymffurfio'n rhannol â'r gofynion a ddisgwylir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 – **byddai'r rhain yn parhau heb newid**

5. Safonau – gallai'r safonau cyfredol a welir yn Ysgol Talwrn fod yn anodd i'w cynnal yn y tymor hir – byddai hyn yn parhau i fod yn wir
6. Ymrwymiad Addysgu'r Pennaeth – ymrwymiad addysgu o 70% ar hyn o bryd – yn debygol o newid.
7. Cyllid - mae'n annhebygol y byddai unrhyw fân arbedion o ganlyniad i ffedereiddio yn ddigonol i gyfrannu at y gostyngiad y mae ar y Cyngor angen ei wneud i'w gyllideb

Oherwydd y ffaith nad yw ffedereiddio Ysgol Talwrn gydag unrhyw ysgol arall yn cwrdd â'r heriau a wynebir gan Ysgol Talwrn, mae'n cael ei ddiystyru.

5.3 Sylwadau penodol gan Gymdeithas yr Iaith Gymraeg

Codwyd y pwyntiau a ganlyn gan Gymdeithas yr Iaith:

- **Yr Ymgynghoriad “ddim yn deg a dilys”**
Mae Cymdeithas yr Iaith yn honni bod y cynnig sydd dan ystyriaeth yn “ailwampiad” o'r “cynnig gwreiddiol” blaenorol a bod hyn “yn profi nad oedd gan y Cyngor feddwl agored wrth ffurfio ei gynnig”. Mae'n mynd ymlaen: “Mae bron pob un o'r dadleuon a ddefnyddir gan y Cyngor pan ddaw i'r “heriau” a wynebir gan Ysgol Talwrn ac “anfanteision” yr holl opsiynau, gan gynnwys, cadw Ysgol Talwrn, yn ddadleuon generig yn erbyn POB ysgol wledig neu gymharol fach – nid dadleuon penodol i Ysgol Talwrn ydyw'r rhain, e.e. bydd gan BOB ysgol cymharol fach ddosbarthiadau oedran cymysg ac wrth gwrs bydd y gost fesul disgybl o ddarparu addysg, neu unrhyw wasanaeth, yn uwch mewn ardal wledig. Ond nid yw hyn yn annheg gan fod llai o lawer o wasanaethau mewn ardaloedd gwledig ac felly mae cyfanswm y gwariant y pen yn llai. Mae'n amlwg fod pennaeth yn addysgu ym MHOB ysgol fechan. Mae'r ddogfen felly'n dangos yn glir bod rhagdybiaeth YN ERBYN ysgolion llai oherwydd y dadleuon generig, ac mae hyn yn groes i ofynion y Cod”.

Gofynion y Cod Trefniadaeth Ysgolion

Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018 yn gwneud trefniadau arbennig ar gyfer ysgolion gwledig gan sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn eu cau. Mae'r Cod yn nodi “mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gynigwyr ddilyn cyfres fanylach o weithdrefnau a gofynion wrth lunio cynnig i gau ysgol wledig, ac wrth ymgynghori ar benderfyniad ynghylch a ddylid gweithredu cynnig i gau ysgol wledig ac wrth wneud y penderfyniad.”

Rhaid i'r rhai sy'n cyflwyno cynigion statudol gyhoeddi dogfen ymgynghori ar ffurf copi caled ac ar ffurf electronig ar eu gwefan neu wefan yr awdurdod lleol perthnasol. **Rhaid** i gopïau caled fod ar gael ar gais. **Dylid** ystyried cyhoeddi mewn fformatau eraill os bydd hygyrchedd yn peri pryder.

Rhaid cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori ar un o ddiwrnodau ysgol yr ysgol neu'r ysgolion y mae'r cynnig yn ymwneud â hi/nhw, a **rhaid** rhoi o leiaf 42 o ddiwrnodau i bobl ymateb i'r ddogfen, gydag 20 o'r rhain yn ddiwrnodau ysgol. Ni ddylid cyhoeddi dogfennau ymgynghori ar ddiwrnod ysgol sy'n cynnwys sesiwn ysgol sydd wedi'i neilltuo (yn llwyr neu'n bennaf) i wella safonau addysgu neu arferion rheoli staff yr ysgol (diwrnodau hyfforddiant mewn swydd).

Rhaid rhoi gwybod i'r canlynol (a restrir yng Nghod Trefniadaeth Ysgolion 2018) drwy lythyr neu e-bost bod y ddogfen ymgynghori ar gael (Anfonwyd yr e-bost i'w hysbysu ar 6 Chwefror 2020 am 12:04yp)

Ymateb y Cyngor i'r honiad gan Gymdeithas yr Iaith nad oedd ei ymgynghoriad yn 'deg a dilys'

Rhagdybiaeth weithdrefnol yw'r rhagdybiaeth y cyfeirir ati yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion. Yn ogystal, nid yw Ysgol Talwrn yn cael ei hystyried yn ysgol wledig yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion.

Cynhaliwyd y broses ymgynghori yn unol â'r canllawiau statudol yng Nghod Trefniadaeth Ysgolion 2018, fel y disgrifir yn y tabl isod:

Gofynion Ysgolion 2018	Cod Trefniadaeth	Camau a gymerwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn
Cyhoeddi dogfen ymgynghori ar ffurf copi called ac ar ffurf electronig ar eu gwefan		Cyhoeddwyd ar wefan Cyngor Sir Ynys Môn ar 6 Chwefror 2020 ac mae ar gael ar ffurf copi caled
Rhaid cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori ar ddiwrnod ysgol		Fe'i cyhoeddwyd ar 6 Chwefror 2020, diwrnod ysgol yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig
Rhaid rhoi o leiaf 42 o ddiwrnodau i bobl ymateb i'r ddogfen		Rhoddwyd o 6 Chwefror 2020 tan 20 Mawrth 2020 i'r ymgynghoreion ymateb i'r ddogfen - o leiaf 42 diwrnod
Rhaid rhoi gwybod i ymgynghoreion drwy lythyr neu e-bost bod y ddogfen ymgynghori ar gael		Rhoddwyd gwybod i'r ymgynghoreion a restrir yn adran 3.1 o'r Ddogfen Ymgynghori drwy e-bost bod y ddogfen ymgynghori ar gael

Mae'r tabl uchod yn dangos sut y mae'r Awdurdod wedi dilyn y Cod Trefniadaeth Ysgolion ar gyfer yr ymgynghoriad hwn, sy'n ei wneud yn ddilys. Asesir yr holl opsiynau amgen rhesymol yn erbyn gyrwyr allweddol y rhaglen moderneiddio. Mae hyn yn sicrhau bod yr holl opsiynau'n cael eu hasesu mewn modd cyson a theg. Wrth asesu pob opsiwn, rydym yn edrych ar sefyllfa benodol pob ysgol yn unigol gan wneud hynny'n fanwl.

- **Fe aeth y Cyngor ymlaen i gynnal ymgynghoriad statudol yn syth**
Mae Cymdeithas yr Iaith yn credu na ddylai Cyngor Sir Ynys Môn fod wedi mynd ymlaen heb "ymgynghoriad anffurfiol" yn gyntaf. Nid oedd Cymdeithas yr Iaith yn cytuno gyda "chyhoeddi cynnig oedd bron yn derfynol ac adroddiad ar gyfer Pwyllgor Sgriwtini dim ond 4 diwrnod cyn y bleidlais gan y Pwyllgor Gwaith." Teimlant nad oedd hyn "gyfystyr ag ymgynghoriad anstatudol neu anffurfiol cychwynnol yn unol â gofynion y Cod".

Ymateb y Cyngor

Yn ôl Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018, nid oes unrhyw ofyn statudol i gynigwyr gynnal ymgynghoriadau anffurfiol. Dilynwyd canllawiau statudol a chyfansoddiadol ar gyfer trafod y papur cynnig yn y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 14 Ionawr 2020 a gan y Pwyllgor Gwaith ar 20 Ionawr 2020.

Mae'r Côt Trefniadaeth Ysgolion 2018 yn nodi "O bryd i'w gilydd, bydd cynigwyr wedi cynnal ymgynghoriad 'anffurfiol' gyda rhai rhanddeiliaid penodol ynghynt yn y broses o ddatblygu cynigion. **Rhaid peidio ag** ystyried bod ymgynghoriad o'r fath yn disodli unrhyw ran o'r prosesau ymgynghori ffurfiol a amlinellir isod."

Yn adran 3.3. o'r Cod, mae'n nodi: "Nid yw'n ofynnol i gynigwyr gynnal cyfarfodydd ymgynghori er y bydd amgylchiadau lle y bydd cynigwyr o'r farn y

bydd cyfarfod â grwpiau penodol o ymgynghoreion o gymorth mawr wrth ledaenu gwybodaeth ac yn rhoi llwyfan addas i ymgynghoreion leisio eu barn.”

Felly, creda Cyngor Sir Ynys Môn nad oes angen iddo gynnal “ymgyngghoriad anffurfiol” cyn cynnal ymgynghoriad “ffurfiol” neu statudol. Ac nid oes angen ychwaith i'r Awdurdod “gynnal cyfarfodydd ymgynghori” ond gwnaed hyn yn y ddwy ysgol i hwyluso lledaenu gwybodaeth a rhoi llwyfan addas i ymgynghoreion gael lleisio eu barn.

- **Gwerthuso opsiynau amgen rhesymol**

Yr honiad yn yr achos hwn yw “nad yw'r gwerthusiad o'r opsiynau yn cwrdd â gofynion y Cod”. Cynigiodd Cymdeithas yr Iaith opsiwn arall: “trefniant gydag ysgol(ion) i'r dwyrain o Dalwrn Ceir dau opsiwn (6.3.10 / 11) y gallai elfennau ohonynt ffurfio rhan o ddatrysiad cynaliadwy sy'n cynnwys creu ffederasiwn - ar ffurf rhyw fodel - a fyddai'n diogelu cefnogaeth y gymuned drwy gadw ysgol yn eu cymuned wrth hefyd greu uned addysgol gref, rhesymoli costau gweinyddol, a darparu llwybr effeithiol o'r sector cynradd i'r sector uwchradd”. Roedd Cymdeithas yr Iaith yn honni hefyd bod y Cyngor yn “rhagfarnu yn erbyn ffederasiynau”. (Gweler y pwynt isod - Ffederasiwn Cefni)

Ymateb y Cyngor

- Cynhaliwyd y broses ymgynghori yn unol â'r canllawiau statudol yng Nghod Trefniadaeth Ysgolion 2018. Rhoddwyd cyfle i'r holl randdeiliaid ymateb i'r cynnig. Fe gafodd bob opsiwn a drafodwyd yn y ddogfen ymgynghori eu gwerthuso'n gyson a thrylwyr yn erbyn y gyrrwyr allweddol sef:
- Mae angen i **safonau** ar draws pob ysgol fod o leiaf yn dda neu'n rhagorol. Yn ogystal â hyn, byddai disgwyl i ysgolion yn yr ardal fod yn y categori gwyrdd, h.y. ysgolion sy'n perfformio'n dda ac angen y lefel isaf o gefnogaeth.
- Mae'n rhaid i **arweinyddiaeth a rheolaeth** fod yn dda neu'n well ym mhob ysgol. Yn y cyd-destun hwn, mae ar benaethiaid angen digon o amser digyswllt i gydbwyso heriau arweinyddiaeth a rheolaeth ag ymrwymiad addysgu.
- Mae angen i'r **adeilad ysgol** ddarparu amgylchedd dysgu ysbrydoledig a fydd yn annog bob disgybl i gyflawni eu potensial ar draws pob maes dysgu. Yn ogystal â hyn, mae'n rhaid i bob ysgol gydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd i blant ag anableddau.
- Mae angen i **leoedd ysgol digonol** fod ar gael yn yr ardal i gwrdd â galw presennol, rhagolygon niferoedd y dyfodol yn ogystal â lleihau lleoedd gweigion. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau symudiad disgyblion o'r tu mewn a thu allan i'r dalgylch os oes modd.
- Bydd angen i unrhyw ddarpariaeth ysgol ddiwygiedig yn yr ardal fod yn **gost effeithlon** h.y. mae angen lleihau'r costau referniw ac unrhyw gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl ar draws ysgolion unigol.
- Bydd angen o leiaf cynnal **darpariaeth cyfrwng Cymraeg** a'i gwella.
- Mae angen cynnal **defnydd cymunedol** o adeiladau ysgol a chyfleusterau cysylltiedig, a'i gynyddu lle bo'n bosibl.

Ar 25 Tachwedd 2019, penderfynodd Pwyllgor Gwaith Cyngor Sir Ynys Môn i: “gadarnhau’n derfynol y cynnig i ffedereiddio Ysgol Goronwy Owen ac Ysgol Moelfre”. Felly mae gan yr Awdurdod ar hyn o bryd ffederasiwn o ysgolion ar waith, sef Ysgol Goronwy Owen ac Ysgol Moelfre. Dechreuodd y ffederasiwn hwn weithredu yn Ionawr 2020. Nid yw’r Awdurdod yn rhagfarnu yn erbyn ffederasiynau. Yn wir, mae’r enghraifft uchod yn dangos ei barodrwydd i ffurfio ffederasiynau, yn yr achos hwn, ffederasiwn Gwêl y Glannau.

- **Ffederasiwn Cefni**

Cynigiodd Cymdeithas yr Iaith opsiwn arall: “Byddai creu Ffederasiwn Cefni yn cynnwys yr ysgol uwchradd, ysgol(ion) cynradd y dref ac ysgolion Bodffordd a Thalwrn yn creu uned addysgol gref ac arloesol a allai fod yn gynllun peilot ar gyfer Cymru wledig, a fyddai’n ticio holl flychau strategol y llywodraeth ganolog yn nhermau denu cymorth ariannol.”

Ymateb y Cyngor

Trafodwyd yr opsiwn hwn yn fanwl yn adran 6.3.10 o’r Ddogfen Ymgynghori ac fe’i dadansoddir ymhellach yn yr Adroddiad ar yr Ymgynghoriad. Fodd bynnag, mae’r Cyngor wedi datgan yn gyson na fyddai’r opsiwn hwn yn mynd i’r afael â’r:

- angen am ragor o leoedd ysgol yn Llangefni – dengys rhagamcanion disgyblion sy’n cynnwys disgyblion o ddatblygiadau tai newydd ei bod yn debygol y bydd 764 o ddisgyblion yn y 4 ysgol gynradd (Bodffordd, Corn Hir, Talwrn a’r Graig) tra bo capasiti presennol y pedair ysgol gynradd yn darparu 646 o leoedd, **sy’n golygu diffyg o 118 o leoedd.**
- gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol ar bob un o’r ysgolion - y gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol ar bob un o’r 4 ysgol gynradd ac Ysgol Gyfun Llangefni yw £4,385,500. **Ni fyddai cynnig Cymdeithas yr Iaith yn arwain at leihau’r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol.**
- safon yr adeiladau ysgol – mae gan Ysgol Y Graig radd cyflwr o A, mae gan Ysgol Talwrn radd cyflwr o B, mae gan Ysgol Bodffordd radd cyflwr o B, mae gan Ysgol Corn Hir radd cyflwr o C, ac mae gan Ysgol Gyfun Llangefni radd cyflwr o C. **Ni fyddai cynnig Cymdeithas yr Iaith yn arwain at welliannau yn safon yr adeiladau ysgol heb becyn cyllid sylweddol gan Lywodraeth Cymru i wireddu’r gwelliannau hyn.**
- amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydraddoldeb darpariaeth – **ni fyddai’n mynd i’r afael â’r gost fesul disgybl a byddai’n aros yr un fath ag ydyw ar hyn o bryd, lle mae rhai plant yn derbyn tua £1,000 y pen yn fwy na phlant cyfatebol mewn ysgolion eraill h.y:**
 - Ysgol Bodffordd 2019/20=£4,274
 - Ysgol Corn Hir 2019/20=£3,587
 - Ysgol Y Graig 2019/20 = £3,429
 - Ysgol Talwrn 2019/20 = £4,553
 - Ysgol Gyfun Llangefni 2019/20= £5,039

Byddai Ysgol y Graig yn parhau i gwrdd â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010, tra na fyddai’r 3 ysgol gynradd arall yn cwrdd â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010

Mae’r Cyngor felly’n gwrthod y cynnig hwn fel opsiwn amgen rhesymol.

5.4 Ymateb gan Lywodraethwyr Ysgol Y Graig

5.4.1 Pryder y gallai'r ysgol ddod yn 2 ysgol Ymateb y Cyngor

Trafodir hyn ymhellach yn adran 5.2.10. Byddai'r uwch dîm arweinyddiaeth yn Ysgol Y Graig yn gyfrifol am oruchwylio'r dulliau addysgu, ac am sicrhau bod gan athrawon Cyfnod Allweddol 2 ddealltwriaeth dda o lefelau datblygiad disgyblion y Cyfnod Sylfaen. Gallai'r uwch dîm arweinyddiaeth hefyd drefnu gweithgareddau sy'n dod ag athrawon a disgyblion y Cyfnod Sylfaen a Chyfnod Allweddol 2 ynghyd, i wneud y trosglwyddiad o'r Cyfnod Sylfaen mor ddi-dor ag y byddai mewn unrhyw ysgol arall. Byddai'r bloc Cyfnod Sylfaen newydd wedi'i leoli o fewn tua 90 metr o adeilad Cyfnod Allweddol 2, a fydd yn ei gwneud yn haws rheoli 2 adeilad ar wahân, a bydd yn lleihau'r problemau logistaidd i rieni. Byddai monitro a chymorth gan Wasanaeth Addysg y Cyngor yn parhau, a byddai'r gwasanaeth addysg rhanbarthol, GwE, hefyd yn parhau i fonitro safonau yn yr ysgol.

Rhaid nodi, os yw'n destun pryder i ysgol gael 2 floc gwahanol o fewn 90 metr i'w gilydd, byddai'n creu hyd yn oed mwy o bryder mewn ffederasiwn o 4 neu 5 ysgol, gydag un pennaeth, fel y cynigir gan rai rhanddeiliaid.

5.4.2 Y sefyllfa o ran traffig a pharcio Ymateb y Cyngor

Trafodir hyn ymhellach yn adran 5.2.1. Os cymeradwyir y cynnig gan y Pwyllgor Gwaith, bydd creu Uned Cyfnod Sylfaen ar safle newydd yn creu **cyfle** i ddatrys y problemau parcio presennol fel rhan o'r cynllun newydd. Dim ond trwy trwy gynyddu arwynebedd y safle i gynnwys darpariaeth parcio ychwanegol gellir gwneud hyn. Bydd angen i'r Cais Cynllunio ar gyfer yr Uned Cyfnod Sylfaen newydd ddangos sut y gellir datrys y problemau parcio presennol er mwyn cael cefnogaeth yr Adran Prifffyrdd. Os gweithredir y cynnig hwn, mae'n gyfle i liniaru'r pryderon hyn o ganlyniad i'r gwaith gwella arfaethedig.

Cynhelir Asesiad Effaith Traffig a bydd yn ffurfio rhan o'r Cais Cynllunio. Datblygir y cynigion gyda staff y Cyngor, Ymgynghorydd Effaith Traffig, Pensaer Tirwedd a Pheiriannydd Sifil. Datblygir y cynllun hefyd mewn ymgynghoriad â swyddogion o'r Adran Prifffyrdd, cyn cyflwyno'r cais.

Bydd datblygu'r Uned ar safle newydd yn caniatáu datrys y problemau parcio presennol fel rhan o'r cynllun newydd. Ni ellir ond cyflawni hyn trwy gynyddu arwynebedd y safle i gynnwys darpariaeth parcio ychwanegol. Bydd angen i'r Cais Cynllunio ddangos sut y gellir datrys y problemau parcio presennol er mwyn cael cefnogaeth yr Adran Prifffyrdd.

5.4.3 Mae rhai disgyblion yn gwneud yn well mewn ysgol lai – pryder na fydd disgyblion o ysgolion bach yn dygymod ag Ysgol Y Graig

Ymateb y Cyngor

Yn achos bod disgybl yn ei chael yn anodd dygymod yn yr Ysgol y Graig ehangedig, byddai'r uwch dîm arweinyddiaeth yn Ysgol Y Graig, o dan oruchwyliaeth y Corff Llywodraethu, yn gyfrifol am oruchwylio'r dulliau addysgu ac am sicrhau bod an yr holl athrawon ddealltwriaeth dda o'r mater ynghyd â lefelau datblygiad y disgyblion, i alluogi pob disgybl i ddygymod â'i amgylchedd newydd.

Mae'r Cyngor wedi agor tair ysgol gynradd newydd yn Môn ers 2017, sef Ysgol Cybi, Ysgol Rhyd y Llan ac Ysgol Santes Dwynwen. Mynegodd penaethiaid yr

ysgolion cynradd newydd hyn, o'u profiad hwy, bod y disgyblion wedi dygymod yn dda â'r trefniadau newydd.

5.4.4 Effaith y cynnig ar y Gymraeg a'r Eisteddfod leol

Ymateb y Cyngor

Mae data CYBLD 2019 yn amlygu bod canran y disgyblion sy'n siarad y Gymraeg yn rhugl yn y cartref yn uwch yn Ysgol Y Graig (59%) nag ydyw yn Ysgol Talwrn (40%).

O ran y Gymraeg, nid oes gwahaniaeth clir rhwng cyflawniadau disgyblion Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig rhwng 2015 a 2017.

Ar dudalen 21 o'r Asesiad Effaith oedd ynghlwm i'r Ddogfen Ymgynghori, nodwyd yn adran 3.5.6:

"Bydd yr ysgol ehangedig arfaethedig yn ysgol gymunedol, cyfrwng Cymraeg. Bydd yn flaenoriaeth i'r Awdurdod gryfhau a diogelu'r iaith Gymraeg ac addysg ddwyieithog."

Felly, os gweithredir y cynnig, cyfrifoldeb y tîm arweinyddiaeth yn yr Ysgol Y Graig ehangedig arfaethedig fydd hybu defnydd anffurfiol o'r Gymraeg gan y disgyblion yn ystod oriau'r ysgol. Byddai'r Ysgol Y Graig ehangedig arfaethedig yn hybu'r defnydd o'r Gymraeg yn yr ystafell ddosbarth ac ar iard yr ysgol, yn unol â Siarter Iaith Gymraeg yr Awdurdod.

Dealla'r Cyngor fod eisteddfod y pentref yn cael ei chynnal yn neuadd y pentref. Os gweithredir y cynnig, gellid parhau i gynnal yr eisteddfod y pentref yno.

5.4.5 Byddem yn hoffi pe bai'r Awdurdod yn rhannu ei weledigaeth ar gyfer y dyfodol o ran moderneiddio ysgolion

Ymateb y Cyngor

Roedd Strategaeth Moderneiddio Ysgolion yr Awdurdod yn destun ymgynghoriad â phenaethiaid a chadeiryddion llywodraethwyr pob un o'r 49 ysgol oedd yn bodoli ar y pryd. Cynhaliwyd yr ymgynghoriad dros gyfnod o 5 mis, o 30 Ebrill 2018 i 30 Medi 2018. Yn dilyn craffu ar y strategaeth ym Mhwyllgor Sgriwtini Corfforaethol y Cyngor, fe'i cymeradwywyd gan Bwyllgor Gwaith yr Cyngor ar 15 Hydref 2018. Cyhoeddwyd Strategaeth Moderneiddio Ysgolion yr Awdurdod ar ôl ei chymeradwyo ac mae'r Strategaeth yn parhau i fod yn ddogfen gyhoeddus.

5.4.6 Pam edrych ar 2 ysgol wledig gyda nifer fechan o leoedd gweigion yn hytrach nag ysgol gynradd gyda nifer uwch o lawer o leoedd gweigion?

Ymateb y Cyngor

Mae'r cynnig hwn yn rhan o Raglen Moderneiddio Ysgolion ehangach. Yn wir, gall ysgolion cynradd eraill ym Môn, a chanddynt fwy o leoedd gweigion, fod yn rhan o'r rhaglen yn y dyfodol. Rhoddwyd blaenoriaeth i'r ddarpariaeth yn Llangefni oherwydd y diffyg lleoedd yn yr ysgolion.

5.4.7 Opsiwn amgen rhesymol – adeiladu trydedd ysgol gynradd yn Llangefni

Ymateb y Cyngor

Dyma fanteision ac anfanteision yr opsiwn amgen rhesymol hwn:

Manteision	Anfanteision
▪ Gallai osod safonau da o'r cychwyn cyntaf. Gall fod yn bosibl sicrhau na fydd ystod oedran y dosbarthiadau'n ddim mwy na dwy flynedd.	
▪ Mae'r ysgol yn debygol o fod â mwy o arbenigedd a chapasiti i fynd i'r afael ag anghenion disgyblion mwy bregus a'r disgyblion mwy abl a thalentog. ▪ Posiblwydd o ddatblygu cysondeb o ran methodoleg addysgu a dysgu o'r cychwyn cyntaf. ▪ Ni fydd unrhyw lywodraethwyr a phenaethiaid profiadol yn cael eu colli.	
▪ Byddai'r ysgol yn cwrdd â safonau 21^{ain} ganrif a byddai'n amgylchedd dysgu ysbrydoledig i ddisgyblion. ▪ Byddai dyluniad yr ysgol yn creu amgylcheddau dysgu addas y tu allan, a byddai'n cael ei dylunio i gyflwyno'r cwricwlwm newydd i Gymru (CiG).	
▪ Byddai'n debygol o ddarparu 150 o leoedd ysgol gynradd, sef yr un cyfanswm o leoedd ysgol ag y byddai'r cynnig yn ei ddarparu pe'i gweithredir. Byddai'n darparu lleoedd digonol i ddiwallu'r galw cyfredol a rhagamcanion y dyfodol.	▪ Byddai'n anodd iawn canfod safle 5 erw ar gyfer ysgol gynradd newydd nad oedd yn rhy agos i Ysgol Y Graig ond a fyddai o fewn ffiniau datblygu Llangefni. ▪ Gallai hyn hefyd greu gormod o leoedd gweigion.
▪ Ni ragwelir unrhyw gostau cludiant ychwanegol.	▪ Cost cyfalaf uchel i'r awdurdod, y byddai cyfran sylweddol ohoni'n cael ei hariannu trwy fenthycu digymorth. ▪ Mae'n debygol y byddai'r gyllideb a ddirprwyir i ysgolion yn cynyddu. ▪ Byddai'r ôl-groniad costau cynnal a chadw o £360,000 yn Ysgol Talwrn a £48,500 yn Ysgol y Graig yn parhau. ▪ Byddai'r gost fesul disgybl yn tua £4,610 y pen, sy'n uwch na chyfartaledd Ynys Môn o £3,988.
▪ Yn cynnal y ddarpariaeth.	
▪ Cyfleuster newydd posibl er budd y gymuned. ▪ Ni fyddai unrhyw adeiladau cymunedol yn cael eu colli.	

Manteision	Anfanteision
	Gallai brofi'n anodd i'w orfodi gan fod Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1988 yn caniatáu i rieni ddewis pa ysgol y bydd eu plentyn yn ei mynychu.

Byddai'r opsiwn amgen rhesymol hwn yn golygu:

- Byddai angen newid y dalgylchoedd er mwyn i'r nifer ofynnol o ddisgyblion fynychu'r ysgol newydd bosibl yn Llangefni, tra bo gan rieni hawl cyfreithiol i benderfynu pa ysgol y gall eu plentyn/plant ei mynychu.
- Ar y cychwyn, gallai'r opsiwn amgen hwn greu gormodedd o leoedd gweigion.
- Byddai'n anodd iawn canfod safle 5 erw i ysgol gynradd newydd nad oedd yn rhy agos i Ysgol Y Graig ond a fyddai o fewn ffiniau datblygu Llangefni.

Mae'r Cyngor felly'n gwrthod y cynnig hwn fel opsiwn amgen rhesymol.

5.4.8 Byddai'r ysgol gynradd newydd arfaethedig yn llenwi'n gyflym?

Ymateb y Cyngor

Trafodir y pwynt hwn yn adran 5.4 o'r Ddogfen Ymgynghori. Mae'r Awdurdod o'r farn y byddai'r cynnig sydd dan ystyriaeth yn darparu lleoedd digonol ar gyfer uchafbwynt niferoedd y disgyblion yn yr ysgol yn yr ychydig flynyddoedd nesaf, h.y. 419. Mae'r rhif hwn yn tarddu o'r ystyriaethau a ganlyn:

Rhwng 2019 a 2024, rhagwelir y bydd nifer y disgyblion yn Ysgol Talwrn yn gostwng o 40 i 37 sy'n ostyngiad o 8%. Yn ystod yr un cyfnod amser, rhagwelir y bydd nifer y disgyblion yn Ysgol y Graig yn cynyddu o 324 i 334 sy'n gynydd o 3%. Mae'r rhagolygon yn cadarnhau y bydd nifer y disgyblion yn cynyddu i gyfanswm o 371 yn y ddwy ysgol erbyn 2024.

Hefyd, mae angen ystyried datblygiadau tai newydd yn y dalgylch a'r plant oed ysgol gynradd a fydd yn codi o'r rhain. Dangosir nifer y plant oed ysgol gynradd sy'n deillio o'r datblygiadau tai newydd yn y tabl isod:

Ysgol	Datblygiadau tai arfaethedig yn y dalgylch hyd at 2026	Nifer gyfatebol y plant*
Y Graig	397	67 - 143
Talwrn	6	1 - 2

* Mae tystiolaeth yn awgrymu bod gan bob tŷ yn Ynys Môn 0.17 o blant o oedran ysgol gynradd ar gyfartaledd. Mae llusosi nifer y datblygiadau tai â 0.17, yn rhoi amcangyfrif o nifer y plant ychwanegol y bydd angen eu haddysgu yn yr ysgol benodol honno. Fodd bynnag, yn ward Tudur, mae 0.36 o blant oed ysgol gynradd ar gyfartaledd ym mhob tŷ a gall hyn arwain at gyfanswm o 145 o ddisgyblion yn deillio o'r datblygiadau tai newydd.

Er bod y datblygiadau tai arfaethedig yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, mae yna nifer o ffactorau sy'n effeithio p'un a fydd y datblygiadau arfaethedig hyn yn symud ymlaen yn y broses gynllunio fel a ganlyn. Yn gyntaf, byddai angen eu hasesu i benderfynu a fyddai'r datblygiad(au) arfaethedig yn cwrdd â'r gofynion er mwyn gallu ceisio caniatâd cynllunio ac yna a fyddai caniatâd cynllunio (sy'n ddilys am 5 mlynedd) yn cael ei roi. Hynny yw, amcangyfrif yw

nifer y tai yn y tabl uchod ac nid yw'n sicrwydd y bydd yr holl dai hyn yn cael eu hadeiladu erbyn 2027. Pe bai'r datblygiadau tai arfaethedig hyn yn cael eu hadeiladu, byddai'r datblygwr yn debygol iawn o'u hadeiladu fesul cam. Byddai hyn yn golygu y byddai nifer y disgyblion yn cynyddu'n raddol ac NI fyddai'n golygu y byddai'r nifer uchaf o ddisgyblion h.y. 145 ($143 + 2 = 145$, o'r tabl uchod) yn dechrau mynychu'r ysgol ar yr un pryd.

Mae'r tabl isod yn dangos y niferoedd disgwylidig o ddisgyblion yn Ysgol ehangedig arfaethedig y Graig hyd at Fedi 2027, gan ystyried uchafswm y datblygiadau tai arfaethedig a grybwyllir uchod.

	Nifer ragamcanol ar y gofrestr ym mis Medi				
	2023	2024	2025	2026	2027
Ysgol Y Graig ehangedig	383	404	407	418	419

Mae'n bwysig nodi bod rhagamcanion yn anodd gan fod nifer o ddisgyblion yn mynychu'r ysgolion o ddalgylchoedd eraill. Ym mis Hydref 2019, roedd gan Ysgol Talwrn 14% o leodd dros ben, er bod 17% (7 disgybl) o'r disgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Corn Hir, ac mae 31% o'r disgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn (13 disgybl) yn dod o ddalgylch Ysgol Y Graig.

Gall rhieni hefyd ddewis anfon eu plentyn / plant i ba ysgol bynnag y maent yn dymuno.

5.5 Ymateb gan Llywodraethwr o Ysgol Talwrn

5.5.1 Yn gyntaf, dywedodd y Llywodraethwr bod y Cyngor yn cymryd arno ei fod yn ymgynghori

Nodir isod ymateb y Cyngor i ddatganiad o'r fath:

Cynhaliwyd y broses ymgynghori'n unol â chanllawiau statudol Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018, fel y disgrifir yn y tabl isod:

Gofynion Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018	Camau a gymerwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn
Cyhoeddi dogfen ymgynghori ar ffurf copi caled ac ar ffurf electronig ar eu gwefan	Cyhoeddwyd ar wefan Cyngor Sir Ynys Môn ar 6 Chwefror 2020 ac mae ar gael ar ffurf copi caled
Rhaid cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori ar ddiwrnod ysgol	Fe'i cyhoeddwyd ar 6 Chwefror 2020, diwrnod ysgol yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig
Rhaid rhoi o leiaf 42 o ddiwrnodau i bobl ymateb i'r ddogfen	Rhoddwyd o 6 Chwefror 2020 tan 20 Mawrth 2020 i'r ymgynghoreion ymateb i'r ddogfen – o leiaf 42 diwrnod
Rhaid rhoi gwybod i ymgynghoreion drwy lythyr neu e-bost bod y ddogfen ymgynghori ar gael	Rhoddwyd gwybod i'r ymgynghoreion a restrir yn adran 3.1 o'r Ddogfen Ymgynghori drwy e-bost bod y ddogfen ymgynghori ar gael

Mae'r tabl uchod yn dangos sut mae'r Awdurdod wedi dilyn y Cod Trefniadaeth Ysgolion ac nad "cymryd arno" ei fod yn ymgynghori oedd o. Mae'r Awdurdod wedi cyflawni gwerthusiad cynhwysfawr o gymaint o opsiynau amgen rhesymol ag y bo modd yn erbyn y gyrrwyr allweddol a nodwyd o fewn y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion. Cynhaliodd y Cyngor gyfarfodydd cyhoeddus gyda rhanddeiliaid o'r holl ysgolion a effeithir, nad yw'n un o ofynion y cod. Cafodd unrhyw sylwadau eu hystyried yn ofalus a darparwyd ymateb iddynt o fewn y ddogfen hon, ynghyd â gwerthusiad llawn o unrhyw opsiynau amgen newydd a awgrymwyd gan randdeiliaid.

Byddir yn parhau i ddilyn y gweithdrefnau a amlinellir yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion fel y mae'r broses yn parhau.

5.5.2 Yn ail, dywedodd y Llywodraethwr "Ni ellir ymddiried yn ffigurau'r Awdurdod ar gyfer datblygiadau tai"

Mewn ymateb i hyn, mae'r Cyngor yn datgan -

Datblygwyd y cynnig nid yn unig i gymryd disgyblion ychwanegol o ddatblygiadau tai y cyflwynwyd ceisiadau cynllunio ar eu cyfer, ond mae hefyd wedi ystyried data sy'n cael ei ddal gan yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd, fel dyraniadau tai ar gyfer ardal Llangefni. Roedd adran 5.4 o'r Ddogfen Ymgynghori'n rhoi disgrifiad manwl o effeithiau posibl y datblygiadau tai hyn yn Llangefni ar yr Ysgol Y Graig ehangedig arfaethedig. Roedd y Ddogfen Ymgynghori'n amlinellu y byddai nifer ragamcanol y disgyblion yn Ysgol y Graig yn 383 ym Medi 2023 ac y byddai uchafswm o 419 ym Medi 2027. Daethpwyd i'r casgliad y byddai digon o leoedd yn yr ysgol i ddisgyblion ychwanegol ac y byddai'n caniatáu cynnydd o 13% yn nifer ragamcanol bresennol y disgyblion.

Rhoddodd y cynnig sylw hefyd i nifer y plant 3-11 oed fesul aelwyd ym mhob ward unigol ar ddyddiad y cyfrifiad diwethaf.

Fodd bynnag, bydd bob amser yn anodd penderfynu nifer ragamcanol gywir y disgyblion mewn ysgol, oherwydd dewis rhieni o ran pa ysgol y bydd eu plentyn yn ei mynychu. Fodd bynnag, mae'r cynnig yn debygol o leihau nifer y disgyblion o'r tu allan i'r dalgylch sydd yn ardal y Graig / Talwrn.

Os cymeradwyir y cynnig, dylunnir yr Uned Cyfnod Sylfaen newydd yn Ysgol y Graig i ganiatáu estyniad pellach yn y dyfodol ar gyfer 2 ystafell ddosbarth, a fydd yn diogelu datblygiad yr ysgol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

5.5.3 Yn drydydd, roedd y Llywodraethwr yn honni mai ar y Cyngor y mae'r bai am beidio â chynnal a chadw adeilad Talwrn

Mewn ymateb i'r honiad hwn, mae'r Cyngor yn nodi -

Nid oes gan y Cyngor yr adnoddau ariannol i gynnal 40 ysgol gynradd, 5 ysgol uwchradd ac 1 ysgol arbennig i'r lefel a fyddir yn yr hinsawdd bresennol, ac yn dilyn blynyddoedd o gyni ariannol.

Mae'r Cyngor yn cynnal arolwg blynyddol o gyflwr bob ysgol, ac mae'r gwaith a fyddir ym mhob ysgol yn cael ei gategoreiddio (A-D) yn ôl blaenoriaeth am y gwaith, gan ystyried agweddau fel cyflwr yr ased, ac ystyriaethau iechyd a diogelwch. Bydd

gwaith a nodwyd ar gyfer categori D a C yn cael ei flaenoriaethu, tra na fydd gwaith a nodwyd, sy'n dod o fewn categorïau B ac A ond yn cael ei wneud os oes arian yn weddill ar ôl cwblhau'r holl waith yng nghategorïau D a C.

Cyfanswm gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol yr holl ysgolion yw tua £22m. Cyfanswm cost cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol Ysgol Talwrn yw £360,000 – sef tua 1.6% o'r cyfanswm.

Mae'r tabl isod yn amlygu'r gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol ar gyfer yr 8 adeilad ym Môn sydd ag arwynebedd o lai na 600m² (at ddibenion y tabl hwn, nid yw'r gost sy'n gysylltiedig â'r 'Portacabin' yn Ysgol Talwrn wedi'i gynnwys):

<u>Ysgol</u>	Niferoedd Disgyblion CYBLD 2019	Arwynebedd (m²)	Gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol
Bodffordd	70	470	£134,000
Talwrn	45	302	£110,000
Carreglefn	23	224	£46,500
Llanbedrgoch	24	320	£168,500
Llangoed	69	572	£114,000
Henblas	86	533	£138,000
Pencarnisiog	69	575	£98,000
Rhosybol	58	551	£96,500
Cyfartaledd	56	443	£113,250

Mae'r ffigurau ar gyfer 'Gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol' a gynhwysir o fewn y tabl hwn yn cynnwys gwariant fel a ganlyn, ond nid yw wedi'i gyfyngu i hyn:

- Ailwynebu iardiau ysgol / meysydd parcio
- Gwaith ailbaentio mewnol ac allanol
- Gosod drysau a ffenestri newydd
- Adnewyddu ceginau, ystafelloedd dosbarth, toiledau ac ati
- Ffensys, giatiau a systemau mynediad newydd eraill
- Gosod goleuadau newydd
- Ailweirio
- Gosod toeau newydd

Dengys y tabl hwn bod y gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol yn Ysgol Talwrn yn cymharu ag adeiladau ysgol eraill o faint tebyg. Dengys hyn na chafodd Ysgol Talwrn ei thrin yn llai ffafriol nag ysgolion eraill.

5.5.4 Yn bedwerydd, honnodd y Llywodraethwr bod cyllid ar gael i addasu ac ehangu'r ysgol

Mae ymateb y Cyngor yn nodi -

Yn unol â Chod Trefniadaeth Ysgolion 2018, byddai'n rhaid i unrhyw brosiect moderneiddio posibl ar gyfer Ysgol Talwrn gyflawni'r heriau allweddol ar gyfer Ysgol Talwrn. Y rhain yw:

- Niferoedd disgyblion
- Cyfwyno'r cwricwlwm
- Y gost fesul disgybl
- Adeilad yr ysgol
- Safonau
- Ymrwymiad addysgu'r pennaeth **YNGHYD Â**
- Cyllid

Tra gallai'r opsiwn amgen rhesymol hwn gael effaith gadarnhaol ar rai o'r heriau allweddol a nodir uchod, gallai waethygu'r sefyllfa o ran niferoedd disgyblion a lleoedd gweigion. Gallai'r modd y cyflwynir y cwricwlwm wella ond byddai safonau addysgol ac ymrwymiad addysgu'r pennaeth yn debygol o barhau'r un fath o ganlyniad i'r opsiwn amgen hwn. Byddai'r rhan o Ysgol Talwrn lle mae'r estyniad yn cyflawni safonau adeiladu presennol, ond byddai'r gost fesul disgybl yn debygol o gynyddu.

Nid yw'r cyllid ar gyfer Rhaglen Ysgolion 21^{ain} Ganrif Llywodraeth Cymru'n cynnwys cyllid ar gyfer "gwaith atgyweirio a chynnal a chadw arferol", ac mae cyllid y Rhaglen Ysgolion ac Addysg 21^{ain} Ganrif wedi'i dargedu i gefnogi gwaith "ailfodelu ac ailadeiladu".

5.5.5 Yn ogystal, honnwyd nad oedd unrhyw fanylion i gefnogi'r £100k o waith cynnal a chadw a fynnir er mwyn cael ystafell ddosbarth newydd dros dro

Mae ymateb y Cyngor fel a ganlyn -

Mae adran 5.2.10 o'r adroddiad yn ymhelaethu ar y pwynt hwn. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi bod y Cyngor wedi darparu dadansoddiad i lywodraethwr yn Ysgol Talwrn o gostau cynnal a chadw Ysgol Talwrn, gan gynnwys cost caffael a gosod ystafell ddosbarth symudol newydd ar y safle.

Gellir dadansoddi'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £360,000 a nodir o fewn y Ddogfen Ymgynghori fel a ganlyn:

Gwaith mewnol	£29,500
Gwaith allanol	£80,500
Ystafell ddosbarth newydd dros dro	£250,000

Derbyniwyd pris ar gyfer ystafell ddosbarth dros dro o faint tebyg gan y Cyngor yn Awst 2019 ac roedd y pris amcangyfrifedig yn dod i gyfanswm o £308,000. Roedd hyn yn cynnwys £185k ar gyfer yr ystafell ddosbarth symudol, £11k ar gyfer offer ychwanegol a £112k ar gyfer gwaith sylfaen a chysylltu'r ystafell ddosbarth symudol â'r gwasanaethau cyfleustodau. Darparwyd copi o'r pris hwn i'r Llywodraethwr ar ei gais ef, a hynny drwy e-bost ar 24 Chwefror 2020 am 14:21.

Gellir dadansoddi'r cyfanswm o £29,500 ar gyfer gwaith mewnol ymhellach, fel yr amlinellir isod:

Gwaith mewnol	Cost (£)
Gosod uned drws a ffenestr newydd i'r neuadd	4,500
Adnewyddu'r gegin yn rhannol	25,000

Gellir dadansoddi'r cyfanswm o £80,500 ar gyfer gwaith allanol ymhellach, fel yr amlinellir isod:

Gwaith allanol	Cost (£)
Ailwynebu iard yr ysgol	24,400
Ailbwyntio'r gwaith cerrig ar wedd flaen (yr adeilad)	10,000
Ailbaentio'r tu allan i gyd	4,000
Ailwynebu maes parcio'r staff	5,100
Gosod rheiliau dur galfanedig newydd ar wedd flaen yr adeilad yn lle'r rhai dur sydd wedi pydru	3,000
Tynnu'r cerrig crynion sydd wedi'u gosod mewn concrid o amgylch perimedr cefn yr adeilad a gosod tarmac yn eu lle	15,000
Darparu ffens, giât a system drws mynediad newydd ar ochr yr ysgol	2,500
Gosod estyll talcen newydd yn lle'r rhai sydd wedi pydru ar wedd flaen yr adeilad	1,500
Gosod cladin tafod a rhigol (T & G) pren newydd	15,000

5.5.6 Roedd y llywodraethwr hefyd yn cwestiynu p'un a yw benthycia dros gyfnod o 50 mlynedd yn benderfyniad call ar gyfer adeilad sy'n dirywio dros gyfnod 30 mlynedd?

Yn yr ymateb, mae'r Cyngor yn datgan:

Mae'r Cyngor yn ystyried mai oes economaidd ddefnyddiol adeiladau ysgol yw 50 mlynedd. Felly, mae'r cyfrifiadau o ran benthycia yn seiliedig ar y cyfnod 50 mlynedd hwn. Roedd cyfrifiadau a ddefnyddir mewn achosion busnes ar gyfer adeiladau ysgol newydd fel Ysgol Cybi, Ysgol Rhyd y Llan ac Ysgol Santes Dwynwen yn seiliedig ar y cyfnod 50 mlynedd hwn o ran oes economaidd ddefnyddiol adeiladau. Mae'r dull hwn yn gyfarwydd iawn ac mae swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cymeradwyo'r dull hwn o gyfrifo costau benthycia.

5.5.7 Roedd y llywodraethwr yn honni y byddai cau Ysgol Talwrn yn golygu y byddai eisteddfod y pentref yn dod i ben

Ymateb y Cyngor

Yn seiliedig ar wybodaeth a dderbyniwyd ganddo, mae'r Cyngor yn deall y cynhelir yr eisteddfod yn neuadd y pentref. Os gweithredir y cynnig, gellid parhau i gynnal yr eisteddfod yno.

5.5.8 Dewis amgen – ffedereiddio ag Ysgol Llanbedrgoch Ymateb y Cyngor

Ceir gwerthusiad o'r opsiwn amgen rhesymol hwn yn adran 6.2 o'r ddogfen hon. Fodd bynnag, nid yw Ysgol Llanbedrgoch yn rhan o'r ymgynghoriad ond efallai y bydd yn cael ei hystyried o fewn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn y dyfodol. Nid oedd yr opsiwn yn cyflawni gyrwyr allweddol y rhaglen moderneiddio ysgolion ar gyfer ardal Llangejni, ac fel y cyfryw ni fydd yn cael ei hystyried ymhellach.

5.5.9 Nododd y llywodraethwr hefyd "nad oedd disgyblion yn cael llais mewn unrhyw fater arall oedd yn eu heffeithio" Mae'r Cyngor yn dadlau'n gryf yn erbyn yr honiad hwn, ac yn amlygu -

Adran 5.7 o'r adroddiad hwn sy'n amlinellu'r ymgynghoriad a gynhaliwyd gan swyddogion y Cyngor gyda disgyblion yr ysgolion a effeithir, yn unol â gofynion y Cod Trefniadaeth Ysgolion ac mewn partneriaeth o dan arweiniad y pennaeth perthnasol.

Amlinellir y gofynion hyn yn y tabl isod:

Gofynion Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018	Camau a gymerwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn
Gwneud trefniadau addas hefyd i ymgynghori â disgyblion unrhyw ysgol y bydd y cynigion yn effeithio arni a, lle y bo'n bosibl, blant a phobl ifanc sy'n debygol o fynychu'r ysgolion hynny	Yn ystod y cyfnod ymgynghori, ymwelodd swyddogion y Cyngor ag Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig i ganfod barnau'r disgyblion am y cynnig
Rhaid i hyn gynnwys, man lleiaf, ymgynghoriad â chynghorau ysgol yr ysgolion y mae'r cynigion yn effeithio arnynt, a dylai hefyd gynnwys ymgynghoriad â dysgwyr unigol pan fydd hyn yn briodol ac yn ymarferol	Bu swyddogion o'r Cyngor yn cyfarfod gyda'r ddau gyngor ysgol a disgyblion eraill yn ystod y cyfnod ymgynghori
Rhaid i'r wybodaeth a roddir i blant a phobl ifanc gael ei chyflwyno mewn ffordd sy'n berthnasol i'w hoedran a'u lefel ddealltwriaeth debygol a'u galluogi i lunio barn ddeallus	Roedd y wybodaeth a gyflwynwyd yn fersiwn y plant o'r ddogfen ymgynghori yn briodol ac yn berthnasol i'w hoedran a'u lefel ddealltwriaeth debygol, ac mae'n eu galluogi i lunio barn ddeallus. Ymgynghorwyd yn ei chylch gyda'r penaethiaid perthnasol mewn cyfarfodydd a gynhaliwyd ar 23 a 24 Ionawr 2020. Gweler Atodiad 2
Dylai cynigwyr gyfeirio at Y Safonau Cenedlaethol ar gyfer Cyfranogiad Plant a Phobl Ifanc a gweithredu'n unol â hwy	Cyfeiriodd swyddogion y Cyngor at y safonau yn Y Safonau Cenedlaethol ar gyfer Cyfranogiad Plant a Phobl Ifanc a gweithredodd yn unol â hwy. Dyma'r safonau a amlinellir yn y ddogfen: • Gwybodaeth • Chi biau'r dewis • Dim gwahaniaethu • Parch • Bod ar eich ennill • Adborth • Gweithio'n well drosoch chi Gellir cael rhagor o wybodaeth am y safonau yn Atodiad 4
Cynhyrchu a dosbarthu fersiwn neu fersiynau o'r ddogfen ymgynghori sy'n briodol i oed/oedrannau'r plant a phobl ifanc yr effeithir arnynt	Cynhyrchwyd a dosbarthwyd fersiwn o'r ddogfen ymgynghori oedd yn briodol i oedran/oedrannau'r plant a phobl ifanc yr effeithir arnynt. Gweler Atodiad 2

5.5.10 Cyfansoddiad y Pwyllgor Sgriwtini a'r Pwyllgor Gwaith – a oes gan aelodau gymwysterau mewn addysg ac agweddau ariannol? A oes ganddynt arbenigedd yn y meysydd hyn?

Mae ymateb y Cyngor yn nodi:

Mae Cyfansoddiad Cyngor Sir Ynys Môn yn gwneud darpariaeth ar lefel leol i gyflawni'r gofyn statudol i sicrhau bod buddiannau penodol yn cael eu cynrychioli ar ei bwyllgorau sgrwtini wrth ystyried materion addysg/dysgu. Y rhain yw:

- Yr Eglwys yng Nghymru
- Yr Eglwys Gatholig yng Nghymru
- Rhiant Lywodraethwyr ysgol gynradd
- Rhiant Lywodraethwyr ysgol uwchradd/anghenion dysgu ychwanegol

Gall y pwynt a wneir uchod fod yn cyfeirio at y ffaith y bu 2 o'r 4 sedd yn wag am gyfnod estynedig (y 2 sedd ar gyfer y rhiant lywodraethwyr). Aethpwyd ati i geisio llenwi'r seddi gwag hyn ddwywaith. Fe gafodd y sedd ar gyfer rhiant lywodraethwyr ysgol gynradd ei llenwi yn Rhagfyr 2018, a'r sedd ysgol uwchradd/anghenion dysgu ychwanegol ym Medi 2019.

Diwygiodd y Cyngor Sir reolau sgrwtini y weithdrefn yn ei gyfarfod ar 27 Chwefror 2019, a gwnaeth y penderfyniad a ganlyn mewn perthynas â'r bumed sedd addysg a oedd yn rhan o aelodaeth y ddau bwyllgor sgrwtini blaenorol:

“PENDERFYNWYD bod y Cyngor:

- yn cytuno i dynnu'r gofyniad i gael 'un cynrychiolydd o gredoau neu enwadau eraill' ar Bwyllgor Sgrwtini pan fydd yn delio â materion Addysg (h.y. pan fydd yn cyfarfod fel Pwyllgor Sgrwtini Awdurdod Addysg Lleol) fel sydd wedi'i gynnwys ar hyn o bryd ym mharagraff 4.5.4.4 y Cyfansoddiad;
- yn awdurdodi Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro'r Cyngor i wneud y newidiadau angenrheidiol i'r Cyfansoddiad i adlewyrchu'r ffaith fod y gofyniad a nodir uchod wedi'i dynnu.”

5.5.11 Pryderon Amgylcheddol Ymateb y Cyngor

Pryder gan rai rhanddeiliaid oedd y byddai cau Ysgol Talwrn yn arwain at gynydd mewn allyriadau carbon. Dengys cyfrifiadau na fyddai hyn yn digwydd gan fod dros hanner y disgyblion yn Ysgol Talwrn yn dod i mewn o'r tu allan i'w dalgylch.

5.5.12 Dyluniad y bloc newydd arfaethedig ar gyfer y Cyfnod Sylfaen

Gwnaeth dau randdeiliad sylwadau ar yr hyn yr oeddynt yn meddwl y dylid eu cynnwys yn nyluniad y bloc newydd arfaethedig ar gyfer y Cyfnod Sylfaen sef:

- Y dylid cael cegin yn y bloc newydd a
- Dylai'r rhan bresennol o Ysgol y Graig a ddefnyddir gan y Cyfnod Sylfaen gael ei haddasu fel rhan o'r prosiect arfaethedig.

Ymateb y Cyngor

Gwneir penderfyniad ar y ffordd ymlaen gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Tachwedd 2020. Os cymeradwyir y cynnig gan y Pwyllgor Gwaith, bydd manylion fel y rhai a nodir yn i a ii uchod ond yn cael eu hystyried bryd hynny.

5.5.13 Meintiau Dosbarthiadau

Roedd un rhanddeiliad yn pryderu bod meintiau dosbarthiadau Ysgol Y Graig dros 30 yn nosbarthiadau Cyfnod Allweddol 2. Dywedodd rhai o rieni disgyblion yn Ysgol Talwrn “nid ydi pob disgybl yn gallu ymdopi mewn ystafelloedd dosbarth o 30+”.

Ymateb y Cyngor

Tra bo meintiau dosbarthiadau yn Ysgol Y Graig weithiau ychydig dros 30, nid oes terfyn statudol ar faint unrhyw ddosbarth yng Nghyfnod Allweddol 2. Fel arfer, y

prif reswm am ddosbarthiadau o 30+ yw oherwydd cyllidebau ysgol cyfyngedig. Defnyddir cyfran o'r gyllideb ysgol i gynnal adeiladau ysgol (trethi, ynni, glanhau, gwaith atgyweirio a chynnal a chadw ac ati). Po fwyaf yr adeiladau sydd angen eu cynnal, y lleiaf o gyllideb sydd ar gael i'w wario ar adnoddau eraill fel athrawon. Hefyd, mae'r gost fesul disgybl mewn ysgolion bach yn fwy na hynny mewn ysgolion mwy. Gellir dadlau bod yr ysgolion llai yn derbyn yr hyn sy'n gyfwerth â chyllid ychwanegol i gynnal lleiafswm o lefelau staffio, a bod yr ysgolion mwyaf yn colli allan oherwydd hynny. Gellir dadlau felly y bydd y cynnig yn helpu i leihau nifer y dosbarthiadau sy'n cynnwys mwy na 30 o ddysgwyr.

5.5.14 Cludiant

Dywedodd rhai o rieni plant yn Ysgol Talwrn "nad ydynt eisiau plant 4 oed yn mynd i Ysgol Y Graig ar fws" pe bai Ysgol Talwrn yn cau.

Ymateb y Cyngor

Er mwyn lliniaru unrhyw effeithiau niweidiol o ganlyniad i'r cynnig, mae'r Awdurdod yn ymrwmo i ddarparu cludiant i ddisgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn ar hyn o bryd i'r Ysgol Y Graig ehangedig, yn unol â pholisi cludiant y Cyngor ar gyfer ysgolion. Os cymeradwyir y cynnig gan y Pwyllgor Gwaith, yna gwneid trefniadau cludiant maes o law. Fodd bynnag, nid yw'r trefniadau cludiant hyn o reidrwydd yn golygu y darperir gwasanaeth bws, gan y gellid darparu gwasanaeth tacsi.

5.5.15 Ymgynghori

Dywedodd un rhanddeiliad, "o ganlyniad i'r sefyllfa o ran coronafeirws, bydd angen i'r Cyngor ddechrau'r ymgynghoriad eto".

Ymateb y Cyngor

Cynhaliwyd yr ymgynghoriad yn unol â'r canllawiau statudol yng Nghod Trefniadaeth Ysgolion 2018, fel y disgrifir yn y tabl isod:

Gofynion	Cod	Trefniadaeth Ysgolion 2018	Camau a gymerwyd gan Gyngor Sir Ynys Môn
		Cyhoeddi dogfen ymgynghori ar ffurf copi caled ac ar ffurf electronig ar eu gwefan	Cyhoeddwyd ar wefan Cyngor Sir Ynys Môn ar 6 Chwefror 2020 ac mae ar gael ar ffurf copi caled
		Rhaid cyhoeddi'r ddogfen ymgynghori ar ddiwrnod ysgol	Fe'i cyhoeddwyd ar 6 Chwefror 2020, diwrnod ysgol yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig
		Rhaid rhoi o leiaf 42 o ddiwrnodau i bobl ymateb i'r ddogfen	Rhoddwyd o 6 Chwefror 2020 tan 20 Mawrth 2020 i'r ymgynghoreion ymateb i'r ddogfen – o leiaf 42 diwrnod
		Rhaid rhoi gwybod i ymgynghoreion drwy lythyr neu e-bost bod y ddogfen ymgynghori ar gael	Rhoddwyd gwybod i'r ymgynghoreion a restrir yn adran 3.1 o'r Ddogfen Ymgynghori drwy e-bost bod y ddogfen ymgynghori ar gael

Dengys y tabl uchod sut y mae'r Awdurdod wedi dilyn y Cod Trefniadaeth Ysgolion. Fe gaeodd ysgolion ledled Cymru ar ddiwedd y diwrnod ysgol ar 20 Mawrth 2020, ond diwrnod ysgol llawn oedd hwn (fel y diffinnir yng Nghod Trefniadaeth Ysgolion 2018 - "Diffinnir diwrnod ysgol yn adran 579 o Ddeddf Addysg 1996 fel unrhyw ddiwrnod pan fydd sesiwn ysgol yn yr ysgol honno. Gall sesiwn ysgol fod yn sesiwn bore neu'n sesiwn prynhawn, felly mae diwrnod ysgol yn golygu unrhyw ddiwrnod pan fydd yr ysgol yn cyfarfod am y diwrnod cyfan neu am ran o'r diwrnod".) Felly, roedd y cyfnod ymgynghori yn o leiaf 42 diwrnod o hyd, ac mae'n cwrdd â gofynion y Cod.

Mae Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018 yn nodi bod rhaid cyhoeddi cynigion cyn pen 26 wythnos o ddiwedd y cyfnod a ganiateir ar gyfer ymatebion i'r ymgynghoriad, fel arall bydd y cynigion yn methu a **rhaid** cyhoeddi dogfen ymgynghori newydd er mwyn eu hatgyfodi. O ganlyniad i'r pandemig COVID-19, ni fu hyn yn bosibl. Yn yr achos hwnnw, mae'r Cod yn nodi "**Rhaid** gwneud cais ysgrifenedig i Weinidogion Cymru am estyniad amser cyn i'r cyfnod 26 wythnos ddod i ben a **rhaid** iddo nodi'r rhesymau pam yr ystyrir bod angen estyniad."

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gwneud cais am yr estyniad amser hwn, ac mae Gweinidogion Cymru wedi caniatáu estyniad o 6 mis i gyhoeddi'r cynnig. Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn bellach hyd at 19 Mawrth 2021 i gyhoeddi cynnig heb fod angen ymgymryd ag ymgynghoriad arall.

5.6 Llythyr gan staff Ysgol Talwrn

Derbyniwyd llythyr gan staff Ysgol Talwrn oedd yn trafod gwahanol agweddau ar yr ysgol:

1. "Mae'n anodd derbyn y gwnaiff cau Ysgol Talwrn arwain yn uniongyrchol at safonau uwch, gan y barnwyd fod y ddwy ysgol yn Dda".
2. Nid yw'n briodol dweud nad yw athrawon yn yr ysgol yn cael yr un cyfle i ddatblygu'n broffesiynol oherwydd maint yr ysgol.
3. Ni wnaeth yr un o'r ymgynghoriadau blaenorol roi gwir ystyriaeth i ddatrys y sefyllfa, e.e. prynu tir cyfagos i ddatblygu cae chwarae i'r ysgol. Ni roddwyd ystyriaeth i gael gwared â'r ystafell ddosbarth symudol ac ymestyn yr ysgol negyddu'r hawl i groesi'r iard (y tu allan i oriau ysgol) sydd gan ein cymdogion ar hyn o bryd. Mae'r ymgynghoriad neu'r cynnig yn gwbl seiliedig ar y ddatl y dylid cau Ysgol Talwrn a chynyddu capasiti Ysgol y Graig."
4. "Nid yw'r niferoedd a nodir yn yr adroddiad yn gwir adlewyrchu nifer y teuluoedd ifanc yn y pentref".
5. "Nid yw cymharu'r gost y pen o reidrwydd yn darparu darlun llawn a theg o'r sefyllfa"
6. "Byddai'r cynnig yn cael cryn effaith ar y pentref"
7. Roedd y staff yn galw ar y Cyngor i ystyried y canlynol:
 - Moderneiddio Ysgol Talwrn drwy Grant Ysgolion 21^{ain} Ganrif
 - Ffedereiddio Ysgol Talwrn ag Ysgol Llanbedrgoch
 - Newid ffiniau dalgylchoedd Llangefni

Ymateb y Cyngor

Bydd y Cyngor yn ymateb i bob pwynt yn y drefn y'u codwyd uchod:

1. Safonau addysgol yw un ffactor o'r saith her allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn yr asesir pob opsiwn yn eu herbyn. Hefyd, safonau addysgol yw un ffactor o'r saith gyrrwr a ddisgrifir yn Strategaeth Moderneiddio Ysgolion yr Awdurdod.
2. Yr hyn a olygir yw nad oes cymaint o staff mewn ysgol gynradd fechan i ddatblygu arbenigeddau.
3. Mae'r holl ymgynghoriadau wedi cyfeirio at gost prynu tir cyfagos yn ogystal â'r gost o gaffael ystafell ddosbarth symudol newydd. Pwyllgor Gwaith y Cyngor fydd yn gwneud y penderfyniad terfynol.
4. Nodwyd yn y Ddogfen Ymgynghori fod canran y disgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn o'r tu allan i'r dalgylch yn 67%. I'r gwrthwyneb, mae llawer o ddisgyblion o bentref Talwrn yn mynychu ysgolion cynradd eraill ym Môn.

5. Cyllid neu'r gost y pen yw un ffactor o'r saith her allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn yr asesiwr pob opsiwn yn eu herbyn. Hefyd, mae'r gost y pen yn un o'r ffactorau o'r saith gyrrwr a ddisgrifir yn Strategaeth Moderneiddio Ysgolion yr Awdurdod.
6. Mae effaith bosibl y cynnig, y cyfeirir ati gan y rhanddeiliad yn 5.6.6 uchod, yn cael ei hasesu yn yr Asesiad Effaith ar y Gymuned.
7. Asesiwr yr opsiynau a gyflwynir yn 5.6.7 uchod yn yr adroddiad hwn.

5.7 Barnau plant a phobl ifanc

Ymwelodd swyddogion y Cyngor â'r ddwy ysgol i ganfod eu barnau ar y cynnig. Eglurodd y swyddogion bod y Cyngor yn gyfrifol am ysgolion ym Môn a'u bod yn gweithio fel rhan o dîm i roi cymorth i ysgolion, gyda'r nodau a ganlyn:

- Rhoi'r cyfle gorau i bob plentyn ddysgu mewn ysgolion rhagorol ar yr ynys.
- Sicrhau adeiladau ysgol diogel a chryf.
- Sicrhau bod arian ar gyfer plant ac ysgolion ym Môn yn cael ei wario'n deg.
- Rhoi'r cyfle i bawb gael llais mewn penderfyniadau sy'n effeithio arnynt, a sicrhau bod y lleisiau hynny'n cael eu clywed.

Atgoffwyd y plant am Erthygl 12: Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. 'Mae gan blant yr hawl i ddweud eu barn ynghylch yr hyn a ddylai ddigwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnynt nhw, ac i'w barn gael ei hystyried'.

Eglurwyd y bydd yr wybodaeth a gyflwynir ganddynt yn cael ei throsglwyddo i adroddiad a'i chyflwyno i Gynghorwyr fel rhan o'r Ymgynghoriad Statudol, a fydd wedyn yn gwneud penderfyniad.

Gofynnwyd y cwestiynau a ganlyn i'r plant:

- Beth fyddai'n newid?
- Beth ydych yn ei hoffi am eich ysgol bresennol?
- Oes yna unrhyw beth yr hoffech ei newid / wella yma yn eich ysgol bresennol?
- Sut ydych yn cyrraedd eich ysgol bresennol?
- Sut ydych chi'n teimlo am y cynnig?
- Beth fydddech chi'n ei hoffi am y cynnig?
- Beth fydddech chi ddim yn ei hoffi am y cynnig?
- Oes gennych chi rywbeth arall yr hoffech ei ddweud?

Nodir eu hymatebion isod. Yn ystod rhai sesiynau, ysgrifennodd rhai plant eu sylwadau ar bapur, ac fe'u cyflwynir yn iaith y plant.

Ysgol Talwrn, Mawrth 5 2020

Ysgol Talwrn 05.03.2020	Y Cyngor Ysgol ac eraill
Faint o blant?	12 plentyn (5-10 oed) 7 Geneth / 5 Bachgen
Beth fyddai'n newid?	Efallai y bydd Ysgol Talwrn yn cau ac y bydd disgyblion o Ysgol Talwrn yn symud i Ysgol Y Graig.
Cwestiwn	Ateb
Beth ydych yn ei hoffi am Ysgol Talwrn?	• Ysgol fechan – mae pawb yn adnabod ei gilydd / ffrindiau / fel teulu. • Ysgol fechan – ddim yn mynd ar goll. Gwybod o ffordd o gwmpas yr ysgol / lle mae pob dim yn cael ei gadw.

Ysgol Talwrn 05.03.2020	Y Cyngor Ysgol ac eraill
	• Yn adnabod yr athrawon yn iawn ac yn gallu mynd at [REDACTED] i siarad am unrhyw broblemau. • Mae'r athrawon yn ein helpu gyda gwaith ac rydym yn hoffi'r ffordd maen nhw'n dysgu - mae'n hwyl. • Sgiliau garddio. • Llywodraethwr – mae dyn o'r gymuned yn dod i ddarllen efo'r plant. • Mae gan y plant bach ardd i chwarae ynddi hi ac mae gan y rhai hŷn un ar wahân. • Yn hoffi – Bl.4, Bl.5, Bl.6 yn yr un dosbarth i helpu ein gilydd. • Triplau (e.e. Plas Menai ac ati) – Mae pawb yn cael mynd oherwydd nad oes llawer o blant yn yr ysgol. • Rydym yn cael gwneud llawer o bethau sy'n hwyl. Yn cael gweithio ar wahanol brosiectau (technoleg / animeiddio / y gorffennol a'r presennol). • Gwahanol weithgareddau (e.e. coginio, chwarae Knex, chwaraeon, celf, tyfu llysiau iach eu hunain). • Clwb ar ôl ysgol (e.e. chwarae Nintendo Wii, noson ffilmiau, noson gemau, gweu, pethau neis fel paentio eich ewinedd). • Mae gwaith cartref yn hwyl. • Does dim bwlio. • Mae pawb yn byw'n agos.
Oes yna unrhyw beth yr hoffech ei newid / wella yma yn Ysgol Talwrn?	• Cael mwy o le i chwarae (lle glaswellt i chwarae pêl-droed). • Gardd i dyfu rhagor o lysiau. • Ychydig mwy o waith cartref. • Plant i rannu pethau efo fi. • Lle glaswellt i chwarae yn lle chwarae ar yr iard. • Wedi arfer efo'r lle.
Sut ydych yn cyrraedd Ysgol Talwrn?	• Car • Cerdded (y rheiny sy'n byw'n agos) • Beic • Tacsî
Sut fydddech chi'n teimlo am gau Ysgol Talwrn a symud i Ysgol y Graig?	• Yn drist – cau'r ysgol. Mae'r ysgol wedi bod yma ers 100 mlynedd, mae hi wedi bod yma mor hir. • Yn drist nad ydi rhywun a enwyd gan ddisgybl yn gallu dod i'r ysgol. • Mae'r teulu wedi bod i'r ysgol ac wedi tyfu i fyny yma. • Yn gorfod cystadlu yn erbyn ysgol fawr - pêl-droed. • Ofn – ffrindiau'n cael eu gwahanu. • Ofn – mynd ar goll. • Ddim yn siŵr. • Ddim yn edrych ymlaen am fy mod i'n hoffi Ysgol Talwrn.
Beth fydddech chi'n ei hoffi am symud i Ysgol y Graig?	• Dim byd. • Yn adnabod ffrindiau yna'n barod. • Gwneud mwy o ffrindiau. • Mwy o le i chwarae (cae chwarae). • Yn dal i fod efo'r un ffrindiau.
Beth fydddech chi ddim yn ei hoffi am symud i Ysgol y Graig?	• Eisteddfod Talwrn – yn colli hwn. • Gormod o blant yn Ysgol Y Graig.

Ysgol Talwrn 05.03.2020	Y Cyngor Ysgol ac eraill
	• Mae damweiniau'n digwydd y tu allan a dydyn ni ddim yn teimlo'n saff – ceir / croesi'r ffordd y tu allan i'r ysgol. • Lot o fwlio yno (athrawon ddim yn delio efo'r peth) – wedi symud i'r ysgol yma oherwydd bwlio. • Cael ein gwahanu o ffrindiau. • Ddim yn mynd i adnabod pawb. • Ddim yn gwybod y ffordd o gwmpas yr ysgol – yr ysgol yn rhy fawr. • Teithio yn bellach i'r ysgol. • Tydi'r rheiny sy'n cerdded i Ysgol Talwrn ddim yn gallu cerdded yr holl ffordd i Ysgol Y Graig. • Lot o blant / ofn mynd ar goll. • Ysgol efo lot o blant – a tydi pawb ddim yn gallu mynd ar dripiâu. • Bwlio yn Ysgol Y Graig.
Oes gennych chi rywbeth arall yr hoffech ei ddweud?	• Dwi'n hoffi'r ysgol yma oherwydd eich bod chi'n adnabod pawb ac yn teimlo'n saff – dwi ddim eisiau iddi gau. • Yn mynd i effeithio'r plant bach sydd dal yma a'r plant sydd i ddod eto. • Triwch beidio â chau'r ysgol - triwch ei chadw ar agor. • Mae rhieni wedi bod yn casglu pres i gadw'r ysgol yn fyw ac maen nhw'n poeni am ein dyfodol – i le wneith y pres fynd? • Eisiau gorffen yn yr ysgol ym Mlwyddyn 6 a ddim eisiau symud. • Mae'n bwysig bod yma am mai ein hysgol ni ydi hi. • Plant ac athrawon a ffrindiau sy'n gwneud ysgol. • Gall ffrindiau gael eu gwahanu. • Efallai na fyddan ni yn yr un dosbarth â'n ffrindiau mewn ysgol arall (oherwydd bod plant o wahanol oeddrannau yn yr un dosbarth yn Ysgol Talwrn).

Ysgol Y Graig – 27 Chwefror 2020

Ysgol Y Graig 27.02.2020	Y Cyngor Ysgol
Faint o blant?	6 plentyn (9-11 oed) 3 Geneth / 3 Bachgen
Beth fyddai'n newid?	Efallai y bydd Ysgol Y Graig yn ehangu. Bydd bloc newydd yn cael ei adeiladu ar gyfer y Cyfnod Sylfaen (plant 4-7 oed). Bydd plant y Cyfnod Sylfaen yn Ysgol Y Graig yn symud i'r bloc newydd A bydd yr holl blant o Ysgol Talwrn yn symud i Ysgol Y Graig a bydd Ysgol Talwrn yn cau.
Cwestiwn	Atebion
Beth ydych yn ei hoffi am Ysgol Y Graig?	• Lle chwarae mawr - lle ar gyfer chwaraeon, safle pêl-droed, chwarae cuddio.

Ysgol Y Graig 27.02.2020	Y Cyngor Ysgol
	• Dosbarthiadau lliwgar - mae waliau gyda mathemateg a gwahanol themâu yn ein helpu efo'n gwaith. • Mae athrawon da yn gwneud y gwaith yn ddiddorol. • Mae athrawon yn gofalu amdonom ni ac yn ein hadnabod - gallwn siarad efo pawb. • Yn gyfeillgar i blant – yn saff i ni. • Gwahanol weithgareddau (e.e. Gala Nofio, Tîm Pêl-droed, Triplau i Gaerdydd / Y Gelli Gyffwrdd, coginio ar ôl ysgol (Urdd). • Cyfleoedd i bawb e.e. Eisteddfod, cystadlaethau o bob math. • Mae cael pawb yn chwarae yn helpu'r cyfnod sylfaen. • Gweld ein ffrindiau. • Lot o le – yn teimlo'n gyfforddus. • Mae pawb yn adnabod ei gilydd.
Pa bethau nad ydych yn eu hoffi am Ysgol Y Graig?	• Y maes parcio – rhy fach, mae damweiniau'n digwydd am nad oes digon o le i barcio – angen stopio ar ganol y lôn, ar y 'zig zags' neu'r gylchfan. • Dim dyn lolipop - mwy o ddamweiniau ac mae hyn yn gwneud fi'n nerfus i groesi'r ffordd. • Yr iard chwarae'n wlyb. • Wedi colli 2 ystafell gerdd - wedi eu troi'n ystafelloedd dosbarth blwyddyn 2 a 3. • Y toiledau'n fach yng Nghyfnod Allweddol 2. • Y cadeiriau'n fach yng Nghyfnod Allweddol 2.
Sut ydych chi'n cyrraedd Ysgol Y Graig?	• Sgwter • Beics • Cerdded • Car
Sut fydddech chi'n teimlo am floc newydd (ar gyfer y Cyfnod Sylfaen) yn cael ei adeiladu a disgyblion Ysgol Talwrn yn symud i Ysgol Y Graig?	• Plant bach yn methu eu brawd / chwaer fawr (Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn) – ddim yn eu gweld mor aml. • Yn hapus – mwy o ffrindiau / newydd. • Plant Talwrn yn cael eu gwahanu. • Yn anodd i blant Talwrn setlo – bydd plant Ysgol Y Graig yn eu croesawu. • Yn drist / ofnus – mwy o sŵn.
Beth fydddech chi'n ei hoffi am floc newydd (i'r Cyfnod Sylfaen) yn cael ei adeiladu a disgyblion Ysgol Talwrn yn symud i Ysgol Y Graig?	• Bl. 4, Bl. 5, Bl. 6 yn cael drysau i'w ystafelloedd dosbarth. • Mwy o blant – mwy o siarad. • Medru canolbwyntio'n well. • Mwy o le i fwy o blant gael addysg dda. • Mwy o ffrindiau – llai o blant unig.
Beth fydddech chi ddim yn ei hoffi am floc newydd (ar gyfer y Cyfnod Sylfaen) yn	• Ddim llawer o le i chwarae. • Colli cyfle i wneud ffrindiau newydd – ddim am weld y plant mor aml mwyach.

Ysgol Y Graig 27.02.2020	Y Cyngor Ysgol
cael ei adeiladu a disgyblion Ysgol Talwrn yn symud i Ysgol Y Graig?	• Ddim yn gwybod yn lle fydd y bloc – efallai am golli'r cae, iard – diwrnod mabolgampau, cystadleuaeth chwaraeon. • Uno'r ysgolion - a bydd y plant yn teimlo'n gyfforddus yn dysgu mewn lle hollol wahanol - sut fydd y plant yn dod i'r ysgol • Ddim eisiau i blant Talwrn ymuno. • Ddim yn cael gweld brawd / chwaer fach – mewn adeilad gwahanol. • Ddim digon o le i chwarae – yn dibynnu yn lle fydd yr adeilad newydd. • Bydd rhaid i bobl gael tŷ newydd.
Oes gennych chi rywbeth arall yr hoffech ei ddweud?	• Mwy o blant felly angen prynu mwy o fwyd. • Yn lle fyddai'r Cyfnod Sylfaen yn cael cinio? • Iechyd a diogelwch plant – niferoedd uwch. • Ni fyddai plant Talwrn yn gallu cerdded i'r ysgol. • Mwy o draffig – plant yn gorfod teithio'n bellach mewn ceir. • Y lle chwarae ar wahân i blant hŷn? - Bydd ar blant yn y bloc newydd angen lle chwarae ar wahân? • Os oes mwy o athrawon – angen mwy o le – ystafelloedd cyfarfod, ystafelloedd staff. • Plant yn gwneud ffrindiau newydd – clwb ffrindiau / gwneud ffrindiau newydd wrth chwarae. • Gormod o blant mewn clybiau gydag un athro – plant yn colli allan. • Efallai bod plant Ysgol Talwrn yn nerfus. • Cael profiad efo pawb. • Efallai y bydd yr adeiladau'n bell o'i gilydd – mae amser gorffen yr Ysgol yn wahanol i'r Cyfnod Sylfaen a Chyfnod Allweddol 2 – bydd rhaid i rieni gasglu plant o'r adeilad newydd a'r ysgol bresennol. • Bydd angen ailddylunio iard Cyfnod Allweddol 2 ar y safle presennol.

5.8 Ymateb Estyn (cynhwyswyd y llythrennau mewn print trwm gan y Cyngor)

Mae Estyn, yr arolygiaeth addysg yng Nghymru, yn ymgynghorai ym mhob cynnig i ad-drefnu ysgolion. Dyma ymateb Estyn yn llawn: “Darparodd y cynigiwr **wybodaeth ddefnyddiol a manwl** sy'n egluro'r rhesymeg y tu ôl i'w gynnig. Mae Estyn o'r farn bod y cynnig yn debygol o gynnal y safonau presennol o leiaf yn nhermau addysg, darpariaeth ac arweinyddiaeth a rheolaeth ar gyfer plant yn yr ardal.”

Aeth ymateb Estyn ymlaen gan ystyried buddion y cynnig:

Disgrifiad a buddion

“Mae'r rhesymeg o ran y cynnig hwn yn drefnus a nodwyd y materion yn glir. Mae'r dystiolaeth yn seiliedig ar ffeithiau ac ystyriaethau dilys.

Mae'r cynigiwr wedi nodi'r manteision a'r anfanteseion disgwylledig mewn cymhariaeth â'r sefyllfa bresennol. **Amlinellir nifer fawr o gynigion mewn perthynas â chadw Ysgol Talwrn ar agor**, sy'n ystyried nid yn unig safonau, ac arweinyddiaeth a rheolaeth, ond hefyd defnydd y gymuned o'r ysgol, er enghraifft, er mwyn darparu darpariaeth ar gyfer plant cyn ysgol. Cydnabyddir bod Ysgol Talwrn yn gwneud cyfraniad helaeth i'r gymuned a'i bod yn rhan allweddol o'r ardal leol. Fodd bynnag, mae'r cynigiwr yn ystyried nifer o gynigion sy'n cyflawni canlyniadau sy'n cefnogi'r cynnig hwn i gau Ysgol Talwrn.

Mae opsiynau amgen rhesymol yn cael ystyriaeth lawn, yn ogystal â barnau'r holl bartneriaid o fewn cymuned yr ysgol. Mae hyn yn cyfrannu'n effeithiol at ddilysrwydd y broses ymgynghori ac, yn gyffredinol, mae'r ystyriaethau'n gadarn o blaid gweithredu'r cynnig hwn.

Nodir yr heriau'n glir, sy'n ymgorffori materion, er enghraifft, o ran nifer y disgyblion sy'n mynychu'r ddwy ysgol, lleoedd gweigion, y gost fesul disgybl ac ansawdd ac addasrwydd y ddau adeilad ysgol. **Mae'r heriau hyn yn cael eu hystyried yn effeithiol o fewn y cynigion.**

Amlinellir agweddau pwysig o fewn Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011, sy'n nodi tystiolaeth fuddiol fel rhan o'r broses ymgynghori, er enghraifft, yr effaith ar fechgyn a genethod, disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol ac ati. **Daw'r asesiad risg i'r casgliad y byddai derbyn y cynnig yn ffafrio'r cynllun hwn yn nhermau cydraddoldeb.**

Mae'r cynnig hwn yn cydymffurfio â'r Cynllun Strategol Cymraeg Mewn Addysg. Ni fyddai unrhyw newid yng nghyfrwng iaith y disgyblion wrth adleoli i'r ysgol ehangedig arfaethedig, sef Ysgol Y Graig. Nodir y bydd darpariaeth feithrin, yn ogystal ag uned gofal plant i blant cyn ysgol, yn cael eu darparu yn Ysgol Y Graig i'r holl ddisgyblion. Bydd hyn yn fanteisiol fel y mae'r plant yn trosglwyddo i'r ysgol gynradd. Amlinellir hefyd, o ran disgyblion yr ysgol yn ystod oriau ysgol, yn ogystal â'r gymuned ehangach y tu allan i oriau ysgol, bydd cyfleusterau'n annog cyfathrebu naturiol trwy gyfrwng y Gymraeg. **Mae'r asesiad hwn yn awgrymu y caiff y cynnig effaith gadarnhaol ar y Gymraeg.**

Ni fyddai unrhyw effeithiau negyddol neu gadarnhaol ar gymuned Ysgol Talwrn yn dilyn gweithdrefnau asesu risg o ran lles. Byddai derbyn y cynnig hwn yn cyfrannu'n gadarnhaol tuag at y saith nod llesiant, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r cynigiwr yn amlinellu gwybodaeth am drefniadau teithio, yn unol â pholisi cludiant ysgol Ynys Môn. Canlyniad yr asesiad hwn yw y bydd 67% o'r disgyblion yn teithio yn bellach. Fodd bynnag, bydd y Cyngor yn darparu cludiant am ddim i ddisgyblion i Ysgol Y Graig os ydynt yn byw 2 filltir neu ragor o'r ysgol. Amcangyfrifir y bydd hyn yn costio £30k y flwyddyn. Mae asesiad effaith ar draffig wedi'i ddarparu eisoes er mwyn blaengynllunio i liniaru effaith cludiant ychwanegol ar staff a disgyblion yn Ysgol Y Graig."

Dywedodd Estyn y canlynol mewn perthynas ag agweddau addysgol y cynnig:

Agweddau addysgol y cynnig

"Mae'r cynigiwr wedi ystyried y cynnig hwn yn ôl ansawdd canlyniadau, darpariaeth, arweinyddiaeth a rheolaeth. Yn dilyn penderfyniad Gweithgor y Cyngor yn Mai 2019, mewn perthynas â moderneiddio ysgolion yn ardal Llangefni, cyfarwyddwyd swyddogion i edrych ar y cynigion o'r newydd, ac ystyried y Cod Trefniadaeth Ysgolion

(011/2018) newydd. Gan ystyried yr opsiynau amgen rhesymol, daeth y cynigiwr i'r casgliad bod angen moderneiddio'r ddarpariaeth addysg yn ardal Llangefni i ddarparu model mwy cynaliadwy, effeithiol ac effeithlon i'r dyfodol.

Mae'r cynigiwr yn nodi y bydd disgyblion ledled yr ysgol yn cael profiad addysgol wedi'i gyfoethogi ag adnoddau perthnasol er mwyn darparu cwricwlwm llawn i bob disgybl, yn ddieithriad. Nid yw'r cynigiwr yn cyfeirio'n benodol at ddarpariaeth Cyfnod Sylfaen. Mae gan Ysgol Y Graig ar hyn o bryd ddeng dosbarth un oedran a thri dosbarth oedran cymysg, tra rhennir disgyblion yn Ysgol Talwrn yn dri dosbarth oedran cymysg yn y bore, a dau yn y prynhawn. Byddai darparu cwricwlwm mewn amgylchedd dysgu newydd yn Ysgol Y Graig yn debygol o gyfoethogi profiad cynradd y disgyblion.

Cyfanswm nifer y plant yn y dosbarth meithrin fyddai 68, gyda chapasiti ar gyfer 480 o ddisgyblion (4 - 11 oed) yn yr ysgol. Mae safle Ysgol Y Graig yn ddigon helaeth i gymryd rhagor o ddisgyblion i fynychu'r ysgol.

Byddai cytuno'r cynnig presennol yn golygu newid o ran amgylchedd dysgu'r holl ddisgyblion. Fodd bynnag, cydnabyddir y byddai'r newid efallai'n profi i fod yn fwy heriol i rai disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY). Bydd y Cyngor yn cymryd pob cam ymarferol i sicrhau y bydd hyn yn tarfu cyn lleied ag y bo modd er mwyn sicrhau trefniadau trosglwyddo rhwydd. Bydd disgyblion ADY sy'n mynychu Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig ar hyn o bryd yn parhau i dderbyn y lefel o gymorth sydd ei angen i gwrdd a'u anghenion dysgu unigol. Bydd trefniadau ychwanegol sydd eisoes yn eu lle ar gyfer disgyblion, fel mynediad i gymorth, hefyd yn cael eu hadolygu a'u darparu lle bo angen. Mae'r cynnig hefyd yn crybwyll y posibilrwydd efallai y bydd angen i staff Ysgol Y Graig ddatblygu ystod ehangach o arbenigedd er mwyn diwallu anghenion disgyblion unigol. Fel rhan o'r broses drosglwyddo, cynigir y dylai'r Cyngor ddarparu cefnogaeth a chymorth priodol i ddisgyblion ADY.

Rhagwelir na fydd gan y pennaeth unrhyw ymrwymadau addysgu penodol yn Ysgol Y Graig, mewn cymhariaeth ag ymrwymiad addysgu presennol pennaeth Ysgol Talwrn, sef 70% o'r amserlen. **Hefyd bydd datblygu capasiti arweinyddiaeth, drwy beidio â chael unrhyw gyfrifoldebau dysgu, yn gwneud cyfraniad cadarnhaol tuag at fynd i'r afael â'r heriau o ran rheoli, a'r rhai strategol sy'n rhan o redeg ysgol lwyddiannus.** Nid yw'r cynnig yn mynd i fanylion uniongyrchol am broses statudol adleoli neu ddiswyddo staff, yn unol â'r gweithdrefnau perthnasol. Fodd bynnag, bydd angen i'r Cyngor rannu gwybodaeth bellach ag aelodau staff yn Ysgol Talwrn i sicrhau tegwch a chydweithrediad statudol yn unol â Pholisi Ailstrwythuro a Diswyddo'r Cyngor ar gyfer ysgolion, ynghyd â'i Bolisi Adleoli ar gyfer ysgolion.

Mae'r ddwy ysgol yn y categori 'A' gwyrdd yn nhermau capasiti o ran cymorth, yn unol â'r diffiniadau o'r model cenedlaethol ar gyfer categoreiddio ysgolion. Bu Ysgol Y Graig yn y categori hwn yn gyson ers Medi 2015, ac Ysgol Talwrn ers Medi 2019.

Barnwyd fod gan y ddwy ysgol ddeilliannau 'da' ym mhob maes arolygu gan Estyn:

Ysgol Talwrn – Hydref 2018

Ysgol y Graig – Ionawr 2019

Ar y cyfan, mae safonau'r disgyblion yn y ddau gyfnod allweddol, yn gyson, yn dda. Wrth ystyried nifer o ffynonellau, mae perfformiad y ddwy ysgol yn gyson, yn gyffredinol."

Ni chafodd unrhyw faterion eu nodi yn ymateb Estyn yr oedd angen i'r Cyngor ymateb iddynt neu eu hegluro.

5.9 Derbyniwyd llythyr gan **Ysgrifennydd Capel Siloam, Talwrn** (Capel Annibynnol) yn mynegi “gwrthwynebiad aelodau'r Capel i gau Ysgol Gynradd Talwrn”.

- Yr ysgol yw “calon y gymuned” ac “mae calon y gymuned yn curo gyflymaf yma”.
- Mae aelodau presennol y capel “wedi cael budd mawr o fod yn Ysgol Talwrn”.
- Mae'r iaith a thraddodiadau'n bwysig iawn, a chredwn y trosglwyddir y rhain orau mewn ysgol fel Talwrn.
- Mae'r ysgol hon yn gymuned glos sydd wedi cyfrannu llawer i'r gymuned ehangach.

Ymateb y Cyngor

Aethpwyd i'r afael â'r materion hyn yn adran 4 o'r Asesiad Effaith – Atodiad 3.

5.10 Derbyniwyd llythyr gan **Arolygwr Ysgol Sul Siloam, Talwrn** (Capel Cynulleidfaol)

- Cafwyd cydweithrediad hapus rhwng yr Ysgol Sul ac Ysgol Talwrn dros flynyddoedd lawer.
- Heb Ysgol Talwrn, ni fyddai Ysgol Sul.
- Byddai cau Ysgol Talwrn yn “rhwygo'r enaid o'r gymuned”.

Ymateb y Cyngor

Aethpwyd i'r afael â'r materion hyn yn adran 4 o'r Asesiad Effaith – Atodiad 3.

5.11 Derbyniwyd llythyr gan breswilydd lleol o gyffiniau Ysgol Talwrn. Crybwyllwyd bod cael nifer o ymgynghoriadau ar ddyfodol Ysgol Talwrn wedi gadael cwmwl dros yr ysgol. Teimlwyd y gallai hyn arwain at leihau cymunedau gwledig.

Ymateb y Cyngor

Dyma'r ffigurau a gyflwynwyd yn y Ddogfen Ymgynghori o ran nifer y disgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn:

Ysgol	Capasiti (ac eithrio'r Meithrin)	Niferoedd Disgyblion yn Ionawr:				
		2015	2016	2017	2018	2019
Talwrn	49	44	47	47	43	45

Dengys y ffigurau bod nifer y disgyblion yn Ysgol Talwrn wedi parhau i fod yn weddol gyson mewn blynyddoedd diweddar, er gwaethaf cynnal rhai cyfnodau ymgynghori ar ddyfodol yr ysgol gynradd yn ystod y cyfnod hwn.

5.12 Mewn llythyr gan breswilydd arall o gyffiniau Ysgol Talwrn, disgrifiwyd sut yr oedd yn meddwl nad oedd y cynnig yn cyflawni'r gyrwyr allweddol, ac roedd o'r farn nad oedd y cynnig “yn ddigon cryf”.

Ymateb y Cyngor

Yn y Ddogfen Ymgynghori, darparodd yr Awdurdod werthusiad cynhwysfawr o'r cynnig yn erbyn y gyrwyr allweddol a nodwyd o fewn y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion ac yn erbyn yr heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn.

- 5.13** Dywedodd un o randdeiliaid eraill Ysgol Talwrn: “Tra bo gan adeiladau ac adnoddau rôl bwysig iawn o ran darparu'r addysg orau i'n plant, y ffactor pwysicaf mewn unrhyw ddarpariaeth addysgol yw athrawon cydwybodol ac effeithiol i'n disgyblion.” Roedd y rhanddeiliad yn honni ymhellach “bod Cyngor Sir Ynys Môn, ers gormod o flynyddoedd bellach, wedi taflu cysgod dros Ysgol Talwrn drwy ddychwelyd, dro ar ôl tro, i ail-ymgynghori ar ei dyfodol. Mae'r ysgol bellach yn haeddu cael llonydd i ddal ati i ddarparu'r addysg orau i'w disgyblion ac i barhau i fod yn rhan annatod a phwysig o'r gymuned wledig hon yng nghanol yr ynys.” Roeddynt hefyd yn galw ar y Cyngor i “ddiddymu'r cynnig hwn, ac yna rhoi llonydd i Ysgol Talwrn er mwyn rhoi'r gorau i daflu cysgod parhaol dros ei dyfodol.”

Ymateb y Cyngor

Nid yw'r Cyngor yn amau bod athrawon ysgol yn rhan bwysig o unrhyw ddarpariaeth ysgol. Pwyllgor Gwaith y Cyngor fydd y penderfynu p'un ai i weithredu'r cynnig dros yr ychydig fisoedd nesaf.

- 5.14** Mewn llythyr byr gan **Gangen Talwrn o Ferched y Wawr**, mynegodd yr Ysgrifennydd wrthwynebiad y Gangen i'r "bwriad i gau Ysgol Talwrn". Gan gyfeirio at brosiect y bu aelodau o'r Gangen yn gweithio arni gyda disgyblion o Ysgol Talwrn, dywedwyd bod Ysgol Talwrn yn “ysgol naturiol Gymraeg mewn tref brysur”. Dywedodd Ysgrifennydd y Gangen hefyd y byddai cau'r ysgol yn gwneud targed Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Gymraeg erbyn 2050 yn “fwy anghyraeddadwy”.

Ymateb y Cyngor

Os gweithredir y cynnig, gallai Cangen Talwrn o Ferched y Wawr ddal i weithio gyda phlant o bentref Talwrn. Mae adran 4.8 o'r Asesiad Effaith yn nodi: “Gellir ymgymryd â chyfleusterau cymunedol a ddarperir gan yr ysgol yn Nhalwrn yn yr Ysgol y Graig ehangedig, neu o safleoedd eraill yn Nhalwrn megis neuadd y pentref neu eglwys Talwrn.” Byddai hyn yn wir yn yr achos hwn.

Disgrifir effaith bosibl y cynnig ar y Gymraeg yn adran 3 o'r Asesiad Effaith – Atodiad 3.

- 5.15** Ni fyddai'r pennaeth yn adnabod y disgyblion oherwydd maint yr ysgol gyfan.

Ymateb y Cyngor

Byddai pob athro'n adnabod ei ddisgyblion. Mae'n debygol y byddai strwythur tîm arweinyddiaeth yr ysgol ehangedig yn cynnwys pennaeth y Cyfnod Sylfaen a phennaeth Cyfnod Allweddol 2. Byddai'r athrawon hyn, yn ogystal â'r pennaeth, yn adnabod y disgyblion.

- 5.16** Anghytuno â'r sylw y caiff disgyblion o Dalwrn fwy o gyfle i gymryd rhan mewn gweithgareddau allgyrsiol. Mewn ysgol fechan, rhaid i bob disgybl gymryd rhan mewn gweithgareddau allgyrsiol. Mewn ysgol fawr, dim ond y rhai mwyaf hyderus neu dalentog sy'n cymryd rhan mewn gweithgareddau o'r fath.

Ymateb y Cyngor

Nid oes unrhyw reidrwydd ar ddisgyblion i gymryd rhan mewn gweithgareddau allgyrsiol. Fodd bynnag, mae gweithgareddau allgyrsiol yn cynnwys amryw weithgareddau fel clybiau amser cinio neu ar ôl ysgol, ynghyd â chwarae i dîm pêl-droed neu rygbi yn yr ysgol. Yr hyn a olygwyd yma oedd y bydd mwy o gyfle mewn ysgol gynradd fwy i gymryd rhan yn y gweithgareddau hyn oherwydd y bydd mwy o ddisgyblion yn bresennol ynghyd â staff ychwanegol a chanddynt amrywiaeth ehangach o arbenigeddau.

- 5.17** Effaith negyddol ar yr amgylchedd – bydd y cynnig yn arwain at gynnydd yn y defnydd o gerbydau.

Ymateb y Cyngor

Pryder i rai rhanddeiliaid oedd y byddai cau Ysgol Talwrn yn creu cynnydd mewn allyriadau carbon. Dengys cyfrifiadau na fyddai hyn yn digwydd oherwydd bod hanner y disgyblion yn Ysgol Talwrn yn dod i mewn o'r tu allan i'w dalgylch.

5.18 Os yw 2 ysgol yn uno, dylai fod yn broses gystadleuol.

Ymateb y Cyngor

Roedd adran 12 o'r Ddogfen Ymgynghori'n nodi: "Os cymeradwyir y cynnig, ni fydd unrhyw newidiadau i staff Ysgol Y Graig, ond bydd staff Ysgol Talwrn mewn perygl o gael eu diswyddo a byddai'r Polisi Ailstrwythuro a Diswyddo ar gyfer ysgolion a Pholisi Adleoli ysgolion yn cael ei ddefnyddio."

6. SYLWADAU A DDERBYNIWYD MEWN PERTHYNAS Â'R OPSIYNAU AMGEN A YSTYRIWYD

6.1 Yn unol â Chod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018 mae'n ofyniad i'r cynigiwr ddarparu opsiynau amgen rhesymol i'r cynnig os yw'n cynnwys cau unrhyw ysgol - mae'r adran a ganlyn yn trafod yr opsiynau amgen rhesymol a gyflwynwyd gan y Cyngor yn y ddogfen ymgynghori, ynghyd ag ymatebion rhanddeiliaid.

Yn adran 4 o'r Ddogfen Ymgynghori, nodwyd y gyrwyr allweddol fel yr amlinellwyd yn y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion. Byddai angen i bob opsiwn amgen rhesymol a gyflwynwyd gwrdd â gofynion y gyrwyr allweddol:

- Mae angen i **safonau** ar draws pob ysgol fod o leiaf yn dda neu'n rhagorol. Yn ogystal â hyn, byddai disgwyl i ysgolion yn yr ardal fod yn y categori gwyrdd, h.y. ysgolion sy'n perfformio'n dda ac angen y lefel isaf o gefnogaeth.
- Mae'n rhaid i **arweinyddiaeth a rheolaeth** fod yn dda neu'n well ym mhob ysgol. Yn y cyd-destun hwn, mae ar benaethiaid angen digon o amser digyswllt i gydbwyso heriau arweinyddiaeth a rheolaeth ag ymrwymiad addysgu.
- Mae angen i'r **adeilad ysgol** ddarparu amgylchedd dysgu ysbrydoledig a fydd yn annog bob disgybl i gyflawni eu potensial ar draws pob maes dysgu. Yn ogystal â hyn, mae'n rhaid i bob ysgol gydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd i blant ag anableddau.
- Mae angen i **leoedd ysgol digonol** fod ar gael yn yr ardal i gwrdd â galw presennol, rhagolygon niferoedd y dyfodol yn ogystal â lleihau lleoedd gweigion. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau symudiad disgyblion o'r tu mewn a thu allan i'r dalgylch os oes modd.
- Bydd rhaid i unrhyw ddarpariaeth ysgol ddiwygiedig yn yr ardal fod yn **gost effeithlon** h.y. mae angen lleihau'r costau refeniw ac unrhyw gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl ar draws ysgolion unigol.
- Bydd angen o leiaf cynnal **darpariaeth cyfrwng Cymraeg** a'i gwella.
- Mae angen cynnal **defnydd cymunedol** o adeiladau ysgol a chyfleusterau cysylltiedig, a'i gynyddu lle bo'n bosibl.

Isod ceir rhestr o'r heriau allweddol a wynebier gan Ysgol Talwrn y dymuna'r Cyngor fynd i'r afael â hwy drwy'r cynnig i gau'r ysgol:

1. Niferoedd disgyblion.
2. Diffyg lle i gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru (CiG) yn y tymor canolig i dymor hir.
3. Y gost fesul disgybl – sydd 14% yn uwch na chyfartaledd ysgolion cynradd Ynys Môn.

4. Adeilad yr ysgol - mae ganddi gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £360,000 (2019) a gradd cyflwr B (Boddhaol – Perfformio fel y dylai ond yn arddangos ychydig o ddirywiad). Nid yw Ysgol Talwrn ond yn cydymffurfio'n rhannol â'r gofynion a ddisgwylir dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.
5. Safonau - gallai'r safonau presennol a welir yn Ysgol Talwrn fod yn anodd i'w cynnal yn y tymor canolog i dymor hir.
6. Ymrwymiad Addysgu'r Pennaeth – mae'r ymrwymiad addysgu penodol yn 70% ar hyn o bryd.
7. Cyllid – mae'r gost fesul disgybl yn Ysgol Talwrn (£4,553) yn uwch na Chyfartaledd Ysgolion Cynradd Ynys Môn (£3,988), a cheir amrywiaeth eang yn y gost fesul disgybl rhwng Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig (£3,429). Mae'n debygol y bydd gofyn i'r awdurdod wneud arbedion sylweddol dros y 3 blynedd nesaf.

Yn y tabl isod, yn unol â Chod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018), mae'r Cyngor yn ystyried sylwadau a dderbyniwyd yn ystod yr ymgynghoriad ac yn rhoi ei ymateb drwy ddarparu eglurhad, diwygio'r cynnig neu wrthod pryderon gyda rhesymau i gefnogi hynny.

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
6.1.1 Adeiladu ysgol gynradd 21ain ganrif newydd i Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a chau'r ddwy ysgol. Yn seiliedig ar gost o tua £11.4m.	Darparodd 19 o ymatebwyr (allan o 57 neu 33%) sylwadau i awgrymu y byddai'n well ganddynt yr opsiwn hwn yn lle'r cynnig.	Byddai'r opsiwn hwn yn mynd i'r afael â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn: ▪ Cost reffeniw uwch i'r Awdurdod. ▪ Mae'r buddsoddiad cyfalaf yn tua £5.5m yn uwch na hynny a glustnodwyd o fewn amlen gyllid Band B Ynys Môn. Felly mae risg y byddai rhaid i'r Awdurdod ariannu'r rhan fwyaf o waith adeiladu o'r fath ac na fyddai'n gallu gwneud y gorau o'r cyfleoedd a ddarperir o dan y rhaglen moderneiddio 21^{ain} ganrif. ▪ Mae Ysgol y Graig ychydig dros 10 oed, a byddai unrhyw benderfyniad i gau'r ysgol yn bwrw amheuaeth ar y safbwynt gwerth am arian (GAA) o ran bod gan ysgolion oes o 50 mlynedd. Am y rhesymau ariannol a restrir uchod, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn a awgrymwyd gan randdeiliaid ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.2 Parhau â'r trefniadau presennol – Gadael Ysgol Talwrn fel y mae hi	Darparodd 14 o ymatebwyr (25%) sylwadau i awgrymu y byddai'n well ganddynt yr opsiwn hwn yn lle'r cynnig.	Ni fyddai'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r holl heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn.

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgyngoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf.		▪ Byddai adeilad Ysgol Talwrn yn ei gwneud hi'n anodd cynnal safonau cyfredol yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Ni fydd unrhyw newid yn yr amrywiad ym maint dosbarthiadau na nifer yr ystodau oedran a addysgir mewn dosbarthiadau yn Ysgol Talwrn. ▪ Ni fydd y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich arweinyddiaeth yn cael ei wireddu. ▪ Mae ymrwymiad addysgu Pennaeth Ysgol Talwrn yn 70%. ▪ Dim ond yn rhannol mae adeilad Ysgol Talwrn yn cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 mewn perthynas â mynediad i ddisgyblion anabl. ▪ Nid yw adeilad Ysgol Talwrn yn cwrdd â safonau Ysgol yr 21ain Ganrif er mwyn creu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Nid yw adeilad Ysgol Talwrn yn darparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly'n sefydlu'r amodau ar gyfer darparu Cwricwlwm i Gymru (CIG) yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r lleoedd gweigion yn Ysgol Talwrn. ▪ Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. ▪ Ni fyddai'n mynd i'r afael â'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		▪ Ni fyddai'n hyfyw yn ariannol yn y dyfodol oherwydd y costau cynnal a chadw cyfredol uchel fyddai ar ystâd yr adeiladau ysgol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl na chydaddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. ▪ Nid yw'n lleihau costau refeniw cyffredinol addysg yn yr ardal. Mae costau refeniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol gan y disgwylir i boblogaeth y disgyblion gynyddu. Byddai hyn yn arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo i ysgolion y tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Disgwylir y byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol yn y dyfodol am gost o tua £60k y flwyddyn. Gan nad yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.3 Ffedereiddio Ysgol Talwrn gydag Ysgol y Graig Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf.	Awgrymodd cyfanswm o 5 (9%) o ymatebwyr y byddai'n well ganddynt yr opsiwn o ffedereiddio yn lle'r cynnig. Fodd bynnag, roedd y mwyafrif yn awyddus i ffedereiddio ag ysgol debyg arall yn hytrach nag Ysgol Y Graig, fel Ysgol Llanbedrgoch neu Ysgol Pentraeth.	Fe gafodd yr opsiwn o ffedereiddio ei werthuso o fewn y ddogfen ymgynghori (adran 6.3.3). Ni fyddai newid y trefniant ffedereiddio o Ysgol Y Graig i Ysgol Llanbedrgoch neu Ysgol Pentraeth yn cael llawer o effaith ar ba mor dda mae'r opsiwn yn perfformio yn erbyn y gyrrwyr allweddol. • Ni fyddai unrhyw newid yn amrywiad meintiau'r dosbarthiadau na'r nifer o ystodau oedran a addysgir

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		yn nosbarthiadau Ysgol Talwrn. ▪ Dim newid yng nghapasiti'r Arweinyddiaeth a Rheolaeth. ▪ Byddai'r patrwm presennol o gydbwyso ymrwymiad addysgu â'r angen i ganfod amser i arwain a rheoli'r ysgol yn parhau. Yn ogystal â hyn, ni wireddir y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli ymhellach i rannu'r baich Arweinyddol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella adeilad Ysgol Talwrn i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol ar safle Ysgol Talwrn i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG). ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol adeiladau'r ysgol (costau cynnal a chadw £360k yn 2019). ▪ Dim ond yn rhannol y mae adeilad Ysgol Talwrn yn cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau. Nid yw'n mynd i'r afael â hyn. ▪ Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl a chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. ▪ Nid yw'n lleihau'r swm a ddirprwyir i ysgolion drwy'r fformiwla cyllido ysgolion.

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		▪ Nid yw'n dileu'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. ▪ Mae'n debygol bydd costau referniw yn cynyddu yn y dyfodol oherwydd disgwylir i nifer y disgyblion gynyddu, fyddai'n arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo i ysgolion y tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir y byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol am gost o tua £60k y flwyddyn. Gan nad yw'r opsiwn hwn ond yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Talwrn yn rhannol, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.4 Trefniant clwstwr / cydweithredu - Ysgol Talwrn gydag Ysgol Y Graig Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf.	Ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	Mae'r trefniant clwstwr / cydweithredu - Ysgol Talwrn gydag Ysgol y Graig - yn cael ei wrthod gan y Cyngor gan nad yw'n cwrdd â'r heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Talwrn, fel y nodir yn 6.1 uchod.
6.1.5 Cynnal dosbarthiadau Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn a Blwyddyn 1-6 yn Ysgol Y Graig Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn y ddwy ysgol.	Ni ddarparwyd unrhyw sylwadau, fodd bynnag, awgrymwyd dewis amgen tebyg, sef ysgol pob oedran ar fwy nag un safle.	▪ Nid yw'n mynd i'r afael ag ansawdd ystâd yr ysgolion. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i wella'r ystâd adeiladau ysgolion cynradd i gwrdd â safonau Ysgolion 21ain Ganrif a darparu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu amgylcheddau dysgu allanol i hybu dysgu annibynnol disgyblion ac felly i ddosbarthu'r Cwricwlwm i Gymru (CIG) yn y tymor byr i'r tymor canolig.

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		▪ Nid yw'n mynd i'r afael a chostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol adeiladau'r ysgolion unigol – nid yw'n hyfyw yn ariannol ar gyfer y dyfodol. Nid yw'n mynd i'r afael ag ansawdd ystâd yr adeiladau ysgol. ▪ Dim ond yn rhannol y mae adeilad Ysgol Talwrn yn cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran mynediad i ddisgyblion ag anableddau, tra bod Ysgol Y Graig yn cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010. ▪ Ni fyddai o reidrwydd yn mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol y Graig, sydd dros ei chapasiti. Byddai'n rhaid rhoi estyniad ar Ysgol Talwrn ar gyfer y tua 90 o ddisgyblion Meithrin a Derbyn yn Ysgol Talwrn; ei chapasiti yw 49. Byddai hyn yn codi materion o ran mynediad i'r safle ac nid yw'n debygol y byddai digon o ofod ar y safle. Byddai hyn yn golygu bod tua 320 o ddisgyblion yn Ysgol y Graig o flwyddyn 1 i 6 ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol ▪ Ni fyddai'n lleihau'r gost y disgybl. ▪ Ni fyddai'n hyfyw yn y dyfodol yn y dyfodol oherwydd costau cynnal a chadw cyfredol uchel ystâd yr adeiladau ysgol. ▪ Nid yw'n debygol y byddai unrhyw ostyngiad yng nghost gyffredinol addysg yn yr ardal - byddai cynnydd o tua £39k yng nghostau'r adeiladau. Rhagwelir y byddai costau cludiant o dan y ddarpariaeth bresennol yn debyg i gostau'r opsiwn hwn. O dan y ddarpariaeth bresennol,

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion i ysgolion y tu allan i'w dalgylch, gan nad oes digon o lefydd yn y dalgylch. O dan yr opsiwn yma, byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol i gludo disgyblion rhwng dalgylch Ysgol Y Graig a dalgylch Ysgol Talwrn. - Byddai 35% o'r gost gyfalaf yn cael ei hariannu drwy fenthycu digymorth gyda chost o tua £58k y flwyddyn. - Mae'n debyg na fyddai ysgolion yn cadw eu hunaniaeth wreiddiol a byddent yn cael enw newydd. - Dim ond yn rhannol mae Ysgol Talwrn yn cydymffurfio'n â'r Ddeddf Cydraddoldeb 2010. - Logisteg - anodd i rieni nôl a danfon plant os ydynt yn mynychu gwahanol safleoedd. - Nid yw'r lôn i Ysgol Talwrn yn addas i gerbydau ychwanegol o ganlyniad i'r newid hwn. Gan nad yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Talwrn, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.6 Defnyddio Ysgol Talwrn fel hwb cymunedol i letya/cefnogi gwasanaethau cymunedol Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf.	Ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	Trafodwyd yr opsiwn amgen rhesymol hwn yn adran 6.3.6 o'r Ddogfen Ymgynghori ac roedd sawl anfantais iddo. Fel mesur moderneiddio ysgol, nid yw'r opsiwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Talwrn ac fe'i gwrthodir ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.7 Cyd-leoli gwasanaethau lleol yn Ysgol Talwrn	Ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	Ychydig iawn o le sydd ar gael yn Ysgol Talwrn, os o gwbl, er mwyn galluogi hyn. Fel mesur

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
Yn seiliedig ar ddim costau cyfalaf.		moderneiddio ysgol, gan nad yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebdir gan Ysgol Talwrn, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.8 Sefydlu ysgol aml-safle, Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig Yn seiliedig ar gost o tua £3.4m i ymestyn y ddwy ysgol. (Byddai angen ymestyn y ddwy ysgol i ddarparu capasiti digonol)	Ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	Trafodwyd yr opsiwn amgen rhesymol hwn yn adran 6.3.8 o'r Ddogfen Ymgynghori ac roedd sawl anfantais iddo. Gan nad yw'r opsiwn amgen rhesymol hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebdir gan Ysgol Talwrn fe'i gwrthodir ac, ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.9 Mynd i'r afael â gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol yn Ysgol Talwrn Yn seiliedig ar fenthycia £360k dros 20 mlynedd. Gellir dadansoddi'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £360,000 fel a ganlyn: Gwaith mewnol £29,500 Gwaith allanol £80,500 Ystafell ddosbarth newydd dros dro £250,000 Derbyniwyd pris ar gyfer ystafell ddosbarth dros dro o faint tebyg gan y Cyngor yn Awst 2019 ac roedd y pris amcangyfrifedig yn dod i gyfanswm o £308,000 (£185k ar gyfer yr ystafell ddosbarth symudol, £11k ar gyfer offer ychwanegol a £112k ar gyfer gwaith sylfaen a chysylltu'r	Darparodd 15 o ymatebwyr sylwadau a oedd yn awgrymu y byddai'n well ganddynt yr opsiwn hwn yn lle'r cynnig.	Nid yw'r opsiwn hyn yn mynd i'r afael â'r canlynol: • Ceir ystodau oedran o fwy na 2 flynedd yn Ysgol Talwrn. • Mae gan bennaeth Ysgol Talwrn ymrwymiad addysgu penodol sylweddol. • Mae'n anodd teilwra'r dysgu mewn ysgol o faint Talwrn i dargedu anghenion pob disgybl, gan gynnwys disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r disgyblion Mwyaf Abl a Thalentog. • Nid yw'n darparu amgylchedd addas i gyflwyno'r cwricwlwm newydd i Gymru. • Nid yw'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn yr ysgol. ▪ Os ariennir y gwaith cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol drwy fenthycia digymorth, y gost ad-dalu flynyddol fyddai tua £28k. ▪ Colli cyfle am fuddsoddiad cyfalaf arwyddocaol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
ystafell ddosbarth symudol â'r gwasanaethau cyfleustodau)		disgybl a chydraddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. ▪ Nid yw'n lleihau costau refeniw cyffredinol addysg yn yr ardal. ▪ Mae costau refeniw yn debygol o gynyddu yn y dyfodol wrth i nifer y disgyblion gynyddu, byddai hyn yn arwain at ddisgyblion yn cael cludo y tu allan i'w dalgylch, oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir y byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol am gost cludiant ychwanegol o £60k y flwyddyn. ▪ Dim arbedion refeniw. Gan nad yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.10 Ffedereiddio Ysgol Bodffordd, Ysgol Corn Hir, Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn gydag Ysgol Gyfun Llangefni (Ysgol Uwchradd). Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf	Oni bai am ymateb Cymdeithas yr Iaith, ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	Trafodwyd yr opsiwn hwn yn adran 5.3 uchod. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn mynd i'r afael â'r: • angen am ragor o leoedd ysgol yn Llangefni – dengys rhagamcanion disgyblion sy'n cynnwys disgyblion o ddatblygiadau tai newydd ei bod yn debygol y bydd 764 o ddisgyblion yn y 4 ysgol gynradd (Bodffordd, Corn Hir, Talwrn a'r Graig) tra bo capasiti presennol y pedair ysgol gynradd yn darparu 646 o leoedd, sy'n golygu diffyg o 118 o leoedd. • gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol ar bob un o'r ysgolion - y gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol ar bob un o'r 4 ysgol gynradd

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		ac Ysgol Gyfun Llangefni yw £4,385,500. Ni fyddai cynnig Cymdeithas yr Iaith yn arwain at leihau'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. • safon yr adeiladau ysgol – mae gan Ysgol Y Graig radd cyflwr o A, mae gan Ysgol Talwrn radd cyflwr o B, mae gan Ysgol Bodffordd radd cyflwr o B, mae gan Ysgol Corn Hir radd cyflwr o C, ac mae gan Ysgol Gyfun Llangefni radd cyflwr o C. Ni fyddai cynnig Cymdeithas yr Iaith yn arwain at welliannau yn safon yr adeiladau ysgol. Gan nad yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Talwrn, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.11 Adeiladu llawr arall ar Ysgol Talwrn Yn seiliedig ar gost adeiladu o tua £1.7m. Ni chynhwyswyd y gost bosibl o symud disgyblion i ysgol arall o fewn y gost uchod.	Ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	Gan dybio y gellid gwneud hyn, er diogelwch y plant, golyga'r opsiwn hyn y byddai rhaid symud i ysgol gynradd arall yn ystod cynnal gwaith adeiladu sylweddol yn yr ysgol. Roedd adran 5.4 o'r Ddogfen Ymgynghori'n amlinellu y byddai nifer ragamcanol y disgyblion yn Ysgol y Graig yn 383 ym Medi 2023 ac y byddai uchafswm o 419 ym Medi 2027. Gan dybio y byddai'r cynnig hwn yn dyblu capasiti Ysgol Talwrn i 98, byddai $330 + 98 = 428$ o leoedd ysgol gynradd rhwng Ysgol Y Graig ac Ysgol Talwrn. Byddai hyn yn agos iawn i'r uchafswm rhagamcanol o 419 o ddisgyblion. Byddai'r opsiwn hwn yn cwrdd â mwyafrif yr heriau a wynebir gan Ysgol Talwrn ac

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		eithrio'r gost y pen a chyllid. Fodd bynnag, byddai'n tarfu cryn dipyn ar ddisgyblion Ysgol Talwrn. Felly gwrthodir yr opsiwn hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.12 Gosod ystafelloedd dosbarth dros dro yn Ysgol Talwrn Yn seiliedig ar fenthycia £550k dros 10 mlynedd. Y costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol ar gyfer Ysgol Talwrn yw £360,000. Byddai Ystafell ddosbarth newydd dros dro bosibl yn costio £250,000. Fodd bynnag, derbyniwyd pris ar gyfer ystafell ddosbarth dros dro o faint tebyg gan y Cyngor yn Awst 2019 ac roedd y pris amcangyfrifedig yn dod i gyfanswm o £308,000 (£185k ar gyfer yr ystafell ddosbarth symudol, £11k ar gyfer offer ychwanegol a £112k ar gyfer gwaith sylfaen a chysylltu'r ystafell ddosbarth symudol â'r gwasanaethau cyfleustodau)	Nododd un ymatebwr yr ymddengys fod y gost o osod ystafell dros dro newydd yn ormodol, ac y byddai gosod ystafell ddosbarth dros dro newydd yn datrys y diffyg cydymffurfiaeth â Deddf Cydraddoldeb 2010.	Mae'r amcangyfrif a ddarperir o fewn y ddogfen hon yn seiliedig ar bris a dderbyniwyd ar gyfer ystafell ddosbarth dros dro newydd. Ni fyddai cael adeilad newydd yn lle'r adeilad dros dro ond yn datrys y materion o ran diffyg cydymffurfiaeth â Deddf Cydraddoldeb 2010 yn rhannol. ▪ Mae'r opsiwn hwn yn mynd i'r afael ag ychydig iawn o'r heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Talwrn, ynghyd â'r gyrwyr allweddol a nodwyd ar gyfer y rhaglen: ▪ Ni fyddai prif adeilad Ysgol Talwrn yn cael ei wella. ▪ Ni fydd unrhyw newid yn yr amrywiad ym maint dosbarthiadau na nifer yr ystodau oedran a addysgir mewn dosbarthiadau yn Ysgol Talwrn. ▪ Ni fydd y cyfle i'r Pennaeth ddatblygu uwch dîm rheoli i rannu'r baich arweinyddiaeth yn cael ei wireddu. ▪ Mae ymrwymiad addysgu Pennaeth Ysgol Talwrn yn 70%. ▪ Dim ond yn rhannol mae adeilad Ysgol Talwrn yn cydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 mewn perthynas â mynediad i ddisgyblion anabl.

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		▪ Nid yw adeilad Ysgol Talwrn yn cwrdd â safonau Ysgol yr 21ain Ganrif er mwyn creu amgylcheddau dysgu ysbrydoledig i blant yn y tymor canolig / hir. ▪ Nid yw adeilad Ysgol Talwrn yn darparu amgylcheddau dysgu allanol i hyrwyddo dysgu annibynnol disgyblion ac felly'n sefydlu'r amodau i ddarparu Cwricwlwm i Gymru (CIG) yn y tymor canolig i'r tymor hir. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r lleoedd gweigion yn Ysgol Talwrn. ▪ Colli'r cyfle am fuddsoddiad cyfalaf sylweddol mewn amser o gyfyngiad cyllidol. ▪ Ni fyddai'n mynd i'r afael â'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol ▪ Ni fyddai'n hyfyw yn ariannol yn y dyfodol oherwydd y costau cynnal a chadw cyfredol uchel fyddai ar ystâd yr adeiladau ysgol. ▪ Nid yw'n mynd i'r afael â'r amrywiad yn y gost fesul disgybl na chydaddoldeb darpariaeth gan fod ysgolion llai yn derbyn canran uwch o arian fesul disgybl. Nid yw'n lleihau costau reffeniwr cyffredinol addysg yn yr ardal. Mae costau reffeniwr yn debygol o gynyddu yn y dyfodol gan y disgwylir i boblogaeth y disgyblion gynyddu. Byddai hyn yn arwain at ddisgyblion yn cael eu cludo i ysgolion y tu allan i'r dalgylch oherwydd diffyg capasiti. Rhagwelir y

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
		byddai angen 2 gytundeb bws ychwanegol yn y dyfodol am gost o tua £60k y flwyddyn. Nid yw ychwaith yn mynd i'r afael â rhai o'r teimladau a nodwyd gan blant yr ysgol o ran y dymuniad i Ysgol Talwrn gael man chwarae allanol ar laswellt yn lle iard. Gan nad yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.13 Ffedereiddio Ysgol Talwrn, Ysgol Y Graig, Ysgol Corn Hir ac Ysgol Bodffordd gydag Ysgol Gyfun Llangefni (Ysgol Uwchradd). Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf.	Oni bai am sylwadau Cymdeithas yr Iaith, ni chafwyd unrhyw sylwadau uniongyrchol yn erbyn yr opsiwn hwn, fodd bynnag, awgrymodd 3 ymatebwr y byddai'n well ganddynt gadw pob un o ysgolion Llangefni ar agor, gan ddod â hwy i safon 21^{ain} Ganrif ac ystyried trefniadau ffedereiddio yn ddiweddarach.	▪ Nid oedd yr ymatebion a dderbyniwyd yn awgrymu unrhyw fuddion ychwanegol o ran ffedereiddio yn fwy na'r hyn a gynhwyswyd eisoes yn y ddogfen ymgynghori. ▪ Ni fyddai dod â'r holl adeiladau i Safon 21^{ain} Ganrif yn darparu'r capasiti ychwanegol a fynnir o fewn ardal Llangefni, oni chynhwyswyd estyniadau hefyd. Byddai hyn yn costio mwy na'r hyn a glustnodwyd o fewn amlen Band B ar gyfer ardal Llangefni. Gan nad yw'r opsiwn hwn ond yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn yn rhannol, fe'i gwrthodir ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.14 Ffedereiddio Ysgol y Graig (YYG) ac Ysgol Corn Hir (Symud Ysgol Corn Hir (YCH) i ysgol newydd a chynyddu capasiti Corn Hir) Ehangu'r ffederasiwn ymhellach ymlaen i gynnwys Ysgol Bodffordd, Ysgol Talwrn ac Ysgol Gyfun Llangefni dan un corff llywodraethu.	Ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	Byddai'r opsiwn hwn yn golygu gadael Ysgol y Graig, Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn fel y maent. Ni fyddai'r opsiwn hwn yn mynd i'r afael â'r: • angen am ragor o leoedd ysgol yn Llangefni – dengys rhagamcanion disgyblion sy'n cynnwys disgyblion o ddatblygiadau tai newydd ei bod yn debygol y bydd 764 o ddisgyblion yn y 4 ysgol gynradd (Bodffordd, y Corn

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
Yn seiliedig ar gost o tua £9.5m.		Hir newydd, Talwrn a'r Graig) tra byddai'r capasiti yn y bedair ysgol gynradd, gan gynnwys Ysgol Corn Hir newydd, yn darparu 745 o leoeedd, sy'n golygu diffyg o 19 o leoeedd. • byddai'r gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol y 4 ysgol gynradd ac Ysgol Gyfun Llangefni yn cael ei leihau i £4,151,500. • safon yr adeiladau ysgol – mae gan Ysgol Y Graig radd cyflwr o A, mae gan Ysgol Talwrn radd cyflwr o B, mae gan Ysgol Bodffordd radd cyflwr o B, mae gan Ysgol Corn Hir radd cyflwr o C, ac mae gan Ysgol Gyfun Llangefni radd cyflwr o C. Ni fyddai yn arwain at welliannau yn safon yr adeiladau ysgol heblaw am Ysgol Corn Hir. Gan nad yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebir gan Ysgol Talwrn, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.15 Ysgol pob oed newydd yn Llangefni i gynnwys Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Talwrn, Ysgol Y Graig, Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir. Ysgol Pob Oed yw ysgol sy'n cyfuno addysg gynradd ac uwchradd mewn un sefydliad. Yn seiliedig ar gost o tua £22.46m.	Ni chafwyd sylw uniongyrchol yn erbyn yr opsiwn hwn, fodd bynnag, awgrymodd 1 ymatebwr ysgol pob oed (aml-safle) i gymryd disgyblion o Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Corn Hir ac Ysgol Y Graig.	Ystyrir bod yr opsiwn a gynigir yn opsiwn amgen rhesymol ac fe'i hystyrir ymhellach yn adran 6.3.3 o'r ddogfen hon.

Dewisiadau amgen rhesymol a gyflwynir gan y Cyngor	Sylwadau a dderbyniwyd gan randdeiliaid yn ystod yr ymgynghoriad	Ymateb y Cyngor – eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i gefnogi hynny
6.1.16 Ehangu'r holl ysgolion cynradd. Yn seiliedig ar amcan o fenthycu £7m dros 50 mlynedd.	Ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	▪ Nid yw safle Ysgol Bodffordd yn ddigon mawr i gymryd estyniad ar gyfer 1 neu 2 ystafell ddosbarth, ynghyd â digon o le i barcio a man chwarae addysgiadol digonol sy'n ofynnol ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru ac er mwyn dod â'r ysgol yn agos i safon Ysgol 21^{ain} Ganrif. ▪ Byddai angen caffael tir ychwanegol o amgylch safle Ysgol Talwrn er mwyn i'r ysgol gynradd gael digon o le i barcio a man chwarae addysgiadol digonol sy'n ofynnol ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru ac er mwyn dod â'r ysgol yn agos i safon Ysgol 21^{ain} Ganrif. ▪ Nid oes digon o dir o amgylch Ysgol Corn Hir i'w ymestyn. ▪ Ni fyddai ymestyn Ysgol Y Graig i ddarparu 60 o leoedd ychwanegol yn creu digon o gapasiti yn ysgolion cynradd ardal Llangefni. Gan nad yw'r opsiwn hwn yn darparu capasiti digonol i'r dyfodol, fe'i gwrthodir ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.
6.1.17 Clystyru, cydweithrediad rhwng ysgolion yn ardal Llangefni. Yn seiliedig ar ddim gwariant cyfalaf.	Ni dderbyniwyd unrhyw ymatebion ar gyfer yr awgrym hwn.	Cafwyd awgrym bod cydweithrediad da yn digwydd rhwng ysgolion yn ardal Llangefni ar hyn o bryd. Fodd bynnag, fel mesur moderneiddio ysgolion, nid yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn, felly fe'i gwrthodir ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.

O'r adran uchod, opsiwn amgen rhesymol:

6.1.15 Ysgol pob oed newydd yn Llangefni i gynnwys Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Talwrn, Ysgol Y Graig, Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir.

sy'n cael ei ystyried ymhellach yn adran 6.3

6.2 OPSIYNAU AMGEN RHESYMOL ERAILL A GYNIGWYD GAN RANDDEILIAID YN YSTOD Y CYFNOD YMGYNGHORI

Mae adran 3.6 o God Trefniadaeth Ysgolion 2018 yn nodi: “Yn ei adroddiad ymgynghori, bydd gofyn i'r cynigiwr esbonio ei asesiad o'r cynnig a'r opsiynau rhesymol eraill a nodwyd, sut mae'r asesiad hwn yn wahanol i'w asesiad cynharach (os o gwbl) a'i asesiad o unrhyw opsiynau rhesymol pellach. Yn olaf, bydd gofyn i'r cynigiwr gadarnhau a yw o'r farn mai gweithredu'r cynnig (yn llawn neu'n rhannol) yw'r ymateb mwyaf priodol i'r rhesymau a nodwyd dros y cynnig a rhoi rhesymau dros ei gasgliad.” Mae'r adran hon o'r adroddiad yn egluro asesiad Cyngor Sir Ynys Môn o'r opsiynau amgen rhesymol a awgrymwyd yn ystod y broses ymgynghori.

Gofynnwyd i'r rhanddeiliaid awgrymu opsiynau amgen rhesymol eraill yn lle cau Ysgol Talwrn, sy'n mynd i'r afael â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn. Amlygir yr opsiynau amgen rhesymol a awgrymwyd gan randdeiliaid yn y tabl isod, ac fe'u hasesir yn erbyn yr heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn, a chynhwysir ymateb y Cyngor hefyd.

Isod ceir rhestr o'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn:

1. Niferoedd disgyblion.
2. Diffyg lle i gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru (CiG) yn y tymor canolig i dymor hir.
3. Y gost fesul disgybl – sydd 14% yn uwch na chyfartaledd ysgolion cynradd Ynys Môn.
4. Adeilad yr ysgol - mae gan yr adeilad gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £360,000 (2019) a gradd cyflwr B (Boddhaol – Perfformio fel y dylai ond yn arddangos ychydig o ddirywiad). Nid yw Ysgol Talwrn ond yn cydymffurfio'n rhannol â'r gofynion a ddisgwyllir dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.
5. Safonau - gallai'r safonau presennol a welir yn Ysgol Talwrn fod yn anodd i'w cynnal yn y tymor canolig/hir.
6. Ymrwymiad Addysgu'r Pennaeth – mae'r ymrwymiad addysgu penodol yn 70% ar hyn o bryd.
7. Cyllid – mae'r gost fesul disgybl yn Ysgol Talwrn (£4,553) yn uwch na Chyfartaledd Ysgolion Cynradd Ynys Môn (£3,988), a cheir amrywiaeth eang yn y gost fesul disgybl rhwng Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig (£3,429). Mae'n debygol y bydd gofyn i'r awdurdod wneud arbedion sylweddol dros y 3 blynedd nesaf.

Yn adran 4 o'r Ddogfen Ymgynghori, nodwyd y gyrwyr newid allweddol yn y Strategaeth Moderneiddio Ysgolion. Asesir pob cynnig a gyflwynir yn erbyn y gyrwyr hyn:

- Mae angen i **safonau** ar draws pob ysgol fod o leiaf yn dda neu'n rhagorol. Yn ogystal â hyn, byddai disgwyl i ysgolion yn yr ardal fod yn y categori gwyrdd, h.y. ysgolion sy'n perfformio'n dda ac angen y lefel isaf o gefnogaeth.
- Mae'n rhaid i **arweinyddiaeth a rheolaeth** fod yn dda neu'n well ym mhob ysgol. Yn y cyd-destun hwn, mae ar benaethiaid angen digon o amser digyswllt i gydbwyso heriau arweinyddiaeth a rheolaeth ag ymrwymiad addysgu.
- Mae angen i'r **adeilad ysgol** ddarparu amgylchedd dysgu ysbrydoledig a fydd yn annog bob disgybl i gyflawni eu potensial ar draws pob maes dysgu. Yn ogystal â hyn, mae'n rhaid i bob ysgol gydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd i blant ag anableddau.
- Mae angen i **leoedd ysgol digonol** fod ar gael yn yr ardal i gwrdd â galw presennol, rhagolygon niferoedd y dyfodol yn ogystal â lleihau lleoedd gweigion. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau symudiad disgyblion oddi fewn ac o du allan i'r dalgylch os oes modd.

- Bydd angen i unrhyw ddarpariaeth ysgol ddiwygiedig yn yr ardal fod yn **gost effeithlon** h.y. mae angen lleihau'r costau refeniw ac unrhyw gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl ar draws ysgolion unigol.
- Bydd angen o leiaf cynnal **darpariaeth cyfrwng Cymraeg** a'i gwella.
- Mae angen cynnal **defnydd cymunedol** o adeiladau ysgol a chyfleusterau cysylltiedig, a'i gynyddu lle bo'n bosibl.

Opsiynau amgen rhesymol a gynigiwyd gan randdeiliaid yn ystod y cyfnod ymgynghori fel opsiynau amgen yn lle cau Ysgol Talwrn, ynghyd ag ymateb y Cyngor.

Rhif	Opsiynau amgen rhesymol a gynigiwyd gan randdeiliaid yn ystod y cyfnod ymgynghori	A ydyw'n cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn?	Ymateb y Cyngor - Eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i'w cefnogi
1.	Buddsoddi yn Ysgol Talwrn i ddod â hi i safon 21ain Ganrif	Byddai'n mynd i'r afael ag ansawdd yr adeilad yn Ysgol Talwrn, gan sicrhau digon o le ac adnoddau digonol i gyflwyno'r cwricwlwm newydd i Gymru. Byddai'n sicrhau cydymffurfiaeth â Deddf Cydraddoldeb 2010. Byddai'n cynnal lefelau presennol o ddefnydd cymunedol, darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Gall safonau fod yn anodd i'w cynnal yn y tymor canolig/hirdymor (ni fyddai'n sicrhau dosbarthiadau gydag ystod oedran o ddim mwy na 2 flynedd). Ni fyddai'n mynd i'r afael ag ymrwymiad addysgu penodol y pennaeth. Byddai'n arwain at gostau refeniw uwch i'r awdurdod, ac ni fyddai'n mynd i'r afael â'r gost fesul disgybl. I ddod ag Ysgol Talwrn mor agos i safon 21ain Ganrif â phosibl, byddai angen gwneud y gwaith a ganlyn: • Estyniad a phrynu tir • Ffioedd contractwyr • Cae pêl-droed a gwaith draenio • Parcio ar gyfer rhieni Byddai hyn oll yn costio tua £1.4 miliwn.	Nid yw'r opsiwn ond yn cwrdd â'r heriau a wynebwr gan Ysgol Talwrn yn rhannol. Nid yw'r opsiwn ei hun yn mynd i'r afael â'r diffyg capasiti yn Ysgol y Graig. Byddai'r gost o gynyddu capasiti Ysgol Y Graig a darparu cyfleuster 21^{ain} Ganrif ar gyfer Ysgol Talwrn tua £1.4m yn uwch na hynny a glustnodwyd o fewn amlen gyllid Band B. Felly gellid cwestiynu gwerth am arian gwario £1.4m ar gyfer llai na 1% o ddisgyblion ysgol gynradd ym Môn. Gan nad yw'r opsiwn hwn ond yn cwrdd â'r heriau a wynebwr gan Ysgol Talwrn yn rhannol, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn a awgrymwyd gan randdeiliaid ac ni chaiff ei ystyried ymhellach.

Rhif	Opsiynau amgen rhesymol a gynigiwyd gan randdeiliaid yn ystod y cyfnod ymgynghori	A ydyw'n cwrdd â'r heriau allweddol a wynebier gan Ysgol Talwrn?	Ymateb y Cyngor - Eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i'w cefnogi
2.	Agor ysgol ardal newydd i Ysgol Talwrn, Ysgol Llanbedrgoch ac Ysgol Pentraeth	Gallai fynd i'r afael â'r heriau a wynebier gan Ysgol Talwrn.	Byddai'r angen am floc newydd i gynyddu capasiti Ysgol Y Graig yn parhau. Gallai fod yn fforddiadwy trwy ailfodelu a chynyddu capasiti Ysgol Pentraeth er mwyn iddi gyflawni Safonau Ysgolion 21^{ain} Ganrif. Byddai hefyd yn mynd i'r afael â'r heriau allweddol a wynebier yn ardal Lligwy. Nid yw Ysgol Pentraeth yn rhan o'r ymgynghoriad presennol ond gellid ei hystyried o fewn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion i'r dyfodol. Felly ni chaiff yr opsiwn hwn ei ystyried ymhellach.
3.	Adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir i liniaru'r pwysau yn Ysgol Y Graig. Adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir, ac ymestyn yr adeilad presennol yn Ysgol Y Graig (nid bloc newydd)	Byddai'n cwrdd â'r heriau a wynebier gan Ysgol Talwrn yn rhannol pe bai'r Cyngor yn buddsoddi yn adeilad Ysgol Talwrn trwy'r Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif i ddod ag ysgolion yn agos i safonau Ysgolion 21 ^{ain} Ganrif, fel y nodir yn y senario uchod.	Er tegwch, byddai angen i'r Awdurdod fuddsoddi i ddod ag Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn mor agos i Safonau Ysgolion 21^{ain} Ganrif â phosibl. Mae gadael Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn fel y maent wedi'i ddiystyru eisoes. Ceir gwerthusiad pellach o'r opsiwn hwn fel opsiwn amgen rhesymol – gweler opsiwn 6.3.1 isod.
4.	Gadael Ysgol Talwrn fel y mae	Ni fyddai'n mynd i'r afael â'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn.	Cafodd yr opsiwn hwn ei werthuso eisoes yn adran 6.3.2 o'r ddogfen ymgynghori.

Rhif	Opsionau amgen rhesymol a gynigiwyd gan randdeiliaid yn ystod y cyfnod ymgynghori	A ydyw'n cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn?	Ymateb y Cyngor - Eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i'w cefnogi
			Nid oedd yr opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn. Felly ni chaiff yr opsiwn hwn ei ystyried ymhellach.
5.	Uno Ysgol Llanbedrgoch ac Ysgol Talwrn Yn seiliedig ar y dybiaeth y byddai disgyblion o Lanbedrgoch yn trosglwyddo i Ysgol Talwrn. Byddai capasiti Ysgol Talwrn yn cynyddu, a byddai'r adeilad yn cael ei wella i safon 21^{ain} Ganrif	Gallai fynd i'r afael â'r angen i ddarparu cyfleuster dysgu addas i gyflwyno'r cwricwlwm newydd a darparu capasiti digonol. Ni fyddai o reidrwydd yn sicrhau safonau da yn y tymor canolig/hir (ni fyddai'n sicrhau dosbarthiadau ag ystod oedran o ddim mwy na 2 flynedd). Mae ymrwymiad addysgu penodol y pennaeth yn debygol o barhau i fod yn sylweddol mewn ysgol o'r maint hwn. Posiblwydd o golli ased cymunedol o un ardal o leiaf. Byddai'r opsiwn hwn yn cynnwys dod ag Ysgol Talwrn mor agos i safon 21ain Ganrif â phosibl, a byddai angen y gwaith a ganlyn: • Estyniad a phrynu tir • Ffioedd contractwyr • Cae pêl-droed a gwaith draenio • Parcio ar gyfer rhieni • Ymestyn mannau chwarae • Ymestyn y neuadd Byddai hyn oll yn costio tua £2.0m – gallai hyn arwain at gwestiynau o ran gwerth am arian. Nid yw Ysgol Llanbedrgoch yn rhan o'r ymgynghoriad presennol ond mae'n bosibl y caiff ei hystyried o fewn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion i'r dyfodol.	Byddai angen buddsoddiad sylweddol o tua £2m a fyddai ond yn mynd i'r afael ag anghenion yr ysgolion dan sylw yn rhannol. Canran fechan iawn o ddisgyblion yr ynys (tua 70 disgybl neu tua 1.4% o ddisgyblion ysgolion cynradd Môn) fyddai'n manteisio ar fuddsoddiad o'r fath. Byddai'r angen am fuddsoddiad sylweddol i fynd i'r afael â diffyg capasiti o fewn Llangefni yn parhau. Nid yw Ysgol Llanbedrgoch yn rhan o'r ymgynghoriad presennol ond gellid ei hystyried o fewn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion i'r dyfodol. Felly ni chaiff yr opsiwn hwn ei ystyried ymhellach. Nid oedd yr opsiwn yn cwrdd â gyrwyr allweddol y rhaglen moderneiddio ysgolion ac felly ni chaiff ei ystyried ymhellach.

Rhif	Opsiynau amgen rhesymol a gynigiwyd gan randdeiliaid yn ystod y cyfnod ymgynghori	A ydyw'n cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn?	Ymateb y Cyngor - Eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i'w cefnogi
6.	Uno Ysgol Talwrn ac Ysgol Pentraeth	Gallai'r opsiwn hwn fod yn fforddiadwy trwy ailfodelu a chynyddu capasiti Ysgol Pentraeth er mwyn iddi gyflawni Safonau Ysgolion 21^{ain} Ganrif. Gallai'r opsiwn hwn fynd i'r afael â'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn ond nid yw'n mynd i'r afael â chapasiti Ysgol y Graig.	Nid yw Ysgol Pentraeth yn rhan o'r ymgynghoriad presennol ond gellid ei hystyried o fewn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion i'r dyfodol. Felly ni chaiff yr opsiwn hwn ei ystyried ymhellach.
7.	Adleoli Ysgol Talwrn (gan gynyddu capasiti) i adeilad newydd ar gyrion Llangefni er mwyn lliniaru'r pwysau o ran bod ysgolion Llangefni dros eu capasiti	Gallai'r opsiwn hwn fynd i'r afael â'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn sef: 1. Niferoedd disgyblion. 2. Diffyg lle i gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru (CiG) yn y tymor canolig i dymor hir. 3. Y gost fesul disgybl – sydd 14% yn uwch na chyfartaledd ysgolion cynradd Ynys Môn. 4. Adeilad yr ysgol - mae ganddi gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £360,000 (2019) a gradd cyflwr B (Boddhaol – Perfformio fel y dylai ond yn arddangos ychydig o ddirywiad). Nid yw Ysgol Talwrn ond yn cydymffurfio'n rhannol â'r gofynion a ddisgwyllir dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010. 5. Safonau - gallai'r safonau presennol a welir yn Ysgol Talwrn fod yn anodd i'w cynnal yn y tymor canolig/hirdymor. 6. Ymrwymiad Addysgu'r Pennaeth – mae'r ymrwymiad addysgu penodol yn 70% ar hyn o bryd. 7. Cyllid – mae ar y Cyngor angen gwneud arbedion.	Mae'r opsiwn hwn yn mynd i'r afael â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig felly fe'i gwerthusir ymhellach yn adran 6.3.2 isod.
8.	Mynd i'r afael â'r gost cynnal a chadw gyfredol a rhagamcanol yn Ysgol Talwrn	Nid yw'r opsiwn hwn ond yn mynd i'r afael â rhai o'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn (fel y disgrifir o fewn rhan 6.3.9 o'r ddogfen ymgynghori).	Cafodd yr opsiwn hwn ei werthuso eisoes yn adran 6.3.9 o'r ddogfen ymgynghori ac nid yw'n llwyddo i gwrdd â gyrwyr y strategaeth moderneiddio neu yn

Rhif	Opsiynau amgen rhesymol a gynigiwyd gan randdeiliaid yn ystod y cyfnod ymgynghori	A ydyw'n cwrdd â'r heriau allweddol a wynebier gan Ysgol Talwrn?	Ymateb y Cyngor - Eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i'w cefnogi
			wir yr heriau cyfredol a wynebier gan yr ysgol.
9.	Ffedereiddio Ysgol Talwrn ac Ysgol Llanbedrgoch ac ymestyn Ysgol Y Graig.	Nid yw'r opsiwn hwn ond yn mynd i'r afael â rhai o'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn: • Ni fyddai o reidrwydd yn sicrhau safonau da yn y tymor canolig/hir (ni fyddai'n sicrhau dosbarthiadau ag ystod oedran o ddim mwy na 2 flynedd). • Ni fyddai'n mynd i'r afael ag ansawdd ac addasrwydd yr adeiladau ysgol presennol. • Mae ymrwymiad addysgu penodol y pennaeth yn debygol o barhau mewn ysgol o'r maint hwn (70 o ddisgyblion). • Ni fyddai'n golygu colli ased cymunedol. • Ni fyddai'n mynd i'r afael â'r 56% o leoedd gweigion yn Ysgol Llanbedrgoch a'r 8% o leoedd gweigion yn Ysgol Talwrn.	Byddai'r angen am floc newydd i gynyddu capasiti Ysgol Y Graig yn parhau. Nid yw Ysgol Llanbedrgoch yn rhan o'r ymgynghoriad presennol ond gellid ei hystyried o fewn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion i'r dyfodol. Felly ni chaiff yr opsiwn hwn ei ystyried ymhellach.
10.	Dod ag Ysgol Talwrn i Safon 21ain Ganrif, a ffedereiddio gydag Ysgol Llanbedrgoch ac Ysgol Bodffordd	Mae'n mynd i'r afael â'r mwyafrif o'r heriau sy'n wynebu Ysgol Talwrn. Ni fyddai o reidrwydd yn sicrhau safonau da yn y tymor canolig/hir (ni fyddai'n sicrhau dosbarthiadau ag ystod oedran o ddim mwy na 2 flynedd). Nid yw'n mynd i'r afael â'r diffyg capasiti yn Ysgol Bodffordd.	Byddai'r angen am floc ychwanegol i fynd i'r afael â'r diffyg capasiti o fewn ardal Llangefni yn parhau. Pe datblygwyd Ysgol Talwrn i Safon 21^{ain} Ganrif, er tegwch i bob ysgol, byddai rhaid dod ag Ysgol Bodffordd ac Ysgol Llanbedrgoch i safon debyg hefyd. Byddai'r gost o gyflawni'r pedwar prosiect dros £2.7m yn fwy na hynny a glustnodwyd ar gyfer yr ardal hon o fewn amlen gyllid Band B. Byddai'r angen buddsoddiad sylweddol o tua £2.9m rhwng Ysgol Bodffordd, Ysgol Llanbedrgoch ac Ysgol Talwrn, lle na fyddai ond

Rhif	Opsionau amgen rhesymol a gynigiwyd gan randdeiliaid yn ystod y cyfnod ymgynghori	A ydyw'n cwrdd â'r heriau allweddol a wynebair gan Ysgol Talwrn?	Ymateb y Cyngor - Eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i'w cefnogi
			nifer gymharol fach o ddisgyblion (tua 3% o ddisgyblion ysgol gynradd Môn) yn manteisio ar fuddsoddiad o'r fath. Nid yw Ysgol Llanbedrgoch yn rhan o'r ymgynghoriad presennol ond gellid ei hystyried o fewn y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion i'r dyfodol. Felly ni chaiff yr opsiwn hwn ei ystyried ymhellach.
11.	Cadw pob ysgol yn Llangefni ar agor, a buddsoddi i ddod â hwy i Safon 21ain Ganrif. Ystyried opsiynau o ran ffedereiddio yn nes ymlaen	Nid yw'r opsiwn hwn yn mynd i'r afael â'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol Talwrn: Ni fyddai o reidrwydd yn sicrhau safonau da yn y tymor canolig/hir (ni fyddai'n sicrhau dosbarthiadau ag ystod oedran o ddim mwy na 2 flynedd). Ni fyddai'n mynd i'r afael ag ymrwymiad addysgu penodol y penaethiaid. Nid yw'n darparu'r capasiti a fynnir o fewn ardal Llangefni. Byddai'r opsiwn hwn yn arwain at amrywiadau hyd yn oed uwch yn y gost fesul disgybl.	Pe bai'r cynnig yn cynnwys adeilad newydd i Ysgol Corn Hir, ynghyd â bloc newydd yn Ysgol Y Graig i ddarparu'r capasiti ychwanegol a fynnir, a gwaith yn cael ei wneud i ddod ag Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i safon ysgolion 21^{ain} Ganrif, byddai'r gost yn tua £2.6m yn uwch na hynny a glustnodwyd o fewn amlen Band B ar gyfer yr ardal hon. Nid yw'r opsiwn hwn yn cwrdd â'r heriau sy'n wynebu Ysgol Talwrn. Felly ni chaiff yr opsiwn hwn ei ystyried ymhellach.
12.	Agor ysgol pob oed (aml-safle) yn	Byddai'n mynd i'r afael â llawer o'r heriau allweddol sy'n wynebu Ysgol	Mae hwn yn wahanol i 6.3.12 yn y Ddogfen

Rhif	Opsionau amgen rhesymol a gynigiwyd gan randdeiliaid yn ystod y cyfnod ymgynghori	A ydyw'n cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn?	Ymateb y Cyngor - Eglurhad, diwygio'r cynnig, gwrthod pryderon gyda rhesymau'r Cyngor i'w cefnogi
	Llangefni i gymryd disgyblion o Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir. Defnyddio Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion Cyfnod Sylfaen o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir. Adeilad newydd ar gyfer Corn Hir i gymryd disgyblion CA2 o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir. Ysgol Gyfun i gymryd blynyddoedd 7-13. Ailfodelu Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i ddod â hwy i Safon Ysgolion 21^{ain} Ganrif.	Talwrn ac ysgolion eraill o fewn ardal Llangefni.	Ymgynghori oedd yn ystyried darparu addysg gynradd ac uwchradd o fewn un sefydliad. Mae'r opsiwn hwn yn crybwyll ymagwedd aml-safle. Er tegwch, byddai angen i'r Awdurdod fuddsoddi i ddod ag Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn yn agos i Safonau Ysgolion 21^{ain} Ganrif. Mae gadael Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn fel y maent wedi'i ddiystyru eisoes. Gwerthusir yr opsiwn hwn ymhellach yn adran 6.3.3 isod.

Mae'r Cyngor yn ystyried bod angen cynnal gwerthusiad pellach o'r opsiynau amgen rhesymol a ganlyn, a amlinellir yn 6.2 uchod:

6.2.3 Adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir i liniaru'r pwysau yn Ysgol Y Graig. Adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir, ac ymestyn yr adeilad presennol yn Ysgol Y Graig (nid bloc newydd),

6.2.7 Adleoli Ysgol Talwrn (gan gynyddu capasiti) i adeilad newydd ar gyrion Llangefni er mwyn lliniaru'r pwysau o ran bod ysgolion Llangefni dros eu capasiti ac

6.1.15 a 6.2.12 Agor ysgol pob oed (aml-safle) yn Llangefni i gymryd disgyblion o Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Ystyrir y rhain ymhellach yn adran 6.3 isod.

6.3 Opsiynau Amgen Rhesymol eraill a awgrymwyd gan Randdeiliaid y mae angen eu gwerthuso ymhellach

Yn yr adran hon, mae'r opsiynau amgen rhesymol pellach a awgrymwyd gan randdeiliaid, fel y nodir uchod, yn cael eu gwerthuso yn erbyn y gyrwyr allweddol a nodwyd ar gyfer y rhaglen moderneiddio ysgolion.

6.3.1 Adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir i liniaru'r pwysau yn Ysgol Y Graig. Adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir gyda chapasiti ar gyfer 420 o ddisgyblion, gadael Ysgol Y Graig fel y mae.

Yn seiliedig ar gost o tua £11m dros 50 mlynedd

A

Gwella'r adeilad a'r safle yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i gyflawni safon Ysgolion 21^{ain} Ganrif gan gadw eu capasiti presennol.

Yn seiliedig ar gost o tua £2.6m dros 35 mlynedd

Cyfanswm cost o £13.6 m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1. Safonau	- Gellid cynnal y safonau cyfredol a welwyd (Mae pob ysgol wedi derbyn Categori gwyrdd / melyn gan GwE dros y 2 flynedd ddiwethaf) yn y tymor byr. - Byddai gan bob ysgol amgylchedd dysgu addas i sicrhau bod pob disgybl yn cael y cyfle i lwyddo.	Ni fyddai'n sicrhau na fyddai gan ddosbarthiadau yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn ystod oedran o fwy na 2 flynedd.
2. Arweinyddiaeth a Rheolaeth	- Gellid cynnal yr arfer da a welwyd ar hyn o bryd yn y tymor byr. - Dywed Pennaeth Ysgol Bodffordd "Does dim gwadu'r ffaith bod llawer o bwysau yn nhermau arweinyddiaeth a dysgu ar ysgolion bach pentref / gwledig, ond mae yna lawer o ffactorau cadarnhaol pwysig sy'n ei gwneud yn swydd ddiddorol, sy'n hogi'r meddwl – ceir amrywiaeth yng ngwaith y staff, mae'r gofynion a'r disgwyliadau'n heriol ac yn amrywiol, caiff pob aelod staff ei ddatblygu yn nhermau rolau arweinyddol a rheoli mewn ysgol fechan"	- Ni fyddai'n mynd i'r afael â'r ymrwymiad addysgu penodol yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn. - Pe bai newid o ran yr uwch dîm rheoli yn y dyfodol, byddai hyn yn creu risg sylweddol o ran na fyddai modd penodi olynnydd addas, oherwydd y diffyg cystadleuaeth am swyddi o fewn ysgolion llai.
3. Adeilad Ysgol	- Byddai pob ysgol yn cwrdd â safonau 21^{ain} ganrif gan ddarparu amgylchedd dysgu ysbrydoledig i ddisgyblion. - Byddai arwynebedd safle newydd Ysgol Corn Hir yn ddigon mawr i gymryd ysgol â chapasiti ar gyfer 450 o ddisgyblion.	- Nid yw safle Ysgol Bodffordd yn ddigon mawr i gymryd estyniad ar gyfer 1 neu 2 ystafell ddosbarth, ynghyd â digon o le i barcio a man chwarae addysgiadol digonol sy'n ofynnol ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru ac er mwyn dod â'r ysgol yn agos i safon Ysgol 21^{ain} Ganrif. - Byddai angen caffael tir ychwanegol o amgylch safle Ysgol Talwrn er mwyn i'r ysgol gynradd

6.3.1 Adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir i liniaru'r pwysau yn Ysgol Y Graig. Adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir gyda chapasiti ar gyfer 420 o ddisgyblion, gadael Ysgol Y Graig fel y mae.

Yn seiliedig ar gost o tua £11m dros 50 mlynedd

A

Gwella'r adeilad a'r safle yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i gyflawni safon Ysgolion 21^{ain} Ganrif gan gadw eu capasiti presennol.

Yn seiliedig ar gost o tua £2.6m dros 35 mlynedd

Cyfanswm cost o £13.6 m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		gael digon o le i barcio a man chwarae addysgiadol digonol sy'n ofynnol ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru ac er mwyn dod â'r ysgol yn agos i safon Ysgol 21 ^{ain} Ganrif.
4. Lleoedd Ysgol	Byddai'n darparu lleoedd digonol (862 o leoedd i 763 disgybl) yn yr ysgolion i gwrdd â'r galw presennol a'r dyfodol.	
5. Ariannol	- Gallai'r opsiwn hwn arwain at osgoi cost cludiant o tua £120k yn y dyfodol. Mae'r costau cludiant yn debygol o gynyddu o dan y ddarpariaeth bresennol, oherwydd y rhagamcanion y byddai nifer y disgyblion gryn dipyn yn uwch na chapasiti'r ysgolion fyddai'n golygu gorfod eu cludo i ysgolion y tu allan i'r dalgylch, i'r ysgolion sydd â lleoedd gweigion. O dan y ddarpariaeth bresennol, os bydd y tueddiadau'n parhau, amcangyfrifir y bydd angen 5 cytundeb bws ychwanegol yn y dyfodol. O dan yr opsiwn amgen hwn, ni fyddai ond angen 1 bws ychwanegol. - Byddai costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol yn gostwng o £728,000 i'r dyfodol.	- Amcangyfrifir y byddai cynnydd o £31k yn y cyllid a ddyrannir i ysgolion trwy'r fformiwla cyllido ysgolion. - Cost cyfalaf uchel i'r awdurdod, y byddai cyfran sylweddol ohoni'n cael ei hariannu trwy fenthycia digymorth. Amcangyfrifir y byddai'r gost ar gyfer benthycia yn tua £243k y flwyddyn am y 35 mlynedd cyntaf, a £188k y flwyddyn am 15 mlynedd arall.
6. Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda sydd yn ei lle ar hyn o bryd.	
7. Defnydd Cymunedol	Byddai'n gwella'r ddarpariaeth bresennol.	
8. Materion Cyffredinol		Gallai brofi'n anodd newid y dalgylchoedd er mwyn i'r nifer gofynnol o ddisgyblion drosglwyddo o Ysgol Y Graig i Ysgol Corn Hir. Mae Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1988 yn caniatáu i rieni ddewis pa

6.3.1 Adolygu dalgylchoedd Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir i liniaru'r pwysau yn Ysgol Y Graig. Adeiladu ysgol newydd ar gyfer Ysgol Corn Hir gyda chapasiti ar gyfer 420 o ddisgyblion, gadael Ysgol Y Graig fel y mae.

Yn seiliedig ar gost o tua £11m dros 50 mlynedd

A

Gwella'r adeilad a'r safle yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i gyflawni safon Ysgolion 21^{ain} Ganrif gan gadw eu capasiti presennol.

Yn seiliedig ar gost o tua £2.6m dros 35 mlynedd

Cyfanswm cost o £13.6 m

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
		ysgol bydd eu plentyn yn ei mynychu. Ni fyddai'n mynd i'r afael â'r sefyllfa o ran parcio yn Ysgol Y Graig.

Ni fyddai'r opsiwn hwn yn mynd i'r afael â:

- bod gan ddosbarthiadau yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn ystod oedran o ddim mwy na 2 flynedd.
- Ymrwymiad addysgu penodol sylweddol y pennaeth yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn. Fodd bynnag, fel y nodwyd ym mhwynt 2 uchod: "Dywed Pennaeth Ysgol Bodffordd "Does dim gwadu'r ffaith bod llawer o bwysau yn nhermau arweinyddiaeth a dysgu ar ysgolion bach pentref / gwledig, ond mae yna lawer o ffactorau cadarnhaol pwysig sy'n ei gwneud yn swydd ddiddorol, sy'n hogi'r meddwl – ceir amrywiaeth yng ngwaith y staff, mae'r gofynion a'r disgwyliadau'n heriol ac yn amrywiol, caiff pob aelod staff ei ddatblygu yn nhermau rolau arweinyddol a rheoli mewn ysgol fechan".
- Gallai'r opsiwn hwn fod yn anodd i'w weithredu gan y gallai addasu'r dalgylchoedd er mwyn i'r nifer ofynnol o ddisgyblion drosglwyddo i un ysgol neu'i gilydd fod yn broblem. Byddai angen i'r Awdurdod ystyried pa ysgol yw'r agosaf yn ddaearyddol i gartref disgybl wrth adolygu'r dalgylchoedd. Mae Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1988 yn caniatáu i rieni ddewis pa ysgol y bydd eu plentyn yn ei mynychu.

Am y rhesymau a restrir uchod, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn.

6.3.2 Adleoli Ysgol Talwrn (gyda chynnydd mewn capasiti i 150) i adeilad newydd ar gyrion Llangefni er mwyn lliniaru'r pwysau o ran bod ysgolion Llangefni dros eu capasiti

A

Gadael Ysgol Y Graig fel y mae. Adolygu dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig.

Yn seiliedig ar gost o tua £4.163m dros 50 mlynedd.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1. Safonau	▪ Y safonau cyfredol a welwyd (Mae'r ddwy ysgol wedi derbyn categori cymorth gwyrdd , a dyfarnwyd A am y gallu i wella yn ôl gweithdrefn gategoreiddio ysgolion GwE). ▪ Byddai gan Ysgol Y Graig ynghyd ag Ysgol Talwrn, fyddai wedi'i hadleoli, amgylcheddau dysgu addas i sicrhau bod pob disgybl yn cael cyfle i lwyddo.	▪ .

6.3.2 Adleoli Ysgol Talwrn (gyda chynnydd mewn capasiti i 150) i adeilad newydd ar gyrion Llangefni er mwyn lliniaru'r pwysau o ran bod ysgolion Llangefni dros eu capasiti

A

Gadael Ysgol Y Graig fel y mae. Adolygu dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig.

Yn seiliedig ar gost o tua £4.163m dros 50 mlynedd.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	Byddai'n sicrhau na fyddai gan y dosbarthiadau yn Ysgol Talwrn, fyddai wedi'i hadleoli, ystod oedran o fwy na 2 flynedd.	
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	- Mae'n debygol y byddai mwy o arbenigedd yn yr ysgol, ynghyd â'r capasiti i fynd i'r afael ag anghenion plant mwy bregus a phlant mwy abl a thalentog. - Posiblirwydd o ddatblygu cysondeb o ran methodoleg addysgu a dysgu. - Gan dybio y byddai'r llywodraethwyr a'r pennaeth yn trosglwyddo i'r ysgol fyddai wedi'i hadleoli, ni fyddai unrhyw lywodraethwyr a phennaeth profiadol yn cael eu colli.	- Diffyg cyfle i rannu arfer da gyda staff o ysgolion eraill. - Ni fyddai'n mynd i'r afael â'r ymrwymiad addysgu penodol sylweddol yn Ysgol Talwrn.
3. Adeilad Ysgol	- Byddai'r ddwy ysgol yn cwrdd â safonau 21^{ain} Ganrif ac yn amgylchedd dysgu ysbrydoledig i ddisgyblion. - Byddai dyluniad yr ysgol newydd yn sicrhau amgylcheddau dysgu addas yn yr awyr agored ac wedi'u dylunio i gyflwyno'r cwrwllwm newydd i Gymru (CiG).	
4. Lleoedd Ysgol	Bydd yn darparu 480 o leoedd ysgol gynradd, sef yr un nifer o leoedd ysgol a ddarperid gan y cynnig pe'i gweithredid. Byddai'n darparu digon o leoedd yn yr ysgolion i gwrdd â'r galw cyfredol a rhagamcanion i'r dyfodol.	Byddai'n anodd iawn canfod safle 5 erw ar gyfer ysgol gynradd newydd nad oedd yn rhy agos i Ysgol Y Graig ond a fyddai o fewn ffiniau datblygu Llangefni.
5. Cyllidol	- Byddai'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £360,000 yn cael eu dileu. - Mae'n debygol y bydd llai o amrywiad yn y gost fesul disgybl o (Ysgol Talwrn £4,553, i Ysgol Y Graig £3,429).	Cost cyfalaf uchel i'r awdurdod, y byddai cyfran sylweddol ohoni'n cael ei hariannu trwy fenthycy digymorth. Amcangyfrifir y byddai'r gost ar gyfer benthyca yn tua £64k y flwyddyn dros gyfnod o 50 mlynedd.

6.3.2 Adleoli Ysgol Talwrn (gyda chynnydd mewn capasiti i 150) i adeilad newydd ar gyrion Llangefni er mwyn lliniaru'r pwysau o ran bod ysgolion Llangefni dros eu capasiti

A

Gadael Ysgol Y Graig fel y mae. Adolygu dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig.

Yn seiliedig ar gost o tua £4.163m dros 50 mlynedd.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
	Ni ragwelir unrhyw gostau cludiant ychwanegol. Mae'r costau cludiant yn debygol o gynyddu o dan y ddarpariaeth bresennol, oherwydd y rhagamcanion y byddai nifer y disgyblion gryn dipyn yn uwch na capasiti'r ysgolion fyddai'n golygu gorfod eu cludo i ysgolion y tu allan i'r dalgylch, i'r ysgolion sydd â lleoedd gweigion. O dan y ddarpariaeth bresennol, os bydd y tueddiadau'n parhau, amcangyfrifir y bydd angen 2 gytundeb bws ychwanegol yn y dyfodol. O dan yr opsiwn amgen hwn, byddai angen 2 fws ychwanegol yn y dyfodol.	- Amcangyfrifir y bydd cynnydd o tua £5k yn y gyllideb a ddyrannir i ysgolion. - Byddai'r costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol o £48,500 yn parhau ar gyfer Ysgol Y Graig.
6. Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	Byddai'n debygol o gynnal y ddarpariaeth dda sydd yn ei lle ar hyn o bryd.	
7. Defnydd Cymunedol	Cyfleuster gwell fyddai o fudd i'r gymuned.	Posiblirwydd o golli adeilad cymunedol o bentref Talwrn.
8. Materion Cyffredinol		Gallai fod yn anodd addasu'r dalgylchoedd er mwyn i'r nifer ofynnol o ddisgyblion drosglwyddo o Ysgol Y Graig i'r Ysgol Talwrn Newydd. Byddai angen i'r Awdurdod ystyried pa ysgol yw'r agosaf yn ddaearyddol i gartref disgybl wrth adolygu'r dalgylchoedd. Mae Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 yn caniatáu i rieni ddewis pa ysgol y bydd eu plentyn yn ei mynychu.

- Ni fyddai'r opsiwn hwn yn mynd i'r afael â'r **gwariant cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol** o £48,500 o ran Ysgol Y Graig.
- Amcangyfrifir y byddai **cynnydd** o tua £5k yn y gyllideb a ddyrannir i ysgolion pe cymeradwyir yr opsiwn hwn.

Gallai fod yn anodd gweithredu'r opsiwn hwn – yn arbennig, addasu'r dalgylchoedd er mwyn i'r nifer ofynnol o ddisgyblion drosglwyddo i'r Ysgol Talwrn newydd. Byddai angen i'r

Awdurdod ystyried pa ysgol yw'r agosaf yn ddaearyddol i gartref disgybl wrth adolygu'r dalgylchoedd. Mae Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1988 yn caniatáu i rieni ddewis pa ysgol y bydd eu plentyn yn ei mynychu. Gallai hefyd fod yn anodd iawn canfod safle 5 erw ar gyfer ysgol gynradd newydd nad oedd yn rhy agos i Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir ond a fyddai o fewn ffiniau datblygu Llangefni.

Am y rhesymau a restrir uchod, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn.

6.3.3 Agor ysgol pob oed (aml-safle) yn Llangefni i gymryd disgyblion o Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Defnyddio Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion Cyfnod Sylfaen o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Adeilad newydd i gymryd disgyblion CA2 o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir (Capasiti – 450).

Ysgol Gyfun i gymryd blynyddoedd 7-13.

Yn cynnwys gwaith gwella yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i ddod â hwy i Safon Ysgolion 21^{ain} Ganrif.

Yn seiliedig ar gost o tua:

- tua £11.2m (dros 50 mlynedd) i adeiladu safle newydd i gymryd disgyblion Cyfnod Allweddol 2 yr ysgol pob oed
- tua £650k dros 50 mlynedd i ddatrys problemau parcio yn Ysgol Y Graig.
- tua £2.6m dros 35 mlynedd i ailfodelu adeiladau Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn.

Gyrrwr	Manteision	Anfanteision
1.Safonau	▪ Mae ganddo'r potensial i ddylanwadu ar safonau'r ystafell ddosbarth gan y gallai staff yn yr ysgol pob oed weithio gyda'i gilydd a rhannu arfer da a datblygu arbenigedd mewn meysydd penodol o'r cwricwlwm, ynghyd â mynd i'r afael ag anghenion disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) a rhai mwy abl a thalentog (MAT). ▪ Mae ysgolion mwy (fel yr ysgol pob oed) yn dueddol o fod â mwy o arbenigedd a chapasiti i fynd i'r afael ag anghenion disgyblion mwy bregus a'r disgyblion mwy abl a thalentog. ▪ Posiblirwydd o ddatblygu cysondeb o ran methodoleg addysgu a dysgu mewn ysgol pob oed. ▪ Gall ysgolion pob oed wella'r trosglwyddiad o addysg gynradd i uwchradd.	▪ Gall fod yn anoddach datblygu cysondeb o ran methodoleg dysgu ac addysgu mewn ysgol pob oed aml-safle – na phe byddai ar un safle. ▪ Gall fod yn anodd gwella'r trosglwyddiad o addysg gynradd i uwchradd na phe byddai ar un safle. ▪ Gall fod yn anoddach cynnig cwricwlwm ehangach na phe byddai ar un safle. ▪ Gall fod yn anoddach i staff sydd â phrofiad o ddysgu plant o oedran cynradd ac uwchradd weithio gyda'i gilydd i rannu arferion da a datblygu syniadau ar gyfer ffurfio a darparu cwricwlwm effeithiol yn yr ysgol pob oed na phe byddai ar un safle. ▪ Gall fod llai o gyfleoedd i ddisgyblion gael eu dysgu yn ôl pynciau penodol o gyfnod cynnar

6.3.3 Agor ysgol pob oed (aml-safle) yn Llangefni i gymryd disgyblion o Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Defnyddio Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion Cyfnod Sylfaen o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Adeilad newydd i gymryd disgyblion CA2 o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir (Capasiti – 450).

Ysgol Gyfun i gymryd blynyddoedd 7-13.

Yn cynnwys gwaith gwella yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i ddod â hwy i Safon Ysgolion 21^{ain} Ganrif.

Yn seiliedig ar gost o tua:

- tua £11.2m (dros 50 mlynedd) i adeiladu safle newydd i gymryd disgyblion Cyfnod Allweddol 2 yr ysgol pob oed
- tua £650k dros 50 mlynedd i ddatrys problemau parcio yn Ysgol Y Graig.
- tua £2.6m dros 35 mlynedd i ailfodelu adeiladau Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn.

	▪ Gall ysgolion pob oed gynnig cwricwlwm ehangach a mwy effeithlon. ▪ Gall staff sydd â phrofiad o addysgu plant o oedran cynradd ac uwchradd weithio gyda'i gilydd i rannu arferion da a datblygu syniadau ar gyfer ffurfio a darparu cwricwlwm effeithiol yn yr ysgol pob oed. ▪ Cyfleoedd i ddisgyblion gael eu haddysgu yn ôl pynciau penodol o gyfnod cynnar yn eu dysgu yn yr ysgol pob oed, gan roi cyfle i'r disgyblion mwy abl a thalentog ddatblygu'n gynt. Gallai adeiladu ar y safonau da a welir yn yr ysgolion ar hyn o bryd. ▪ O ran y perfformiad da a welir ar hyn o bryd yn yr ysgolion, byddai'n haws cynnal hyn yn y tymor canolig/hir o ganlyniad i wella adeiladau a chyfleusterau'r ysgolion.	yn eu dysgu yn yr ysgol pob oed, na phe byddai ar yn safle. ▪ Ni allai Ysgol Talwrn ac Ysgol Bodffordd sicrhau nad yw'r ystod oedran mewn dosbarthiadau yn fwy na 2 flynedd.
2.Arweinyddiaeth a Rheolaeth	▪ Bydd yn bosibl datblygu ymhellach yr uwch dîm rheoli yn yr ysgol pob oedran a fyddai'n gwella arweinyddiaeth a rheolaeth. ▪ Fodd bynnag, dywed Pennaeth Ysgol Bodffordd: "Does dim gwadu'r ffaith bod llawer o bwysau yn nhermau arweinyddiaeth a dysgu ar ysgolion bach pentref / gwledig, ond mae yna lawer o ffactorau cadarnhaol pwysig sy'n ei	▪ Posiblirwydd o golli llywodraethwyr a phenaethiaid profiadol. ▪ Gall fod yn anodd arwain a rheoli 3 safle ar wahân. ▪ Ni fyddai ymrwymïadau addysgu penodol y pennaeth yn cael eu lleihau yn Ysgol Bodffordd neu Ysgol Talwrn.

6.3.3 Agor ysgol pob oed (aml-safle) yn Llangefni i gymryd disgyblion o Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Defnyddio Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion Cyfnod Sylfaen o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Adeilad newydd i gymryd disgyblion CA2 o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir (Capasiti – 450).

Ysgol Gyfun i gymryd blynyddoedd 7-13.

Yn cynnwys gwaith gwella yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i ddod â hwy i Safon Ysgolion 21^{ain} Ganrif.

Yn seiliedig ar gost o tua:

- tua £11.2m (dros 50 mlynedd) i adeiladu safle newydd i gymryd disgyblion Cyfnod Allweddol 2 yr ysgol pob oed
- tua £650k dros 50 mlynedd i ddatrys problemau parcio yn Ysgol Y Graig.
- tua £2.6m dros 35 mlynedd i ailfodelu adeiladau Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn.

	gwneud yn swydd ddiddorol, sy'n hogi'r meddwl – ceir amrywiaeth yng ngwaith y staff, mae'r gofynion a'r disgwyliadau'n heriol ac yn amrywiol, caiff pob aelod staff ei ddatblygu yn nhermau rolau arweinyddol a rheoli mewn ysgol fechan' “.	
3.Adeilad Ysgol	▪ Byddai gostyngiad o £777k yn y gost cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. ▪ Byddai Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn yn agos at gwrdd â safonau 21ain ganrif a byddai'n amgylchedd dysgu ysbrydoledig i'r disgyblion. ▪ Byddai'r ysgolion yn cynnwys amgylcheddau dysgu addas yn yr awyr agored ac wedi'u cynllunio i gyflwyno'r cwricwlwm newydd i Gymru (CiG), cymaint ag y bo'n bosibl ar gyfer y tymor canolig/hir.	▪ Ni fyddai'n mynd i'r afael â chyflwr adeilad cyfredol Ysgol Gyfun Llangefni, gan na chafodd digon o gyllid ei glustnodi o fewn amlen Band B ar gyfer cyflawni'r gwaith hwn.
4.Lleoedd Ysgol	▪ Yn cyflawni'r gofynion cyfredol ac i'r dyfodol o ran capasiti ▪ Yn lleihau symudiadau rhwng dalgylchoedd.	▪ Byddai gan yr ysgol pob oed tua 1,500 o ddisgyblion, y gellir ei hystyried yn rhy fawr gan yr awdurdod.
5.Cyllidol	▪ Byddai gostyngiad o £777k yn y gost cynnal a chadw gyfredol a rhagamcanol.	▪ Ni fyddai'n mynd i'r afael â'r annhegwch o ran cyllid. Ni fyddai'n lleihau'r amrywiaeth yn y gost y pen. ▪ Byddai angen ariannu cyfran o'r gost gyfalaf gan y Cyngor trwy fenthycu digymorth, yr amcangyfrifir y byddai'n costio £288k y flwyddyn am 35 mlynedd,

6.3.3 Agor ysgol pob oed (aml-safle) yn Llangefni i gymryd disgyblion o Ysgol Gyfun Llangefni, Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Defnyddio Ysgol Y Graig i gymryd disgyblion Cyfnod Sylfaen o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir.

Adeilad newydd i gymryd disgyblion CA2 o Ysgol Y Graig ac Ysgol Corn Hir (Capasiti – 450).

Ysgol Gyfun i gymryd blynyddoedd 7-13.

Yn cynnwys gwaith gwella yn Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn i ddod â hwy i Safon Ysgolion 21^{ain} Ganrif.

Yn seiliedig ar gost o tua:

- tua £11.2m (dros 50 mlynedd) i adeiladu safle newydd i gymryd disgyblion Cyfnod Allweddol 2 yr ysgol pob oed
- tua £650k dros 50 mlynedd i ddatrys problemau parcio yn Ysgol Y Graig.
- tua £2.6m dros 35 mlynedd i ailfodelu adeiladau Ysgol Bodffordd ac Ysgol Talwrn.

		ynghyd â £228k y flwyddyn am 15 mlynedd arall. ▪ Yn arwain at gynnydd o £43k mewn costau refferiw trwy fformiwla ddirprwyedig yr ysgolion.
6.Darpariaeth Cyfrwng Cymraeg	▪ Byddai'n cynnal y ddarpariaeth dda a geir ar hyn o bryd.	
7.Defnydd Cymunedol	▪ Byddai'r asedau cymunedol yn cael eu cadw, a'u cyflwr yn cael ei wella.	
8.Materion Cyffredinol		▪ Problemau logistaidd i rieni sy'n gorfod codi plant o fwy nag un safle.

Gallai'r opsiwn hwn ei wneud yn anoddach:

- datblygu cysondeb o ran methodoleg dysgu ac addysgu mewn ysgol pob oed aml-safle – na phe byddai ar un safle.
- gwella'r trosglwyddiad o addysg gynradd i uwchradd na phe byddai ar un safle.
- cynnig cwricwlwm ehangach na phe byddai ar un safle.
- i staff sydd â phrofiad o ddysgu plant o oedran cynradd ac uwchradd weithio gyda'i gilydd i rannu arferion da a datblygu syniadau ar gyfer ffurfio a darparu cwricwlwm effeithiol yn yr ysgol pob oed na phe byddai ar un safle.

Hefyd, gallai'r opsiwn hwn olygu:

- bod llai o gyfleoedd i ddisgyblion gael eu dysgu yn ôl pynciau penodol o gyfnod cynnar yn eu dysgu yn yr ysgol pob oed, na phe byddai ar un safle.
- na allai Ysgol Talwrn ac Ysgol Bodffordd sicrhau nad yw'r ystod oedran mewn dosbarthiadau yn fwy na 2 flynedd.
- y posibilrwydd o golli llywodraethwyr a phenaethiaid profiadol.
- gall fod yn anodd arwain a rheoli 3 safle ar wahân.

- na fyddai ymrwymadau addysgu penodol y pennaeth yn cael eu lleihau yn Ysgol Bodffordd neu Ysgol Talwrn.
- na fyddai'n mynd i'r afael â chyflwr adeilad cyfredol Ysgol Gyfun Llangefni, gan na chafodd digon o gyllid ei glustnodi o fewn amlen Band B ar gyfer cyflawni'r gwaith hwn.
- byddai gan yr ysgol pob oed tua 1,500 o ddisgyblion, y gellir ei hystyried yn rhy fawr gan yr awdurdod
- ni fyddai'n mynd i'r afael â'r annhegwch o ran cyllid. Ni fyddai'n lleihau'r amrywiaeth yn y gost y pen.
- byddai angen ariannu cyfran o'r gost gyfalaf gan y Cyngor trwy fenthycu digymorth, yr amcangyfrifir y byddai'n costio £288k y flwyddyn am 35 mlynedd, ynghyd â £228k y flwyddyn am 15 mlynedd arall.
- arwain at gynnydd o £43k mewn costau refeniw trwy fformiwla ddirprwyedig yr ysgolion.
- problemau logistaidd i rieni sy'n gorfod codi plant o fwy nag un safle.

Am y rhesymau a restrir uchod, gwrthodir yr opsiwn amgen rhesymol hwn.

7. CASGLIAD

Ar ôl ystyried yr holl opsiynau a gyflwynwyd ynghyd â'r opsiynau amgen rhesymol (yn adran 6.3 uchod) a'r cryfderau a'r gwendidau a briodolir i bob un, y cynnig a argymhellir i'r Pwyllgor Gwaith yw:

“Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

Er mwyn lliniaru unrhyw effeithiau niweidiol o ganlyniad i'r cynnig, mae'r Awdurdod yn ymrwmo i:

- ddarparu cludiant i ddisgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn ar hyn o bryd i'r Ysgol Y Graig ehangedig, yn unol â pholisi cludiant y Cyngor ar gyfer ysgolion.

Mae'r cynnig yn cwrdd â'r heriau allweddol a wynebwr gan Ysgol Talwrn ac Ysgol Y Graig, sef:

1. Niferoedd disgyblion - mae'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol Y Graig. Hefyd bydd disgyblion o Dalwrn yn cael eu dysgu mewn dosbarthiadau lle mae'r ystod oedran yn llai. Bydd llai o ddisgyblion yn symud rhwng dalgylchoedd.
2. Byddai digon o le i gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru (CiG) yn y tymor canolig i'r tymor hir. Bydd yr Ysgol Y Graig ehangedig wedi'i hadeiladu'n bwrpasol i gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru (CiG). Bydd ganddi adnoddau a chyfleusterau gwell i gyflwyno'r cwricwlwm cyfan mewn modd priodol, gwahaniaethol, eang ac amrywiol, a fydd yn fanteisiol i bob disgybl.
3. Y gost fesul disgybl – byddai gostyngiad yn y gost gyfartalog fesul disgybl yn yr ysgol ehangedig. Byddai'r gost ragamcanol fesul disgybl yn yr ysgol ehangedig newydd yn tua £3,436. Byddai hyn yn arwain at arbedion refeniw i'r Cyngor.
4. Adeilad Ysgol – dylunnir adeilad 21^{ain} ganrif newydd a chanddo gostau cynnal a chadw isel ynghyd â graddiad BREEAM Rhagorol. Byddai costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol y ddwy ysgol o £408,500 yn cael eu dileu. Bydd yr ysgol ehangedig yn cydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010.

5. Safonau – bydd yr ysgol ehangedig newydd mewn sefyllfa i gynnal graddiad Estyn ac i gadw'r categoreiddiad gwyrdd yn y tymor canolig i dymor hir.
6. Ymrwymiad Addysgu'r Pennaeth - yn yr Ysgol y Graig ehangedig newydd, rhagwelir y bydd y pennaeth yn parhau i fod heb unrhyw ymrwymiad addysgu penodol. Mae'n bosibl adeiladu a datblygu uwch dîm rheoli ymhellach, a allai wella arweinyddiaeth a rheolaeth.
7. Cyllid – mae ysgolion mwy mewn sefyllfa well i gyflawni dosbarthiadau effeithlon o ran maint sy'n nes at y gymhareb ddisgybl-athro orau bosibl. Mae hyn yn ei wneud yn haws i ysgolion mawr gyfrannu tuag at arbedion a fynnir gan yr Awdurdod Lleol yn y dyfodol.

Byddai'r cynnig hefyd yn cwrdd â gofynion y gyrwyr newid allweddol a nodir yn Strategaeth Moderneiddio Ysgolion 2018. Mae'r rhain yn cynnwys gwella safonau addysgol; gwella arweinyddiaeth a rheolaeth; sicrhau bod adeiladau ysgol yn addas i'r diben; lleihau nifer y lleoedd gweigion; lleihau cost addysg yn gyffredinol a'r amrywiaeth yn y gost fesul disgybl; cynnal a gwella darpariaeth cyfrwng Cymraeg a chynyddu defnydd cymunedol adeiladau ysgol. Mae'r cynnig yn cwrdd â gofynion y gyrwyr allweddol fel a ganlyn:

- Mae angen i **safonau** ar draws pob ysgol fod o leiaf yn dda neu'n rhagorol. Yn ogystal â hyn, byddai disgwyl i ysgolion yn yr ardal fod yn y categori gwyrdd, h.y. ysgolion sy'n perfformio'n dda ac angen y lefel isaf o gefnogaeth. – bydd yr ysgol ehangedig newydd mewn sefyllfa i gynnal graddiad Estyn ac i gadw'r categoreiddiad gwyrdd yn y tymor canolig i dymor hir.
- Mae'n rhaid i **arweinyddiaeth a rheolaeth** fod yn dda neu'n well ym mhob ysgol. Yn y cyd-destun hwn, mae ar benaethiaid angen digon o amser digyswllt i gydbwyso heriau arweinyddiaeth a rheolaeth ag ymrwymiad addysgu - yn yr Ysgol y Graig ehangedig newydd, rhagwelir y bydd y pennaeth yn parhau i fod heb unrhyw ymrwymiad addysgu penodol. Mae'n bosibl adeiladu a datblygu uwch dîm rheoli ymhellach, a allai wella arweinyddiaeth a rheolaeth.
- Mae angen i'r **adeilad ysgol** ddarparu amgylchedd dysgu ysbrydoledig a fydd yn annog bob disgybl i gyflawni eu potensial ar draws pob maes dysgu. Yn ogystal â hyn, mae'n rhaid i bob ysgol gydymffurfio â Deddf Cydraddoldeb 2010 o ran hygyrchedd i blant ag anableddau – dylunnir adeilad 21^{ain} ganrif newydd a chanddo gostau cynnal a chadw isel ynghyd â graddiad BREEAM rhagorol. Byddai costau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol y ddwy ysgol o £408,500 yn cael eu dileu. Bydd yr ysgol ehangedig yn gydymffurfio'n llawn â Deddf Cydraddoldeb 2010.
- Mae angen i **leoedd ysgol** digonol fod ar gael yn yr ardal i gwrdd â galw presennol, rhagolygon niferoedd y dyfodol yn ogystal â lleihau lleoedd gweigion. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau symudiad disgyblion o'r tu mewn a thu allan i'r dalgylch os oes modd - mae'n mynd i'r afael â'r angen i ddarparu lleoedd digonol yn Ysgol Y Graig. Hefyd bydd disgyblion o Dalwrn yn cael eu dysgu mewn dosbarthiadau lle mae'r ystod oedran yn llai. Bydd llai o ddisgyblion yn symud rhwng dalgylchoedd.
- Bydd angen i unrhyw ddarpariaeth ysgol ddiwygiedig yn yr ardal fod yn **gost effeithlon** h.y. mae angen lleihau'r costau refeniw ac unrhyw gostau cynnal a chadw cyfredol a rhagamcanol. Yn ogystal â hyn, mae angen lleihau'r amrywiad yn y gost fesul disgybl ar draws ysgolion unigol - byddai gostyngiad yn y gost gyfartalog fesul disgybl yn yr ysgol ehangedig. Byddai'r gost ragamcanol fesul disgybl yn yr ysgol ehangedig newydd yn tua £3,436. Byddai hyn yn arwain at arbedion refeniw i'r Cyngor.
- **Darpariaeth cyfrwng Cymraeg** - fan leiaf, byddai'r ddarpariaeth dda bresennol yn cael ei chynnal.
- Mae angen cynnal **defnydd cymunedol** o adeiladau ysgol a chyfleusterau cysylltiedig, a'i gynyddu lle bo'n bosibl – byddai'r gymuned yn parhau i gael budd trwy gael defnyddio'r adeilad ysgol newydd ehangedig.

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
GWASANAETH DYSGU / LEARNING SERVICE

Cynnig i:

“Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”

ASESIAD EFFAITH

Dyddiad cychwyn yr asesiad	12 Gorffennaf 2019
Y swyddog sy'n gyfrifol am yr asesiad	Rhys H. Hughes, Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc.
Dyddiad	Rhagfyr 2020 Diweddarwyd y ddogfen hon yn dilyn adborth o'r ymgynghoriad statudol a gynhaliwyd ar y 6 Chwefror 2020-20 Mawrth 2020. Mae'r ddogfen hon wedi'i diwygio i adlewyrchu'r adborth a gafwyd. Mae hon yn ddogfen weithio ac fe'i hadolygir yn rheolaidd.

Protocol ar gyfer Siarad cyhoeddus mewn cyfarfodydd Rhithiol o'r Pwyllgorau Sgriwtini	Gall y cyhoedd gofrestru eu diddordeb ymlaen llaw gan ddefnyddio'r ffurflen berthnasol, i siarad mewn Cyfarfodydd Pwyllgorau Sgriwtini. Gweler y Protocol ar gyfer siarad cyhoeddus yng nghyfarfodydd rhithiol y Pwyllgorau Sgriwtini : Protocol ar gyfer Siarad Cyhoeddus mewn Cyfarfodydd Rhithiol o'r Pwyllgorau Sgriwtini
--	--

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg / This document is also available in English.

Hanes adolygu:	
Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau
12 Gorffennaf 2019	Drafft cyntaf
19 Awst 2019	Ail ddrafft
29 Awst 2019	Trydydd ddrafft
13 Tachwedd 2019	Diweddaru data
18 Rhagfyr 2019	Wedi'i adolygu a'i ddiweddaru
3 Chwefror 2020	Wedi'i adolygu a'i ddiweddaru
16 Hydref 2020	Wedi'i adolygu a'i ddiweddaru

Mae ychwanegiadau i'r Asesiad Effaith sydd wedi eu cynnwys ar ôl y cyfnod ymgynghori mewn llythrennau italaidd

CYNNWYS

1. CYFLWYNIAD	4
2. ASESAD EFFAITH CYDRADDOLDEB.....	5
3. ASESAD EFFAITH IAITH GYMRAEG	15
4. ASESAD EFFAITH CYMUNEDOL	26
5. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015	37
6. CASGLIAD	40
7 – Hawliau Dynol	41
8 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	41

1. CYFLWYNIAD

Wrth gynnig unrhyw newidiadau i drefniadaeth eu hysgolion, mae gofyn i Awdurdodau Lleol, yn unol â Chod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) Llywodraeth Cymru, ymgymryd ag asesiadau o'r effaith a gânt ar gydraddoldeb, yr iaith Gymraeg ac ar y gymuned.

Y cynnig dan sylw yw i:

“Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”.

Cynhaliwyd cyfnod ymgynghori statudol ar y cynnig uchod o 6 Chwefror 2020 hyd at 20 Mawrth 2020. Gwahoddwyd y Penaethiaid a'r Cynghorau Cymuned i gwblhau holiadur er mwyn asesu defnydd cymunedol yn yr ysgolion ac i gael manylion am unrhyw gyfleusterau sydd ar gael yn y gymuned leol neu yn y gymuned ehangach.

Allan o'r holl ymatebion a dderbyniwyd i'r ymgynghoriad rhwng 6 Chwefror a 20 Mawrth 2020, rhoddodd 70% o'r ymatebwyr sylwadau ar gynnwys yr Asesiad Effaith. Allan o'r 70% hynny, noder fod 23% ohonynt wedi cynnig sylwadau yn benodol ar yr effaith gallai'r cynnig ei gael ar yr iaith Gymraeg. Amlygwyd y themau canlynol yn y sylwadau hynny:

- Mae Talwrn yn ardal ble mae'r Gymraeg yn iaith naturiol. Er fod Y Graig yn gwneud gwaith da i hyrwyddo ac annog defnyddio'r Gymraeg, rwy'n pryderu bydd disgyblion yn troi at y Saesneg ar fuarth yr ysgol, yn ystod gweithgareddau all-gwriciwlaid ac ymysg plant tu allan i oriau ysgol.
- Mae [Ysgol Talwrn] yn bwysig i Eisteddfod Talwrn a'r diwylliant Cymraeg.
- Os gwiredir y cynnig, bydd llai o siaradwyr Cymraeg, gan fydd ysgolion yn mynd yn fwy gyda mwy o siaradwyr Saesneg.
- Staff Cymraeg yn colli swyddi

Mae'r Cyngor Sir yn derbyn y sylwadau yma ac yn falch iawn o fedru deall safbwyntiau lleol am yr effaith posib ar yr iaith Gymraeg. Yn sgil y sylwadau a dderbyniwyd, mae'r Cyngor wedi diweddarau'r Asesiad Effaith i gynnwys y pwyntiau uchod ac yn amlygu'r mesurau lliniaru sydd ar waith i oresgyn y pryderon a nodir.

Seiliwyd y dystiolaeth a gasglwyd er pwrpas yr asesiadau ar Gyfrifiad Ysgol Blyneddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD), Cyfrifiad 2011, data gan y Pennaeth, Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd (rhwng Gwynedd a Môn), Cynghorau Cymuned ac uwch swyddogion yn y Gwasanaeth Dysgu

2. ASESIAD EFFAITH CYDRADDOLDEB

Ymgwymerwyd â'r asesiad effaith cydraddoldeb hwn i gwrdd â gofynion Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 a Chod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) Llywodraeth Cymru.

2.1 Deddf Cydraddoldeb 2010

Rho Ddeddf Cydraddoldeb 2010 Ddyletswydd Gyffredinol ar gyrff cyhoeddus wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau i ystyried:

- Dileu anffafiaeth, aflonyddu ac erledigaeth anghyfreithlon ac unrhyw ymddygiad arall a waherddir gan y Ddeddf.
- Gwella cyfleoedd cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig a'r rhai nad ydynt.
- Meithrin perthnasoedd da rhwng pobl sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig a'r rhai nad ydynt.

Mae'r Ddeddf yn ymwneud â sicrhau tegwch ac mae'n amddiffyn y naw nodwedd ganlynol (a adnabyddir hefyd fel 'grwpiau gwarchodedig'):

- Oed
- Anabledd
- Rhyw
- Newid rhywedd
- Priodas neu bartneriaeth sifil
- Beichiogrwydd a mamolaeth
- Hil
- Crefydd neu gred, gan gynnwys diffyg cred
- Cyfeiriadedd rhywiol

2.2 Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011

Cyflwynodd Llywodraeth Cymru'r Rheoliadau uchod i gynorthwyo cyrff cyhoeddus yng Nghymru i gwrdd â'r ddyletswydd gyffredinol. Mae dyletswyddau cyffredinol yn cynnwys gofyniad i asesu effaith polisiâu ac arferion ar grwpiau gaiff eu gwarchod gan y Ddeddf. Golyga hyn bod rhaid i'r awdurdod ystyried tystiolaeth berthnasol er mwyn deall effaith debygol ei bolisiâu a'i ymarferion ar grwpiau gwarchodedig a rhoi 'ystyriaeth ddyledus' (*h.y. rhoi pwysau priodol*) i ganlyniadau'r fath asesiadau.

Bydd cydraddoldeb yn cael ei ystyried wrth ffurfio'r achosion busnes moderneiddio ysgolion yn ystod proses datblygu'r prosiect ac os caiff ei wireddu, bydd y gwir effaith yn cael ei fonitro. Bydd yr asesiad effaith cydraddoldeb yn cael ei ddiweddarau'n rheolaidd er mwyn sicrhau y rhoddir ystyriaeth deg i bawb.

Pwynt a godwyd gan randdeiliad

Codwyd y pwynt canlynol gan randdeiliad yn ystod y cyfnod ymgynghori: "Dylid comisiynu'r Asesiad Effaith i arbenigwyr er mwyn sicrhau eu bod yn asesu effaith y cynnig yn gynhwysfawr"

Ymateb y Cyngor

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cadw at y canllawiau yn y Cod Trefniadaeth Ysgolion 2018. Mae Atodiad C o'r Cod yn nodi:

"Asesiadau effaith cymunedol ac effaith cyfrwng Cymraeg

Mae Llywodraeth Cymru o'r farn na ddylai'r gofyniad am asesiadau fod yn rhy feichus ac nad yw o'r farn bod angen comisiynu gwaith o'r fath gan ymgynghorwyr allanol. Mae dyletswydd eisoes ar awdurdodau lleol i gynnal asesiadau o'r effaith ar gydraddoldeb a allai fod yn sail i'r asesiadau effaith a nodir yn y canllawiau hyn."

Yn unol â'r canllawiau hyn ac o ystyried yr hinsawdd economaidd bresennol, cwblhawyd yr Asesiad Effaith gan swyddogion y Cyngor.

2.3 Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb

2.3.1 Cefndir	
Beth sy'n cael ei asesu?	Y cynnig a asesir yw i “Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn.”
Ydy'r cynnig yma'n un newydd neu un sy'n bodoli eisoes?	Mae'r Awdurdod wedi cynnal ymgynghoriad statudol ar y cynnig o 6 Chwefror 2020 hyd at 20 Mawrth 2020.
Beth yw nodau a phwrrpas y cynnig yma?	I newid a gwella darpariaeth addysg gynradd yn y rhan hon o Ynys Môn. Nodir y gyrrwyr allweddol perthnasol ar gyfer ardal Llangefni isod: ▪ Sicrhau fod safonau addysg yn cael eu cynnal a'u gwella ar draws bob ysgol i sicrhau bod bob plentyn yn cyrraedd eu potensial. ▪ Sicrhau fod gan ysgolion leoedd digonol ar gyfer y nifer presennol o ddisgyblion ac ar gyfer rhagolygon niferoedd y dyfodol. ▪ Sicrhau fod yr amrywiadau yn y gwariant fesul disgybl yn cael eu gwneud yn unol ac yn fwy cyson ar draws yr ysgolion. ▪ Sicrhau bod ansawdd ystâd yr ysgolion ar sylfaen gadarn ar gyfer y nifer presennol o ddisgyblion ac ar gyfer y cynnydd yn nifer y disgyblion a ragwelir ar gyfer y dyfodol. ▪ Sicrhau bod strwythur arweinyddiaeth a rheolaeth ein hysgolion yn darparu sail gadarn ar gyfer arweinyddiaeth a chynllunio olyniaeth strategol ein hysgolion i'r dyfodol.
Pwy sydd yn gyfrifol am y cynnig sy'n cael ei asesu?	Rhys H. Hughes, Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Pwy yw'r swyddog arweiniol ar gyfer cynnal yr asesiad yma?	Emrys Bebb, Rheolwr Rhaglen
Oes yna gyswllt rhwng y cynnig yma a meysydd gwaith eraill?	Oes – mae'r cynnig yn rhan o strategaeth moderneiddio ysgolion Cyngor Sir Ynys Môn. Fodd bynnag, asesir bob cynnig ar ei rinweddau ei hun.

2.3.1 Cefndir	
Pwy fyddai'n cael ei effeithio gan y cynnig/ion (yn negyddol neu'n gadarnhaol, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol)?	Ar gyfer y ddwy ysgol sy'n rhan o'r cynnig, h.y. Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig, byddai'r canlynol yn cael eu heffeithio: Staff, disgyblion, llywodraethwyr, rhieni disgyblion yr ysgol, aelodau o'r gymuned sy'n defnyddio'r ddwy ysgol.

2.3.2 Casglu gwybodaeth	
A yw'r cynnig yma'n sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn unol â Pholisi Iaith Gymraeg y Cyngor Sir?	Ydyw – fe'i hasesir ar wahân yn yr adran Asesiad Effaith Iaith Gymraeg o'r ddogfen hon (Adran 3).
Oes cyfle yma i gynnig mwy o gyfleoedd i bobl ddysgu a / neu ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd?	Os gwireddir y cynnig, bydd darn o'r ysgol gynradd ehangedig ar gael i'w ddefnyddio gan y gymuned ar gyfer gwersi Cymraeg. Bydd yr Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn penderfynu a fydd mwy o gyfleoedd i ddefnyddio Cymraeg o ddydd i ddydd.
A fydd y maes gwaith hwn yn gwneud cynnig rhagweithiol i ddarparu gwasanaethau yn Gymraeg i ddefnyddwyr?	Bydd – asesir hwn ar wahân yn adran Asesiad Effaith Iaith y ddogfen hon (Adran 3).
A fydd y cynnig hwn yn debygol o warchod a hyrwyddo'r Gymraeg o fewn y gymuned?	Bydd gwireddu'r cynnig yn gwarchod ac yn hybu'r iaith Gymraeg yn yr ysgol arfaethedig ehangedig ac yn yr ardal dan sylw h.y. Llangefni a Thalwrn. <i>Gellid cynnal digwyddiadau a gynhelir yn Gymraeg fel Eisteddfod y pentref mewn lleoliadau fel neuadd y pentref ac ni fyddai'r posibilrwydd o weithredu'r cynnig yn effeithio ar wasanaethau crefyddol lleol. Bydd addysg drwy gyfrwng y Gymraeg yn helpu i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned.</i> <i>Bydd y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn cydweithio â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned, ac yn cyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.</i> <i>Mae'r Gwasanaeth Addysg yn adrodd bob chwarter i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar y defnydd o'r Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod. Mae Fforwm Iaith y Cyngor Sir yn monitro Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (CSGA) yr Awdurdod bob chwarter.</i> <i>Bydd yr ysgol ehangedig arfaethedig yn parhau i hyrwyddo ac annog y defnydd o'r Gymraeg a bydd yn hyrwyddo defnydd anffurfiol o'r iaith gan y disgyblion yn ystod oriau ysgol ac mewn gweithgareddau ar ôl ysgol ar y safle</i>

Oes yna unrhyw faterion Hawliau Dynol? Os oes, beth yw'r materion yma? (Mae'r 16 hawl sylfaenol wedi'u rhestru yn rhan 7).	Nid oes materion Hawliau Dynol wedi eu hadnabod.		
Ydi'r cynnig yn cyflawni unrhyw rai o'r saith nod llesiant cenedlaethol a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015? (Mae disgrifiadau o'r nodau llesiant wedi'u rhestru yn rhan 8)	Cymru lewyrchus		Ydyw
	Cymru gydnerth		Ydyw
	Cymru iachach		Ydyw
	Cymru sy'n fwy cyfartal		Ydyw
	Cymru o gymunedau cydlynus		Ydyw
	Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu		Ydyw
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang		Ydyw
	Asesir hwn hefyd ar wahân yn adran Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015) y ddogfen hon (Adran 5).		
Beth sydd wedi cael ei wneud hyd yn hyn o ran cyfranogiad ac ymgynghoriad mewn perthynas â'r cynnig yma?	Mae'r Awdurdod wedi cynnal ymgynghoriadau statudol ac anstatudol gyda rhanddeiliaid Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig ar dri achlysur gwahanol sef Hydref – Tachwedd 2016; Ionawr – Mawrth 2017 a Mai – Mehefin 2018. Cynhwyswyd adborth o'r ymgynghoriadau hyn mewn adroddiadau i'r Pwyllgor Gwaith ar 19 Rhagfyr 2016, 17 Gorffennaf 2017 a 16 Gorffennaf 2018. Paratôdd yr Awdurdod asesiadau effaith cydraddoldeb, cymunedol ac iaith ar gyfer yr ymgynghoriadau statudol.		
Ydych chi wedi defnyddio unrhyw wybodaeth arall sy'n berthnasol i'r cynnig fel rhan o'ch asesiad? Os hynny, rhowch y manylion yma ogydda.	Do – mae'r wybodaeth ganlynol ynglŷn â'r ysgolion wedi'i chynnwys: Cydbwysedd rhywedd, data Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), ethnigrwydd, iaith a phrydau ysgol am ddim. Gyrrwyd holiaduron i Benaethiaid Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a chynhwyswyd yr hyn a gyflenwyd ganddynt yn yr asesiad hwn.		
Oes yna unrhyw fylchau yn y wybodaeth a gasglwyd hyd yma? Os oes, sut fydd y rhain yn cael sylw?	Nid oes unrhyw fylchau wedi eu hadnabod hyd yma.		
A yw'r cynnig yn berthnasol i sut y cydymffurfia'r Awdurdod â dyletswydd gyffredinol y sector cyhoeddus ynglŷn â phwy sydd wedi eu hamddiffyn dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010?		Ydyw	Nac ydyw
Dileu anffafiaeth ac aflonyddu		√	
Gwella cyfleoedd cyfartal		√	
Meithrin perthnasoedd da		√	
Amddiffyn a hyrwyddo hawliau dynol		√	

2.3.3 Asesu'r effaith debygol ac adnabod camau lliniaru

Wrth ymgymryd â'r Asesiad Effaith Cydraddoldeb hwn, mae'r Awdurdod wedi ystyried effeithiau negyddol, niwtral a chadarnhaol y cynnig ac wedi adnabod beth y gellir ei wneud i leihau neu i wella'r effaith.

Y grŵp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol												
Oed	Cadarnhaol	Mae gan yr Awdurdod Lleol ddyletswydd statudol i ddarparu addysg lawn amser i blant a phobl ifanc 5-16 oed. Bydd yr ysgol ehangedig yn derbyn disgyblion yn 3 oed yn rhan amser.	Bydd disgyblion sy'n trosglwyddo i'r ysgol gynradd ehangedig yn cymryd rhan mewn gweithgareddau uno a fydd yn cael eu trefnu ar y cyd. Bydd yn darparu cyfleoedd i'r plant ddod yn gyfarwydd â'i gilydd cyn y newid.												
Anabledd	Cadarnhaol	Os gwireddir y cynnig: - Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn cydymffurfio'n llawn â gofynion y Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac yn gwbl hygyrch i bob disgybl. - Bydd disgyblion sydd ag anghenion dysgu ychwanegol yn parhau i dderbyn cefnogaeth ychwanegol i gwrdd â'u hanghenion addysgol unigol. Fodd bynnag, mewn ysgol fwy, bydd mwy o staff yn arbenigo mewn Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY). Mae'n bosib y bydd cynnydd yn nifer y staff yn arwain at ystod fwy o arbenigeddau i allu ymdrin â sbectrwm fwy eang o ADY.	Bydd yr Awdurdod yn darparu cymorth a chefnogaeth priodol ar gyfer anghenion dysgu ychwanegol disgyblion. Asesir anghenion unigol wrth drosglwyddo i unrhyw ysgol. Bydd yr Awdurdod hefyd yn darparu cymorth a chefnogaeth priodol ar gyfer anghenion aelodau o staff.												
Rhyw	Dim effaith	Mae'r tabl isod yn dangos y rhaniad rhyw cyfredol a'r rhaniad os gwireddir y cynnig. <table border="1"> <thead> <tr> <th>Rhyw</th><th>Y Graig</th><th>Talwrn</th><th>Ysgol gynradd ehangedig</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bechgyn</td><td>53%</td><td>38%</td><td>51%</td></tr> <tr> <td>Merched</td><td>47%</td><td>62%</td><td>49%</td></tr> </tbody> </table> Data CYBLD Ionawr 2020	Rhyw	Y Graig	Talwrn	Ysgol gynradd ehangedig	Bechgyn	53%	38%	51%	Merched	47%	62%	49%	Caiff perfformiad bob disgybl ei asesu a'i fonitro gan gynnwys grwpiau penodol megis bechgyn a merched, prydau ysgol am ddim, disgyblion ADY, lleiafrifoedd ethnig, Saesneg fel iaith ychwanegol (SIY), plant mewn gofal a'r mwy galluog a thalentog. Caiff perfformiad addysgol bechgyn a merched ei fonitro'n gyson i sicrhau nad oes gwahaniaethau mawr rhwng bechgyn a merched a'r grwpiau amrywiol cysylltiedig.
Rhyw	Y Graig	Talwrn	Ysgol gynradd ehangedig												
Bechgyn	53%	38%	51%												
Merched	47%	62%	49%												

Y grŵp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol				
Newid Rhywedd	Dim effaith	Nid yw Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) Ionawr 2020 yn cadw data ar yr agwedd hon. Nid oes tystiolaeth weladwy bod gwahaniaethu ar sail newid rhyw yn digwydd.	Os oes problemau yn codi, ymdrinnir â hwynt yn sensitif.				
Priodas neu Bartneriaeth Sifil	Dim effaith	Nid yw’n berthnasol i ddisgyblion yr ysgol.	Nid oes unrhyw dystiolaeth o unrhyw wahaniaethu ar sail priodas / partneriaeth sifil ymysg staff yr ysgol. Os oes problemau’n codi, ymdrinnir â nhw yn sensitif.				
Beichiogrwydd a Mamolaeth	Dim effaith	Nid yw’n berthnasol i ddisgyblion yr ysgol.	Mae gan staff benywaidd sy’n dod yn feichiog hawl i gyfnod mamolaeth yn unol â Chynllun Cyfnod Mamolaeth Cyngor Sir Ynys Môn. Mae gan staff gwrywaidd hawl i gyfnod tadolaeth yn unol â’r Polisi Cyfnod Tadolaeth. Nid oes tystiolaeth bod unrhyw wahaniaethu ar sail beichiogrwydd neu gymryd cyfnod tadolaeth yn digwydd ymysg staff yr ysgolion.				
Hil	Dim effaith	Data CYBLD Ionawr 2020 <table><tr><th>Ysgol Y Graig</th><th>Ysgol Talwrn</th></tr><tr><td>Gwyn Prydeinig 82%</td><td>Gwyn Prydeinig 77%</td></tr></table>	Ysgol Y Graig	Ysgol Talwrn	Gwyn Prydeinig 82%	Gwyn Prydeinig 77%	Pe byddai disgyblion o gefndiroedd ethnig eraill yn mynychu’r ysgolion, ni fyddant yn cael eu trin yn wahanol ar sail eu tarddiad ethnig. Pe byddai aelodau o staff o gefndiroedd ethnig gwahanol yn yr ysgol arfaethedig ehangedig, ni fyddant yn cael eu trin yn wahanol ar sail eu tarddiad ethnig.
Ysgol Y Graig	Ysgol Talwrn						
Gwyn Prydeinig 82%	Gwyn Prydeinig 77%						
Crefydd neu Gred	Dim effaith	Nid yw CYBLD Ionawr 2020 yn cadw data ar yr agwedd hon.	Gall y cynnig ddarparu’r cyfle i wella dealltwriaeth disgyblion o grefydd neu gred o ganlyniad i gynnydd yn niferoedd disgyblion wrth i ddisgyblion gymysgu â disgyblion eraill o gefndiroedd mwy amrywiol. Dewis rhieni yw rhannu gwybodaeth ynglŷn â chrefydd neu gred eu plentyn â’r ysgol. Os oes problemau’n codi, ymdrinnir â nhw yn sensitif.				

Y grŵp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol
Cyfeiriadedd Rhywiol	Dim effaith	Nid yw CYBLD Ionawr 2020 yn cadw data ar yr agwedd hon.	Nid oes tystiolaeth bod gwahaniaethu ar sail cyfeiriadedd rhywiol. Dewis rhieniwl yw rhannu gwybodaeth ynglŷn â chyfeiriadedd rhywiol eu plentyn â'r ysgol. Os oes problemau'n codi, ymdrinnir â nhw yn sensitif.
Hawliau Dynol	Dim effaith	Nid yw CYBLD Ionawr 2020 yn cadw data ar yr agwedd hon.	Nid oes tystiolaeth o unrhyw wahaniaethu ar sail hawliau dynol yn digwydd ymysg staff na disgyblion yr ysgol. Os oes problemau'n codi, ymdrinnir â nhw yn sensitif.
Cymdeithasol-economaidd arall Ysgolion Bach a Gwledig Ystyrir ffactorau cymdeithasol-economaidd a gwledig yn yr 'Asesiad Effaith Cymunedol' isod.	Negyddol	Ysgol fach yw Ysgol Talwrn. Mae'r adroddiad thematig "Ysgolion Bach yng Nghymru (2006)" gan Estyn yn nodi nad oes gwir wahaniaeth rhwng safonau addysg mewn ysgolion bach a mawr, ond "gall fod yn anoddach i athrawon mewn ysgolion llai i gydweddu'r gwaith gydag anghenion y disgyblion gan y gall disgyblion mewn dosbarth amrywio'n fawr o ran oedran a chmau datblygiad". Mae hyn yn berthnasol i ysgolion bychain. Mae gwytnwch o ran staffio wedi gwella yn yr ysgolion mwy ym Môn. Os gwireddir y cynnig, ac os caeir Ysgol Talwrn, efallai y collir ei chyfraniad tuag at y gymuned, yr iaith Gymraeg a'r ffordd o fyw.	Mae'r Awdurdod yn cydnabod fod gan ysgolion gwledig ran allweddol i'w chwarae mewn cyfrannu at y gymuned, defnydd o'r iaith Gymraeg a ffordd o fyw. Mewn ysgol gynradd fwy fel yr un a gynigir, mae mwy o staff yn debygol o arbenigo mewn meysydd ar draws y cwricwlwm. Wrth ystyried ei opsiynau moderneiddio ysgolion, bydd yr Awdurdod yn ystyried y cydbwysedd rhwng anghenion addysgol ac anghenion hirdymor ein cymunedau drwy gydweithrediad. Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i weithio â chymunedau i fynd i'r afael ag unrhyw faterion a all godi pe byddai'r ysgol yn cau.
	<i>Pwynt godwyd gan randdeiliad "Efallai bydd yn effeithio ar gymuned glos Talwrn"</i>	<i>Fel nodwyd uchod:</i> <i>Os gwireddir y cynnig, a bod Ysgol Talwrn yn cael ei chau, gellid colli ei chyfraniad tuag at y gymuned, yr iaith Gymraeg a'r ffordd o fyw.</i>	<i>Wrth ystyried ei opsiynau ar gyfer moderneiddio ysgolion, bydd yr Awdurdod yn ystyried y cydbwysedd rhwng anghenion addysgol ac anghenion tymor hir ein cymunedau, drwy gydweithio. Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i weithio gyda chymunedau er mwyn mynd i'r afael ag unrhyw faterion a allai godi pe byddai ysgol yn cau"</i>

Y grŵp a warchodir	*Yr effaith debygol	Manylion am yr effaith	Camau i liniaru effaith negyddol						
Cymdeithasol-economaidd arall Y nifer o ddisgyblion sydd â hawl i brydau ysgol am ddim	Cadarnhaol	Byddai'n darparu cyfleoedd cynyddol i ddisgyblion y ddwy ysgol i fanteisio ar yr adnoddau a'r ddarpariaeth yn yr ysgol gynradd arfaethedig ehangedig. <table><tr><th colspan="2">Ffigyrau Prydau Ysgol am Ddim CYBLD 2020</th></tr><tr><th>Y Graig</th><th>Talwrn</th></tr><tr><td>96 disgybl neu 30%</td><td>6 disgybl neu 15%</td></tr></table> Ar hyn o bryd, mae 19.4% o ddisgyblion yn ysgolion cynradd Môn â hawl i brydau ysgol am ddim.	Ffigyrau Prydau Ysgol am Ddim CYBLD 2020		Y Graig	Talwrn	96 disgybl neu 30%	6 disgybl neu 15%	Yn yr ysgol arfaethedig ehangedig, byddai'r Awdurdod yn darparu system ddi-arian parod ar gyfer prydau ysgol am ddim, a fyddai'n atal unrhyw stigma sy'n gysylltiedig â disgyblion yn derbyn prydau ysgol am ddim. Yn ôl niferoedd presennol, tua 26% fyddai'r nifer o blant â hawl i brydau ysgol am ddim pe byddai'r cynnig yn cael ei wireddu. Mae perfformiad y disgyblion sy'n gymwys am brydau ysgol am ddim (PYD) yn y ddwy ysgol yn rhagorol, a disgwylir i hyn barhau yn yr ysgol ehangedig.
Ffigyrau Prydau Ysgol am Ddim CYBLD 2020									
Y Graig	Talwrn								
96 disgybl neu 30%	6 disgybl neu 15%								
Cymdeithasol-economaidd arall Rhan plant llai breintiedig mewn gweithgareddau ar ôl ysgol	Cadarnhaol	<i>Mae potensial i ddarparu mwy o gyfleoedd i ddisgyblion y ddwy ysgol fanteisio ar weithgareddau ar ôl ysgol yn yr Ysgol Y Graig estynedig arfaethedig.</i>	<i>Bydd disgwyl i Ysgol y Graig ehangedig wneud darpariaeth addas a fydd o leiaf yn cyfateb i'r ddarpariaeth bresennol mewn perthynas â chlybiau. Yng nghyd-destun <u>gweithgareddau allqwriciwlaidd</u>, anogir pob disgybl, beth bynnag fo'i gefndir, i gymryd rhan gyda'r disgwyliad ar yr ysgol i wneud trefniadau addas i ddisgyblion llai breintiedig allu cymryd rhan. Bydd y trefniadau hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig, i glybiau sy'n cael eu cynnal yn ystod yr egwyl ginio, trefniadau gyda rhieni ar gyfer codi a chludo a darparu cludiant ar ôl ysgol.</i>						

Effaith gyfunol ar gydraddoldeb	+3 Cadarnhaol
---------------------------------	----------------------

Casgliad – Byddai'r cynnig yn cael effaith gadarnhaol ar gydraddoldeb.

Asesir yr effaith bosib a gaiff y cynnig ar yr iaith Gymraeg ar wahân yn yr Asesiad Effaith Iaith Gymraeg (Adran 3).

2.3.4 Canlyniad yr asesiad	
Nodwch sut y bwriedir lliniaru'r effeithiau negyddol yr amlygir yn 2.3.3	Y cynnig yw “ Ehangu Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn ”. Gellid lliniaru'r effaith negyddol posib o gau Ysgol Talwrn drwy ymgymryd â gweithgareddau sy'n cael eu cynnal yn Ysgol Talwrn ar hyn o bryd mewn adeilad arall yn y gymuned, megis Neuadd y Dref neu Gapel Talwrn.
A oes strategaeth ar gyfer ymdrin ag unrhyw effeithiau negyddol na ellir eu hosgoi ond nad ydynt yn anghyfreithlon na ellir eu lliniaru?	Nid oes effeithiau negyddol o'r asesiad hwn na ellir eu lliniaru.
Disgrifiwch unrhyw weithredu a wnaed i wneud y mwyaf o'r cyfle i hyrwyddo cydraddoldeb a/neu nodau'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (cynaliadwyedd). (Rhestrir y saith nod llesiant yn rhan 8) Asesir sut y bydd y cynnig yn cyfrannu at y 7 Nod Llesiant ymhellach ymlaen yn y ddogfen (Adran 5).	Cymru lewyrchus – Pe gwireddid y cynnig, byddai'n arwain at leihad mewn defnydd o ynni a lleihad mewn allyriadau carbon deuocsid o'r adeilad, fyddai'n fwy effeithlon o ran defnydd ynni. Bydd yr addysg a dderbynnir gan y disgyblion yn cynorthwyo i ddatblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig ar gyfer y dyfodol. Cymru sy'n fwy cyfartal – Bydd y prosiect yn sicrhau bod yr ysgol arfaethedig ehangedig yn addas i bwrpas a bydd yn sicrhau bod gallu a photensial bob disgybl i lwyddo'n cael ei wireddu. Cymru o gymunedau cydlynus – Mae gan y cynnig y potensial i ffurfio cymuned newydd wedi'i lleoli o amgylch Talwrn a dalgylch Ysgol y Graig. Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang – Bydd yr ysgol ehangedig yn cael ei hadeiladu i safonau BREAAM ac yn cynnwys nifer o fentrau arbed ynni. Defnyddir hwn a rhannau penodol o'r cwriclewm i ddatblygu dealltwriaeth disgyblion o fyw a thyfu mewn Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang. Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu – Gweler yr Asesiad Effaith Iaith Gymraeg yn Adran 3. Bydd yr ysgol gynradd arfaethedig ehangedig yn ysgol gyfrwng Gymraeg a bydd y cynnig o leiaf yn cynnal darpariaeth cyfrwng Gymraeg yn yr ardal. Bydd y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn cydweithredu â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn i hybu defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned ac i gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Gymraeg erbyn 2050. Mae'r Adran Addysg yn adrodd yn chwarterol i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar ddefnydd o'r Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod a caiff Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (wesep) ei fonitro'n chwarterol gan Fforwm Iaith y Cyngor Sir. Bydd gan yr ysgol ehangedig Ardal Gemau Amlbwrpas (MUGA) a fydd yn annog cymryd rhan mewn chwaraeon a hamdden.

A oes angen ail-ystyried y cynnig o ganlyniad i gynnal yr asesiad yma?	Na. Cafodd nifer o opsiynau amgen eu hasesu yn yr adroddiad ond y cynnig gwreiddiol yw'r un sy'n cael ei ffafrio.
A fydd y cynnig yn cael ei fabwysiadu / anfon ymlaen am gymeradwyaeth? Pwy fydd yn gwneud y penderfyniad?	Cafodd papur cynnig ei drafod gan y Pwyllgor Gwaith ar 20 Ionawr 2020 i roi awdurdod i swyddogion i symud ymlaen ag ymgynghoriad statudol. <i>Cynhaliwyd yr ymgynghoriad statudol o 6 Chwefror 2020 at 20 Mawrth 2020. Bydd adroddiad ar yr ymgynghori'n cael ei drafod gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Tachwedd 2020 a bydd y Pwyllgor Gwaith yn trafod a ddylid mynd ymlaen â'r cynnig neu beidio.</i>
Oes yna drefniadau monitro mewn lle? Beth yw'r trefniadau hynny?	Oes – bydd y paramedrau canlynol yn parhau i gael eu monitro: Oedran disgyblion; cydbwysedd rhyw'r disgyblion; data hil/ethnigrwydd/cenedligrwydd; yr iaith a siaredir gan ddisgyblion; canran o ddisgyblion sy'n cael prydau ysgol am ddim. Rhoddir ystyriaeth hefyd i fonitro'r data canlynol: Canran o ddisgyblion sydd ar Ddatganiad Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY). Canran o ddisgyblion sydd wedi nodi anawsterau corfforol. Canran o staff sydd wedi datgan anabledd. <i>Bydd y cynnig yn parhau i gael ei asesu o ran ei effaith wrth iddo gael ei ddatblygu. Os caiff y cynnig ei gymeradwyo, defnyddir prosesau monitro i sicrhau bod yr effaith wirioneddol yn cyd-fynd â'r effaith a ragwelwyd a bod camau gweithredu perthnasol wedi'u rhoi ar waith. Os bydd y cynnig yn mynd rhagddo, bydd grŵp monitro yn cael ei sefydlu i fonitro ac asesu effaith y cynnig gan ddefnyddio'r paramedrau a restrir uchod, bob 6 mis o bosibl. Yna caiff y pwyntiau hyn eu 'bwydo i mewn' i ddata monitro'r Gwasanaeth Dysgu.</i>

3. ASESIAID EFFAITH IAITH GYMRAEG

Nid yw'r gwaith o hyrwyddo a defnyddio'r Gymraeg wedi'i gynnwys yn Neddf Cydraddoldeb 2010 gan fod yr agwedd hon yn dod o dan y gofynion a nodir ym Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. O dan y Mesur, rhaid i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg. Egwyddorion sylfaenol y Safonau yw na ddylid trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg ac y dylid hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg, gan ei gwneud yn haws i bobl ddefnyddio'r Gymraeg yn eu bywydau bob dydd.

Mae'r Safonau hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus "sicrhau bod craffu mewnol yn digwydd yn ystod y broses gyda phwyntiau her cyson ar lefel rheoli". Mae uwch swyddogion, gan gynnwys swyddogion cyfreithiol, yn craffu ar ddogfennau fel yr Asesiad hwn a'r holl ddogfennau a gyflwynir i'r Pwyllgor Gwaith. Fodd bynnag, trafodir yr Adroddiad Ymgynghoriad a'r Asesiad Effaith gan Bwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yr Awdurdod cyn i'r penderfyniad terfynol gael ei wneud gan y Pwyllgor Gwaith. Prif Weithredwr yr Awdurdod yw arweinydd strategol yr Awdurdod ar y Gymraeg.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi mabwysiadu'r egwyddor na ddylai'r iaith Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, ac y dylai trigolion yr ynys allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os dymunant wneud hynny. Mae'r un disgwyliad yn wir o ran y Gymraeg ym mhob ysgol, sy'n darparu cyfle i bob disgybl yn y Sir i ennill sgiliau priodol i fod yn hyderus yn ddwyieithog. Yng ngoleuni hyn, bydd unrhyw raglen newydd a gyflwynir – megis prosiectau'n deillio o'r rhaglen Ysgolion 21ain ganrif - yn amodol ar ofynion y polisi iaith.

Mae Polisi Iaith Gwasanaeth Dysgu Cyngor Sir Ynys Môn yn destun i'r nod a'r amcanion canlynol:

3.1 Nod:

Bod yr holl ddisgyblion sy'n mynd drwy system addysg Môn yn ddwyieithog erbyn diwedd eu gyrfa addysgol ac yn hyderus i gyfathrebu'n gyfartal yn y ddwy iaith ym myd gwaith, yn ddiwylliannol ac yn gymdeithasol.

3.2 Amcan Cyffredinol:

1. Datblygu capasiti bob disgybl a myfyriwr yn y Sir i fod yn hyderus yn ddwyieithog er mwyn eu galluogi i fod yn aelodau llawn o'r gymuned ddwyieithog y maent yn rhan ohoni.
2. Cynyddu defnydd cymdeithasol o'r iaith ymysg y gweithlu addysg a phlant ifanc sy'n mynychu sefydliadau addysg yn yr awdurdod ac fel cyfrwng dysgu.
3. Bod holl sefydliadau addysgol y Sir yn adlewyrchu ac yn atgyfnerthu'r polisi iaith yn eu gweinyddiaeth, yn eu bywydau cymdeithasol ac yn eu trefn fugeiliol yn ogystal ag yn eu darpariaeth gwricwlaidd.

3.3 Amcanion Penodol:

- **Blynyddoedd cynnar** - Sicrhau darpariaeth a threfniadaeth bwrpasol ac effeithlon gan gynnwys trochi, ar gyfer pob disgybl beth bynnag fo'u cefndir, er mwyn sicrhau sylfaen gadarn yn yr iaith i'w galluogi i gyflawni'r nod o ddwyieithrwydd llawn cyn gynted a bo modd.
- **Cyfnod sylfaen** - Adeiladu ar y sylfaeni a osodir yn y blynyddoedd cynnar drwy ddatblygu'r gafael sydd gan y disgyblion ar yr iaith, a dechrau ar y broses o ddatblygu eu sgiliau Saesneg cyn diwedd y cyfnod.

- **Cyfnod Allweddol 2** - Parhau i ddatblygu medrau Cymraeg a Saesneg y plant gan roi sylw i ddatblygu eu medrau yn y ddwy iaith drwy sicrhau lefel gyfartal o ddwyieithrwydd erbyn diwedd y cyfnod gyda chynllunio pwrpasol.

Ar gyfer disgyblion sy'n ddysgwyr Cymraeg yn CA2, sicrhau eu bod yn dysgu'r iaith cyn gynted â phosib drwy ganolfannau iaith cynradd.

Addysg arbennig: O ran disgyblion sydd ag anawsterau dysgu dwys, mae gan Bennaeth yr hawl i ystyried bob achos yn unigol drwy ymgynghori â'r gwasanaeth addysg, gan sicrhau fod gan ddisgyblion y medrau ieithyddol angenrheidiol i ymdopi fel oedolion yn eu cymunedau.

3.4 Defnydd o'r iaith Gymraeg mewn ysgolion

Cymraeg yw categori iaith Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig. Categori iaith yr ysgol arfaethedig ehangedig fydd Cymraeg.

Asesir effaith bosib y cynnig ar yr iaith Gymraeg isod (3.5).

3.4a Defnydd o'r iaith Gymraeg yn y gymuned

Mae'r tabl isod yn rhoi data am yr iaith Gymraeg ar gyfer poblogaeth wardiau Llangefni a Llanddyfnan:

Tabl 2

Ardal	Canran y boblogaeth 3 oed a throsodd:		
	Sydd ond yn deall Cymraeg llafar	Sydd yn gallu siarad Cymraeg	Sydd yn gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg
<i>Cefni</i>	5.8%	80.5%	70.0%
<i>Cyngar</i>	5.6%	80.8%	69.1%
<i>Llanddyfnan</i>	6.8%	64.7%	55.9%
<i>Tudur</i>	6.5%	75.8%	64.3%
<i>Ynys Môn</i>	10.9%	56.1%	44.2%
<i>Cymru</i>	5.3%	18.6%	14.1%

**Ffigurau Cyfrifiad 2011*

Gwelir bod canran uchel o'r boblogaeth yn siarad Cymraeg yn y 4 ward.

3.5 Asesiad Effaith Iaith Gymraeg

Beth sy'n cael ei asesu?	Y cynnig sy'n cael ei asesu yw “Cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn”.
Dyddiad cwblhau'r asesiad	Mae hon yn ddogfen waith a fe'i hadolygir yn rheolaidd.

3.5.1 – Cydymffurfio â'r Polisi Iaith Gymraeg	
A yw'r cynnig arfaethedig yn ddylanwadol o ran delio â'r cyhoedd sy'n siarad Cymraeg? - A fydd gweithgareddau megis gohebu drwy lythyr, cyfathrebu dros y ffôn, cyfarfodydd cyhoeddus a chyfarfodydd eraill yn cydymffurfio â'r polisi iaith? - A fydd unrhyw ddatblygiad TG newydd yn cydymffurfio â'r polisi?	Ydyw, effaith gadarnhaol - gweler isod. Bydd – bydd yr holl ohebiaeth a chyfathrebiadau yn parhau i gydymffurfio â'r Polisi Iaith Gymraeg. Bydd – bydd unrhyw ddatblygiadau TG newydd yn parhau i gydymffurfio â'r Polisi Iaith Gymraeg.
A yw'r cynnig yn debygol o effeithio ar wyneb cyhoeddus y sefydliad? - A fydd pob arwydd yn cydymffurfio â'r polisi iaith? - A fydd gyhoeddiadau a ffurflenni yn cydymffurfio? - A fydd unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd neu ymgyrchoedd marchnata yn cydymffurfio? - A fydd hysbysebion recriwtio staff yn cydymffurfio?	Gweler isod. Bydd – bydd pob arwydd yn parhau i gydymffurfio â'r polisi iaith. Bydd – bydd cyhoeddiadau a ffurflenni'n cydymffurfio. Bydd – bydd unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd ac ymgyrchoedd marchnata yn cydymffurfio. Bydd – bydd hysbysebion recriwtio staff yn cydymffurfio.
A yw'r cynnig yn debygol o gael effaith ar weithrediad y polisi iaith? A fydd y cynnig yn creu swyddi newydd?	Gweler isod. Bydd – bydd unrhyw swyddi dysgu newydd yn cael eu creu yn ôl y strwythur staffio a ddatblygir gan y corff llywodraethu cysgodol. Cynigir y bydd Ysgol y Graig yn cynyddu ei capasiti o 150 ac felly bydd angen cynnydd cyfatebol yn nifer yr athrawon. Yn unol â Pholisi Iaith yr Awdurdod, bydd angen i'r deiliaid swyddi hyn fod yn siaradwyr Cymraeg.

3.5.1 – Cydymffurfio â'r Polisi Iaith Gymraeg	
- A fydd y trefniadau staffio yn hwyluso gweithrediad y polisi iaith? - A fydd unrhyw hyfforddiant yn cael ei gynnig drwy gyfrwng y Gymraeg? - A fydd unrhyw drefniadau gyda thrydydd parti yn cydymffurfio â'r polisi iaith? - A fydd y cynnig yn cynnwys unrhyw dargedau neu ddangosyddion ynglŷn â'r Gymraeg? - Sut caiff perfformiad ei fonitro a'i fesur?	Bydd – bydd unrhyw staff newydd a benodir yn siaradwyr Cymraeg yn unol â'r polisi iaith a byddent yn parhau i roi'r polisi ar waith. Bydd – bydd staff newydd yn cael eu hyfforddi drwy gyfrwng y Gymraeg. Bydd – bydd trefniadau â thrydydd parti yn cydymffurfio â'r polisi iaith. Bydd – y ganran o ddisgyblion sy'n cyflawni'r lefel ddisgwyliedig yn y Gymraeg ar ddiwedd cyfnodau allweddol a'r ganran o ddisgyblion sy'n siarad Cymraeg adref. Gyda data a gesglir gan y Gwasanaeth Addysg megis y ganran o ddisgyblion sy'n cyflawni'r lefel ddisgwyliedig yn y Gymraeg ar ddiwedd y Cyfnod Sylfaen a Chyfnod Allweddol 2. Cesglir data arall megis y ganran o ddisgyblion sy'n siarad Cymraeg gartref fel rhan o'r Cyfrifiad Ysgolion Blyneddol ar Lefel Disgyblion (CYBLD) a gynhelir bob mis Ionawr. <i>Yn ogystal, bydd monitro 6 misol gan y gwasanaeth trawsnewid a bydd data yn cael ei fwydo i'r Fforwm Iaith Sirol yn unol â gwaith monitro'r Awdurdod o'r polisi iaith Gymraeg.</i>
3.5.2 - Effaith ar ddefnyddwyr iaith Gymraeg	
A fydd y maes gwaith yma'n cynnig dewis iaith i ddefnyddwyr? A fydd modd i ddefnyddwyr ddewis unrhyw elfen o'r gwasanaeth yn Gymraeg?	Bydd Ysgol Y Graig estynedig yn ysgol cyfrwng Cymraeg. <i>Fodd bynnag, ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg</i> <i>Bydd – bydd y gwasanaeth cyfan ar gael yn Gymraeg – fodd bynnag, fel sy'n digwydd yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig, bydd rhai disgyblion yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Saesneg e.e. ar gyfer gwersi Saesneg.</i>
Oes perygl i'r cynnig gam wahaniaethu defnyddwyr Cymraeg? A yw anghenion siaradwyr Cymraeg wedi'u ystyried mewn i'r cynnig?	Na- bydd Ysgol Y Graig estynedig yn cydymffurfio â Pholisi Iaith Gymraeg yr Awdurdod. <i>Er hynny, ni fydd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.</i> Ydyw – anghenion disgyblion sy'n siarad Cymraeg yw un o'r gyrrwyr allweddol ar gyfer y cynnig hwn.

3.5.2 - Effaith ar ddefnyddwyr iaith Gymraeg	
- A yw siaradwyr Cymraeg yn debygol o dderbyn yr un safon o wasanaeth a'r hyn a dderbynnir yn Saesneg? - A yw trefniadau iaith Gymraeg yn debygol o arwain at oedi yn y gwasanaeth?	Ydyw – darperir yr un safon o wasanaeth i bob disgybl. Na – ni fydd trefniadau iaith Gymraeg yn arwain at oediad yn y gwasanaeth.
A fydd y cynnig yn debygol o wneud y Gymraeg yn fwy gweledol? - A yw'n debygol o gynyddu defnydd drwy gynhyrchu deunyddiau ac arwyddion Cymraeg? - A yw'n debygol o ddylanwadu ar eraill i wneud mwy o ddefnydd gweledol o'r Gymraeg, er enghraifft busnesau?	Bydd – gweler isod. Ydyw – bydd arwyddion yn yr adeilad ysgol arfaethedig ac ar dir yr ysgol yn cydymffurfio â'r polisi iaith. Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn parhau i hyrwyddo ac annog defnydd o'r iaith Gymraeg ac yn defnyddio deunydd iaith Gymraeg. Ydyw – bydd gwireddu'r polisi yn sicrhau y gwelir arwyddion dwyieithog gan lawer yn yr ardal.
A fydd y gwasanaeth Cymraeg ynghlwm â'r cynnig yn hygyrch? - A fydd gwasanaeth yr un mor hawdd i'w gael yn Gymraeg nag ydyw yn Saesneg? - A fydd gwasanaethau ar gael yr un pryd?	Bydd – gweler isod. Bydd – bydd disgyblion yn derbyn addysg mewn Cymraeg a Saesneg. Bydd gwasanaethau eraill sy'n ymwneud â'r cynnig ar gael yn ddwyieithog e.e. darpariaeth cludiant a gofal plant. Byddant – bydd plant yn derbyn addysg gan staff dwyieithog.
3.5.3 – Effaith ar Gymunedau Cymraeg	
A yw'r cynnig yn debygol o gyfrannu at ddiogelu'r Gymraeg mewn cymunedau? - A yw'n debygol o gyfrannu tuag at ymdrechion i fynd i'r afael gyda heriau newid demograffeg a mudo - fel cynnig cyfleoedd i bobl ifanc aros yn eu cymunedau? - A yw'n debygol o gyfrannu tuag at yr economi leol mewn cymunedau Cymraeg? - A fydd yn darparu gwasanaethau cyfrwng Cymraeg – megis gwarchod plant?	Gweler isod. Ydyw – bydd y cynnig yn darparu lleoedd digonol ar gyfer disgyblion presennol yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a hefyd yn darparu lleoedd digonol ar gyfer disgyblion sy'n dod o ddatblygiadau tai newydd yn y dalgylch. Ydyw – gallai ddarparu mwy o swyddi yn yr ardal ysgol ehangedig arfaethedig o Langefni. Bydd – mae'r cynnig hefyd yn cynnwys uned Feithrin ar gyfer plant cyn-ysgol.

3.5.3 – Effaith ar Gymunedau Cymraeg	
A yw'r cynnig yn cymryd camau i hybu a hyrwyddo'r Gymraeg? - A yw'r cynnig yn cyfrannu at fywyd cymdeithasol cyfrwng Cymraeg? - A yw'n cynnig cyfleoedd i bobl ifanc ddefnyddio'r Gymraeg tu allan i oriau'r ysgol? - A yw'n darparu gwasanaeth newydd fydd hefyd ar gael yn Gymraeg? er enghraifft darpariaeth neu weithgaredd hamdden neu chwaraeon? - A yw'n cyfrannu neu'n ychwanegu gwerth at weithgareddau eraill yn y maes iaith – fel gwaith y Fenter Iaith Leol, yr Urdd ayyb?	Ydyw – gweler isod. Ydyw – os gwireddir y cynnig, bydd gweithgareddau cymunedol cyfrwng Cymraeg yn parhau yn yr ysgol ehangedig. <i>Ydyw – bydd yn darparu cyfleoedd i ddisgyblion ddefnyddio Cymraeg mewn clybiau ar ôl ysgol. Fel y soniwyd yn rhan 8 o'r ddogfen ymgynghori: "Mae Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn hefyd wedi llwyddo i weithredu Siarter y Gymraeg; disgwylir y bydd yr ysgol newydd ehehangedig yn adeiladu ar y sylfaen gadarn hon i sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei defnyddio y tu allan i'r ystafell ddosbarth. Disgwylir hefyd y byddai disgyblion yn cael eu hannog i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol - a gynhelir drwy gyfrwng y Gymraeg"</i> Ydyw – bydd gwireddu'r cynnig hwn yn darparu Ardal Gemau Aml-ddefnydd (MUGA) i'w defnyddio gan ddisgyblion a'r gymuned. Ydyw – os gwireddir y cynnig, bydd gweithgareddau Urdd yn parhau yn yr ysgol ehangedig.
3.5.4 - Cyfraniad tuag at safonau'r Gymraeg, polisïau iaith, strategaethau a chanllawiau eraill perthnasol ynglŷn â'r iaith Gymraeg	
Polisïau iaith mudiadau partner neu gyrff cyhoeddus cyfagos: - A yw'r awdurdod yn gweithio mewn partneriaeth ar y cynnig? - Pa sefydliadau eraill sy'n debygol o gael eu heffeithio gan y datblygiad? - Oes gan y sefydliadau hynny safonau iaith neu bolisïau iaith? - A yw'r cynnig yn cyfrannu at y cynlluniau hyn?	Ydyw – Llywodraeth Cymru a fydd yn cyllido'r prosiect yn rhannol. Oes – Llywodraeth Cymru Oes – mae gan Lywodraeth Cymru ei safonau neu bolisïau iaith Gymraeg ei hun. Ydyw – bydd y cynnig hefyd yn cydymffurfio â gofynion Llywodraeth Cymru.
Strategaethau iaith Gymraeg perthnasol: A fydd y cynnig yn cyfrannu tuag at Strategaeth Iaith Gymraeg 2016 – 2021 Fforwm Strategol Iaith Ynys Môn a fabwysiadwyd gan y Cyngor hwn ym mis Medi 2016?	Mae'r cynnig yn cyfrannu at yr adrannau canlynol o Gynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg Cyngor Sir Ynys Môn 2017-2020 yn y ffyrdd canlynol:

3.5.4 - Cyfraniad tuag at safonau'r Gymraeg, polisiâu iaith, strategaethau a chanllawiau eraill perthnasol ynglŷn â'r iaith Gymraeg	
Sut mae'r cynnig yn cyfrannu tuag at weledigaeth Llywodraeth Cymru ar gyfer miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050?	Deilliant 1 – Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg. Deilliant 2 – Sicrhau bod cynigion Ysgolion 21ain Ganrif yn cryfhau darpariaeth cyfrwng Cymraeg. Drwy gael Uned Gofal Plant a fydd yn darparu gofal cofleidol i blant cyn-ysgol, byddai'n darparu sylfaen gadarn i'r plant yno cyn iddynt drosglwyddo i'r ysgol gynradd ehangedig. Felly byddai'n cyfrannu at gynyddu'r nifer o blant saith oed yr addysgir drwy gyfrwng y Gymraeg. Byddai'n cyfrannu at gyflawni Deilliant 1 uchod. Drwy weithredu'r strategaeth Blynnyddoedd Cynnar a thrwy ddosbarthu cynllun moderneiddio ysgolion y Sir, bydd yn helpu i sicrhau bod cynigion Ysgolion 21ain Ganrif yn rhoi ystyriaeth lawn i ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg ar gyfer plant hyd at 11 oed. Mae polisi iaith newydd yr Awdurdod yn cyfeirio at yr amcan i gynyddu'r gyfran o ddisgyblion sy'n cwrdd â thargedau Cymraeg fel iaith Gyntaf o'r Cyfnod Sylfaen hyd at ddiwedd eu hamser yn yr ysgol. Bwriedir defnyddio model gofal plant fel yr un dan ystyriaeth yn y prosiect hwn i gynyddu capasiti gofal plant cyfrwng Cymraeg ym Môn. Mae gan y model partneriaeth gofal plant y potensial i gyfrannu'n allweddol at uchelgais Llywodraeth Cymru o gael miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.

Mae'r ddwy ysgol ar hyn o bryd yn darparu gweithgareddau drwy'r Urdd (gweler Asesiad Effaith Cymunedol – Adran 4) a byddai hyn yn parhau yn yr ysgol gynradd arfaethedig ehangedig.

NODER – Nid yw unrhyw un o'r ysgolion yn cynnig gwersi Cymraeg i'r gymuned – mae'n debyg iawn bod hyn oherwydd nad oes llawer o alw am wersi Cymraeg yn yr ardal gan fod dros 75% o'r boblogaeth yn siarad Cymraeg. Fodd bynnag, mae gan y ddwy ysgol gyfleuster i gynnig gwersi Cymraeg a byddai gan yr ysgol gynradd ehangedig ystafell gymunedol y gellir ei defnyddio ar gyfer gwersi Cymraeg neu ar gyfer unrhyw weithgaredd arall a gynhelir drwy gyfrwng y Gymraeg.

3.5.5 Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg

Ysgolion cyfrwng Cymraeg yw Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig ac ysgol cyfrwng Cymraeg fydd yr Ysgol y Graig ehangedig hefyd. Felly ni fydd newid yn y categori iaith os bydd y Pwyllgor Gwaith yn cymeradwyo'r cynnig.

Byddai gwireddu'r cynnig yn cefnogi Deilliannau 1, 2 a 5 Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg 2017-2020 yr Awdurdod (a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru ym Mawrth 2018):

Deilliant 1: Mwy o blant saith oed yn cael eu haddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg.

Deilliant 2: Mwy o ddisgyblion yn parhau i wella eu sgiliau Cymraeg wrth drosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd.

Deilliant 5: Mwy o ddisgyblion a myfyrwyr gyda sgiliau uwch yn y Gymraeg.

Mae'r Gwasanaeth Addysg yn adrodd yn chwarterol i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar ddefnydd o'r iaith Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod. Mae Fforwm Iaith y Cyngor Sir yn monitro Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (WESP) yr Awdurdod yn chwarterol.

3.5.6 Effaith bosib y cynnig ar yr iaith Gymraeg

Meini Prawf iaith	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru
Yr iaith a siaredir yn y cartref	Siaradwyr Cymraeg rhugl yn y cartref (pob oedran): - Ysgol Talwrn – 20 disgybl neu 50% - Ysgol y Graig – 253 disgybl neu 68% Data (CYBLD Ion 2020)	Niwtral	Pe gwireddid y cynnig, ar sail ffigyrau cyfredol, byddai 57% neu 242 o'r disgyblion yn yr ysgol gynradd ehangedig yn siaradwyr Cymraeg rhugl. Byddai gwireddu'r cynnig yn rhoi cyfle i ddisgyblion wella eu sgiliau dwyieithog drwy gyfathrebu â chanran uwch o ddisgyblion (mewn cymhariaeth â'r nifer presennol o ddisgyblion yn y ddwy ysgol).
Categori iaith yr ysgolion presennol	Talwrn – Cymraeg Y Graig – Cymraeg	Cadarnhaol	Addysgir disgyblion y ddwy ysgol yn Gymraeg. Fodd bynnag, bydd datblygu disgyblion dwyieithog yn ffocws parhaol ac arwyddocaol yn y Cynllun Datblygu Ysgol. - Gall trefniadau dosbarth dargedu datblygiad anghenion iaith penodol y garfan. - Wrth dracio disgyblion, bydd eu cynnydd wrth ddatblygu dwyieithrwydd yn cael ei ystyried. - Bydd adroddiad y Pennaeth i'r llywodraethwyr yn cynnwys canrannau'r disgyblion ym mhob carfan iaith. - Cynnydd ar ddiwedd Cyfnodau Allweddol. - Cynnydd o ran y Siarter Iaith. Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn ysgol gymunedol, cyfrwng Cymraeg. Bydd yn flaenoriaeth i'r

Meini Prawf Iaith	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru
			Awdurdod gryfhau a diogelu'r iaith Gymraeg ac addysg ddwyieithog. <i>Cyn y cyfnod clo, un o'r prosiectau a ddatblygwyd oedd sefydlu cynllun i hyrwyddo'r iaith lafar Gymraeg yn siopau tref Llangejni. Gwnaethpwyd hyn drwy annog gweithwyr y siopau a busnesau lleol i gyfarch, gofyn ac ateb cwestiynau trwy gyfrwng y Gymraeg. Crëwyd cardiau'n rhoi arweiniad i'r gweithwyr ar sut i ynganu'r geiriau yn y Gymraeg. Cafwyd cefnogaeth i'r cynllun gan Gomisiynydd y Gymraeg a fu'n sgwrsio gyda'r Cyngor Siarter Iaith yn ogystal â pherchnogion siopa, ynglyn â'r gwaith. Oherwydd sefyllfa'r pandemig, nid oes data meintiol yn crynhoi beth oedd effaith ieithyddol y prosiect yma ar drigolion y dref ac nid oedd yn bosibl casglu'r straeon ansoddol chwaith am yr un rheswm.</i>
Defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned	Yn ôl Cyfrifiad 2011, mae 57% o bobl Môn yn siarad Cymraeg. Mae'r canran wedi lleihau dros y degawdau diwethaf – roedd 62% o bobl Môn yn gallu siarad Cymraeg yn 1981.	Cadarnhaol	Angen hybu defnydd o'r Gymraeg (Asesiad Lles Ynys Môn 2017). Bydd addysg drwy gyfrwng y Gymraeg yn cynorthwyo i gynyddu defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned. Bydd y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn cydweithio â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn i hybu defnydd o'r iaith Gymraeg yn y gymuned, ac i gyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r Adran Addysg yn adrodd yn chwarterol i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar ddefnydd o'r Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod a chaiff Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (WESP) ei fonitro'n chwarterol gan Fforwm Iaith y Cyngor Sir. Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn parhau i hyrwyddo ac annog defnydd o'r Gymraeg a bydd yn hyrwyddo defnydd anffurfiol o'r Gymraeg gan

Meini Prawf iaith	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru				
			ddisgyblion yn ystod oriau ysgol ac mewn gweithgareddau ar ôl ysgol ar y safle.				
Cyfrwng iaith disgyblion ar yr iard, yn y clwb brecwast ac mewn clybiau ar ôl ysgol	Cyfrwng iaith disgyblion ar yr iard, yn y clwb brecwast ac mewn clybiau ar ôl ysgol yw dwyieithog.	Niwtral	Ni fydd hyn yn newid yn yr ysgol arfaethedig ehangedig. Gellid gwella hyn drwy ddarparu mwy o le i chwarae a thrwy gynllunio chwarae strwythuredig ar yr iard. Bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn parhau i hyrwyddo ac annog defnydd o'r Gymraeg ac yn hyrwyddo defnydd anffurfiol o'r iaith gan ddisgyblion.				
Ymglymiad yr ysgol mewn gweithgareddau cyfrwng Cymraeg	Mae'r ddwy ysgol wedi'u hymrwymo mewn gweithgareddau cyfrwng Cymraeg.	Niwtral	Ni fydd hyn yn newid yn yr ysgol arfaethedig ehangedig. Gweler gwybodaeth bellach ynglŷn â gweithgareddau a gynhelir yn y Gymraeg yn yr Asesiad Effaith Cymunedol isod.				
Gallu staff addysgu i addysgu drwy gyfrwng y Gymraeg	<table><tr><th>Talwrn</th><th>Y Graig</th></tr><tr><td>Mae pob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg</td><td>Mae pob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg</td></tr></table>	Talwrn	Y Graig	Mae pob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg	Mae pob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg	Niwtral	Mae Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn darparu addysg drwy gyfrwng y Gymraeg, ac ni fydd unrhyw newid yn statws ieithyddol y ddarpariaeth newydd.
Talwrn	Y Graig						
Mae pob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg	Mae pob aelod o staff addysgu yn rhugl yn y Gymraeg						
Gallu Llywodraethwyr i siarad Cymraeg	<table><tr><th>Talwrn</th><th>Y Graig</th></tr><tr><td>90% o Lywodraethwyr yn rhugl yn y Gymraeg (9 allan o 10)</td><td>Mae pob Llywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (13 allan o 13)</td></tr></table>	Talwrn	Y Graig	90% o Lywodraethwyr yn rhugl yn y Gymraeg (9 allan o 10)	Mae pob Llywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (13 allan o 13)	Niwtral	Mae'r ddwy set o Lywodraethwyr yn rhugl yn y Gymraeg felly ni fydd newid yn natur ieithyddol y Llywodraethwyr os gwireddir y cynnig.
Talwrn	Y Graig						
90% o Lywodraethwyr yn rhugl yn y Gymraeg (9 allan o 10)	Mae pob Llywodraethwr yn rhugl yn y Gymraeg (13 allan o 13)						
Pryderon gyflwynwyd yn ystod y cyfnod	"Mae rhywfaint o'r data sydd wedi'i gynnwys yn yr Asesiad Effaith wedi dyddio, yn enwedig cyrhaeddiad yn erbyn dangosyddion Cymru. Oni fyddai'n decach defnyddio data mwy diweddar?"	Niwtral	Mae'n debyg y daw'r data a grybwyllir gan y rhanddeiliad, ac a ddefnyddiwyd yn yr Asesiad Effaith yw data o 2015 i 2017 Defnyddiwyd y data hwn oherwydd bod Llywodraeth Cymru wedi rhoi'r gorau i gyhoeddi'r data ar gyfer pob ysgol ar ôl yr amser hwn. Fodd bynnag, cafodd				

Meini Prawf Iaith	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru
ymgynggori statudol			<i>data ar gyfer 2018 a 2019 ei gynnwys yn y ddogfen ymgynghori ynghylch safonau a gyrhaeddwyd gan ddisgyblion yn yr ysgol dan sylw mewn Cymraeg, Saesneg, Mathemateg a Gwyddoniaeth.</i> <i>Pan ofynnwyd i randdeiliaid wneud sylwadau ynglŷn â'r cynnig (drwy'r Arolwg Deallus), derbyniwyd 5 (9%) o sylwadau ynglŷn â'r effaith y byddai'r cynnig yn ei gael ar y Gymraeg.</i>
	Effaith gyfunol ar yr iaith Gymraeg	+3 Cadarnhaol	

Casgliad – byddai'r cynnig yn cael effaith gadarnhaol ar yr iaith Gymraeg.

4. ASESIAD EFFAITH CYMUNEDOL

Mae'r asesiad hwn yn ystyried effaith bosib y cynnig i "Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn a chau Ysgol Talwrn" ar y gymuned leol.

Mae'r tablau isod yn dangos y nifer o ddisgyblion yn Ysgol Talwrn ac yn Ysgol y Graig dros y 5 mlynedd ddiwethaf a rhagolygon niferoedd disgyblion am y 5 mlynedd nesaf ynghyd â rhagamcanion disgyblion os aiff y cynnig yn ei flaen:

4.1 Niferoedd disgyblion yn y gorffennol

Ysgol	Capasiti - heb gynnwys y Meithrin	Niferoedd Disgyblion ym mis Ionawr:					% llefydd gweigion Ionawr 2019
		2015	2016	2017	2018	2019	
Talwrn	49	44	47	47	43	45	8%
Y Graig	330	333	333	335	326	339	-3%*

*Dros gapasiti

4.2 Rhagolygon Pum Mlynedd

Ysgol	Capasiti - heb gynnwys y Meithrin	Nifer o ddisgyblion Medi 2019	Rhagolygon niferoedd ar y gofrestr ym Medi:				
			2020	2021	2022	2023	2024
Talwrn	49	40	47	46	41	39	37
Y Graig	330	324	329	331	326	320	334

Rhwng 2019 a 2024, rhagwelir y bydd nifer y disgyblion yn Ysgol Talwrn yn gostwng o 40 i 37 sy'n ostyngiad o 8%. Yn ystod yr un cyfnod amser, rhagwelir y bydd nifer y disgyblion yn Ysgol y Graig yn cynyddu o 324 i 334 sy'n gynydd o 3%. Mae'r rhagolygon yn cadarnhau y bydd nifer y disgyblion yn cynyddu i gyfanswm o 371 yn y ddwy ysgol erbyn 2024.

4.3 Rhagamcanion Disgyblion os aiff y cynnig yn ei flaen

Mae angen ystyried datblygiadau tai newydd yn y dalgylch a'r plant oed ysgol gynradd a fydd yn codi o'r rhain. Dangosir nifer y plant oed ysgol gynradd sy'n deillio o'r datblygiadau tai newydd yn y tabl isod:

Ysgol	Datblygiadau tai arfaethedig yn y dalgylch hyd at 2026	Nifer cyfatebol y plant *
Y Graig	397	67 - 143
Talwrn	6	1 - 2

* Mae tystiolaeth yn awgrymu bod gan bob tŷ yn Ynys Môn 0.17 o blant o oedran ysgol gynradd ar gyfartaledd. Mae lluosgi nifer y datblygiadau tai â 0.17, yn rhoi amcangyfrif o nifer y plant ychwanegol y bydd angen eu haddysgu yn yr ysgol benodol honno. Fodd bynnag, yn ward Tudur, mae 0.36 o blant oed ysgol gynradd ar gyfartaledd ym mhob tŷ a gall hyn arwain at gyfanswm o 145 o ddisgyblion yn deillio o'r datblygiadau tai newydd.

Er bod y datblygiadau tai arfaethedig yn y Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, mae yna nifer o ffactorau sy'n effeithio ar os bydd y datblygiadau arfaethedig hyn yn symud ymlaen yn y broses gynllunio fel a nodir i ddilyn.

Yn gyntaf, byddai angen eu hasesu i benderfynu a fyddai'r datblygiad (au) arfaethedig yn cwrdd â'r gofynion er mwyn gallu ceisio caniatâd cynllunio ac yna a fyddai caniatâd cynllunio (sy'n ddilys am 5 mlynedd) yn cael ei roi. Hynny yw, amcangyfrif yw nifer y tai yn y tabl uchod ac nid yw'n sicrhwydd y bydd yr holl dai hyn yn cael eu hadeiladu erbyn 2027. Pe bai'r datblygiadau tai arfaethedig hyn yn cael eu hadeiladu, byddai'r datblygwr yn debygol iawn o'u hadeiladu fesul cam. Byddai hyn yn golygu y byddai nifer y disgyblion yn cynyddu'n raddol ac Ni fyddai'n golygu y byddai'r nifer uchaf o ddisgyblion h.y 145 yn dechrau mynychu'r ysgol ar yr un pryd.

Mae'r tabl isod yn dangos y niferoedd disgwylidig o ddisgyblion yn Ysgol estynedig arfaethedig y Graig hyd at Fedi 2027 gan ystyried y nifer uchaf o ddatblygiadau tai arfaethedig a grybwyllir uchod.

	Nifer rhagamcanol ar y gofrestr Medi 2023	Nifer rhagamcanol ar y gofrestr Medi 2024	Nifer rhagamcanol ar y gofrestr Medi 2025	Nifer rhagamcanol ar y gofrestr Medi 2026	Nifer rhagamcanol ar y gofrestr Medi 2027
Ysgol Y Graig Estynedig	383	404	407	418	419

Gall rhieni hefyd ddewis anfon eu plentyn / plant i ba bynnag ysgol y maent yn dymuno.

Mae'n bwysig nodi bod rhagamcanion yn anodd gan fod nifer o ddisgyblion yn mynychu'r ysgolion o ddalgylchoedd eraill. Ym mis Hydref 2019, roedd gan Ysgol Talwrn 14% o leoedd dros ben, er bod 17% o'r disgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Corn Hir, ac mae 31% o'r disgyblion sy'n mynychu Ysgol Talwrn yn dod o ddalgylch Ysgol Y Graig.

4.4 Darpariaeth Gyn-ysgol

Mae'r ddarpariaeth gyn-ysgol ganlynol ar gael yn ardal Graig / Talwrn yn Llangefni:

- Ysgol y Graig wedi'i chofrestru ar gyfer plant 3-11 oed ac mae'n darparu addysg blynyddoedd cynnar i blant sydd wedi troi'n 3 oed cyn 1 Medi mewn unrhyw flwyddyn. Ei chapasiti yw 24 y sesiwn ond ym mis Medi 2019, mae 50 o blant yn defnyddio'r cyfleuster.

Mae'r rhagolygon ar gyfer darpariaeth meithrinfa plant 3-4 oed yn Ysgol Y Graig fel a ganlyn:

Meithrin	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ysgol Y Graig	50	47	47	47	47	47	47

- Darpariaeth Dechrau'n Deg.** Rhan o raglen blynyddoedd cynnar Llywodraeth Cymru i deuluoedd sydd â phlant dan 4 oed. Mae'n anelu at ddarparu gwasanaethau cefnogaeth ddwys i blant 0-4 oed a'u teuluoedd. Ffocws y rhaglen yw hyrwyddo sgiliau iaith, gwybyddol, cymdeithasol ac emosiynol, datblygiad corfforol ac adnabod anghenion dwys yn fuan. Gwneir hyn drwy ddarparu cefnogaeth ac arweiniad iechyd, cefnogaeth a grwpiau rhiantu, cefnogaeth iaith a chyfathrebu a gofal plant rhan amser o ansawdd i blant 2-3 oed. Tîm amlddisgyblaethol yw Dechrau'n Deg sy'n cynnwys Gweithwyr Teulu, Staff Gofal Plant, Therapydd iaith a Lleferydd, Athrawon Blynyddoedd Cynnar, Cymorthyddion Iechyd a thîm o staff cefnogi.
- Meithrinfa Medra.** Mae'r feithrinfa ddydd hon yn cynnig gofal ac addysg blynyddoedd cynnar i fabanod a phlant hyd at oed ysgol, dan ofal staff cymwysedig a phrofiadol.
- Cylch Meithrin Stryd y Bont** Sefydliad elusenol nas cynhelir yw **Cylch Meithrin Stryd y Bont** a gaiff ei gynnal drwy gyfrwng y Gymraeg. Fe'i comisiynir ar hyn o bryd i ddarparu addysg gynnar am 10 awr yr wythnos yn ystod tymor yr ysgol yn unig. Ei gapasiti yw 24, ac roedd 18 o blant yn defnyddio'r cyfleuster ym Medi 2019.
- Meithrinfa Sêr Bach** wedi ei leoli ar safle Parc Bryn Cefni, Llangefni. Gall y gwasanaeth ddarparu gofal ar gyfer uchafswm o 55 o blant o'u genedigaeth hyd at wyth oed ac mae ar agor rhwng 7:30yb a 6:00yh, o ddydd Llun i ddydd Gwener.

- Mae **Cylch Meithrin Talwrn** yn neuadd bentref Talwrn sy'n gweithredu 4 bore'r wythnos. Ei gapasiti yw 16 ac ym mis Medi 2019, roedd 5 o blant yn defnyddio'r cyfleuster. Nid oes darpariaeth feithrin yn Ysgol Talwrn.

Rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth ym Meithrinfa Medra, Meithrinfa Sêr Bach a Dechrau'n Deg yn parhau pe bai'r cynnig yn dwyn ffrwyth. Efallai y bydd y niferoedd sy'n mynychu Cylch Meithrin Stryd y Bont a'r Cylch Meithrin yn Neuadd Bentref Talwrn mewn perygl os aiff y cynnig yn ei flaen.

Digonolrwydd Lleodedd

Nifer y lleoedd meithrin yn yr Ysgol y Graig ehangedig fydd 68. Byddai nifer y lleoedd meithrin yn Ysgol Y Graig, ehangedig, (capasiti o 68) yn ddigonol ar gyfer y nifer rhagamcanol o blant fyddai'n defnyddio'r cyfleuster.

Lefel y galw (Ardal Llangefni - Wardiau, Cefni, Cyngar, Tudur)

Nododd yr Asesiad Digonolrwydd Gofal Plant a gwblhawyd gan y Cyngor ym mis Ebrill 2017, nad oedd darpariaeth ar ôl ysgol gofrestredig ar safleoedd ysgol yn ardal Llangefni na darpariaeth gofrestredig ddigonol ar gyfer gwyliau. Dim ond yn y meithrinfeydd dydd preifat yn unig oedd darpariaeth.

Roedd lleoedd gofal plant mewn meithrinfeydd dydd yn Ynys Môn yn ddigonol yn 2017 i ateb galw rhieni. Fodd bynnag, ers cyflwyno'r Cynnig Gofal Plant, mae lleoedd yn gyfyngedig. Yn draddodiadol, mae'r sector yn cynnig gofal i blant rhwng 6 mis a 4 oed.

Darpariaeth yn ardal Llangefni ym mis Ebrill 2019

Gwarchodwyr plant	Gofal Dydd Llawn (Darparwr preifat)	Sesiynol e.e. Cylch Meithrin	Dechrau'n Deg	Ar ôl Ysgol Cofrestredig (Darparwr preifat)	Gwyliau (Darparwr preifat)
4	3	4	1	3	3
	Meithrinfa Blodyn Tatws, Meithrinfa Medra, Meithrinfa Sêr Bach.	Cylch Meithrin Bodffordd, Corn Hir, Talwrn, Stryd Y Bont.	Wedi'i leoli ar safle Ysgol Y Graig.	Meithrinfa Blodyn Tatws, Meithrinfa Medra, Meithrinfa Sêr Bach.	Meithrinfa Blodyn Tatws, Meithrinfa Medra, Meithrinfa Sêr Bach.

Mae diffyg darpariaeth gofal plant yn yr ardal ar gyfer plant 3 – 11 oed. Mae nifer y gwarchodwyr plant yn yr ardal wedi aros yn ei unfan ac ar draws y Sir mae mwy o ddadgofrestru na chofrestladau. Mae'r duedd hon yn parhau.

Galw am fath penodol o addysg Feithrin

Mae'r holl wasanaethau sesiynol cyfredol yn y maes hwn yn darparu addysg cyfrwng Cymraeg. Mae'r meithrinfeydd preifat yn darparu gwasanaethau dwyieithog. Yn yr ardal mae darpariaeth addysgol yng Nghanolfan Y Bont, sy'n gofalu ac yn addysgu plant ag anghenion dysgu ychwanegol. Ar hyn o bryd nid yw'r Canolfan yn darparu unrhyw ddarpariaeth gofal plant ar ôl ysgol neu yn ystod gwyliau. Pe bai uned gofal plant ar gael yn yr Ysgol Y Graig ehangedig byddai hefyd yn ddarpariaeth o fewn cyrraedd plant sy'n mynychu Canolfan Addysg Y Bont.

Effaith y cynnig ar sefydliadau eraill

Bwriad Ysgol Y Graig ehangedig yw ategu'r ddarpariaeth bresennol o warchodwyr plant a meithrinfeydd dydd preifat yn yr ardal. Disgwylir y bydd y gwasanaeth yn gystadleuol ac iddo godi'r cyfraddau lleol a godir gan y darparwyr preifat a fydd yn darparu dewis a digonolrwydd gofal plant yn yr ardal i rieni.

Y graddau y bydd y cynnig yn integreiddio addysg blynyddoedd cynnar â gwasanaethau gofal plant

Mae'r awdurdod lleol yn gwerthuso'r cynnig bod gan Ysgol Y Graig uned gofal plant a all ddarparu gofal plant i blant 2 - 11 oed ar un safle ysgol. Ar hyn o bryd nid oes digon o ddarpariaeth gofal plant yn yr ardal benodol honno sy'n rhwystr i rieni sy'n dechrau gweithio. Byddai darparu'r holl wasanaethau ar un safle ysgol gan ddarparwr ag enw da hefyd yn sicrhau cynaliadwyedd ariannol y ddarpariaeth ac yn cynnig oriau gwaith ychwanegol i staff ac yn creu swyddi newydd.

Byddai cynnig darpariaeth addysg blynyddoedd cynnar, gofal plant, darpariaeth ar ôl ysgol a gwyliau yn darparu gwasanaeth di-dor i rieni ac yn sicrhau parhad gofal i blant. Byddai'r ddarpariaeth ar gael rhwng 8am a 6pm bob dydd, gan gynnwys gwyliau ysgol ac o bosibl diwrnodau hyfforddi athrawon. Bydd y ddarpariaeth wedi'i chofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru fel gofal plant trwy'r dydd ac o ganlyniad yn caniatáu i rieni hawlio'r Cynnig Gofal Plant ar gyfer plant rhwng 3 a 4 oed, talebau gofal plant neu gredydau treth plant i elwa o gymorth ariannol i leihau'r costau gofal plant. Bydd argaeledd gofal plant cofrestredig trwy'r dydd ar safleoedd ysgolion yn ei gwneud hi'n haws i rieni ailddechrau gweithio, cynyddu eu horiau gwaith a bod yn fodlon bod eu plant yn derbyn y safonau gofal gorau.

Felly, y bwriad yw y bydd y cynnig yn ategu'r cyfleusterau gofal plant presennol yn yr ardal ac nid cystadlu â hwy nac yn wir eu rhoi allan o fusnes.

Pwynt godwyd gan randdeiliad yn ystod yr ymgynghori

"Mae'n debygol y byddai'r Cylch Meithrin Talwrn yn cau / lleihau, ac y byddai'r staff yn colli eu swyddi. Ni hysbyswyd Cylch Meithrin Talwrn am gyhoeddi'r ddogfen ymgynghori"

Ymateb y Cyngor

Cydnabyddir hyn yn adran 4.4. o'r Asesiad Effaith:

"4.4 Darpariaeth Cyn-ysgol

Rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth yn Meithrinfa Medra, Meithrinfa Sêr Bach a Dechrau'n Deg yn parhau pe bai'r cynnig yn cael ei wireddu. Efallai y bydd y niferoedd sy'n mynychu Cylch Meithrin Stryd y Bont a'r Cylch Meithrin yn Neuadd Bentref Talwrn mewn perygl os bydd y cynnig yn mynd rhagddo."

*Nod yr Asesiad Effaith yw edrych ar risgiau fel yr un a grybwyllir a lliniaru neu leihau ei effaith. Fe **gafodd** Cylch Meithrin Talwrn eu hysbysu am y ddogfen ymgynghori mewn e-bost ar 6 Chwefror 2020 anfonwyd am 13:06."*

Dywedodd rhanddeiliad arall

"Effaith negyddol ar feithrinfeydd gofal plant preifat, bydd staff yn colli swyddi, ac mae'r pris ar gyfer disgyblion o dan 2 oed yn debygol o gynyddu i dalu am golli incwm gan ddisgyblion 2 oed a hŷn"

Ymateb y Cyngor

Mae'r Asesiad Effaith yn adran 5.5 ar dudalen 16 yn trafod effaith bosibl y cynnig ar gyfleusterau gofal plant yn yr ardal. Mae'r Asesiad yn nodi:

"Effaith y cynnig ar sefydliadau eraill

Bwriad Ysgol y Graig ehangedig yw ategu'r ddarpariaeth bresennol o warchodwyr plant a meithrinfeydd dydd preifat yn yr ardal. Disgwylir y bydd y gwasanaeth yn gystadleuol â'r cyfraddau lleol a godir gan y darparwyr preifat a fydd yn rhoi dewis a digonolrwydd gofal plant yn yr ardal hon i rieni."

4.5 Cyfleusterau a gwasanaethau a ddarperir gan yr ysgolion

Cafwyd manylion o gyfleusterau a gwasanaethau a ddarperir gan yr ysgol o holiaduron a gwblhawyd gan Benaethiaid Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig. Darparodd Cyngor Cymunedol Llanddyfnan hefyd fanylion ynglŷn â gweithgareddau lleol a gynhelir.

Gweithgareddau allgyrsiol sydd ar gael i ddisgyblion yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:

Gweithgaredd Ysgol Talwrn	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder – fesul blwyddyn academiaidd
Yr Urdd	Tymor	20
Clwb pêl-droed ar ôl ysgol	Tymor	Yn wythnosol, yn ystod tymor yr Hydref, ar ôl ysgol
Clwb Pêl-rwyd	Tymor	Yn wythnosol, yn ystod tymor yr Haf, ar ôl ysgol
Clwb STEM	Term	Yn wythnosol, yn ystod tymor yr Hydref a'r Gwanwyn, ar ôl ysgol
Aelodau o'r gymuned yn darllen â disgyblion	Tymor	2 awr yr wythnos

Gweithgaredd Ysgol y Graig	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder – fesul blwyddyn academiaidd
Clwb Celf	Tymor	30
Clwb Pêl-droed (Merched)	Tymor	20
Clwb Pêl-droed	Tymor	20
Clwb Rygbi	Tymor	20
Golff	Tymor	10
Badminton	Tymor	10
Yr Urdd	Tymor	20

4.5.2 Cyfleusterau ysgol yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig a ddefnyddir gan grwpiau lleol:

Ysgol Talwrn Defnyddiwr a chyfleuster	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder – fesul blwyddyn academaidd
Guides		9
Clwb Cinio Pensiynwyr		15
Hyfforddiant Cyfrifiadurol Pensiynwyr		8

Ysgol y Graig Defnyddiwr a chyfleuster	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder – fesul blwyddyn academaidd
Clwb Yoga Dydd Llun	Tymor	34
Clwb Yoga Dydd Mercher	Tymor	34
Clwb Judo	Tymor	34
Eisteddfod Môn (Offerynnol)	Tymor	1
Pwyllgor yr Urdd (Dalgylch Cefni)	Tymor	3
Côr Ieuencid Môn	Tymor	2

4.5.3 Cyfleusterau lleol a ddefnyddir gan Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:

Ysgol Talwrn Gwasanaeth	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder
Neuadd Bentref Talwrn – Disco Santes Dwynwen	Tymor	1
Capel Talwrn	Tymor	1
Neuadd Bentref Talwrn – ymarfer Eisteddfod	Gwyliau	1
Neuadd Bentref Talwrn – Eisteddfod Talwrn	Gwyliau	1
Neuadd Bentref Talwrn – Ffair Nadolig (Brecwast gyda Siôn Corn)	Tymor	1
Neuadd Bentref Talwrn – Cyngerdd Nadolig	Tymor	1
Neuadd Bentref Talwrn – cylch Meithrin – Ffair Nadolig	Tymor	1
Neuadd Bentref Talwrn – gweithgareddau ar y cyd rhwng yr Ysgol a'r Cylch Meithrin	Tymor	3
Plas Arthur – Canolfan Hamdden	Tymor	Bob wythnos yn ystod yr Hydref a'r Gwanwyn
Clwb Gymnasteg	Tymor	Defnydd wythnosol
Oriel Môn	Tymor	3

Ysgol y Graig Gwasanaeth	Yn ystod y tymor ynteu'r gwyliau?	Amllder
Plas Arthur (Canolfan Hamdden)-Nofio	Tymor	30
Plas Arthur (Canolfan Hamdden)-Cystadlaethau nofio a chwaraeon	Tymor	10
Clwb Rygbi Llangefni	Tymor	2
Clwb Pêl-droed Llangefni	Tymor	1
Oriel Môn	Tymor	10
Llyfrgell Llangefni	Tymor	10
Capel Moreia Llangefni	Tymor	2
Eglwys Cyngar Sant, Llangefni	Tymor	1
Archifau Llangefni	Tymor	2

4.5.4 Cyfleusterau cymunedol wedi eu lleoli ger Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig (gan gynnwys busnesau preifat).

Enw'r Cyfleuster / Busnes ger Ysgol Talwrn	Dwyieithog / Cyfrwng Saesneg neu Gyfrwng y Gymraeg	Dyddiad cychwyn
Siop Bodeilio	Dwyieithog	
Cylch Meithrin Talwrn	Cymraeg	

Enw'r Cyfleuster / Busnes ger Ysgol y Graig	Dwyieithog / Cyfrwng Saesneg neu Gyfrwng y Gymraeg	Dyddiad cychwyn
Becws Mefus	Dwyieithog	
Cae chwarae		
Capel	Dwyieithog	
Capel Lôn y Felin	Cymraeg	
Canolfan Gymuned Ebeneser	Dwyieithog	
Canolfan Dechrau'n Deg	Dwyieithog	
Meithrinfa Medra	Dwyieithog	
Coleg Menai (AB)	Dwyieithog	

4.5.4 Gweithgareddau cymuned sydd ar gael ger Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:

Enw'r Cyfleuster / Busnes ger Ysgol Talwrn	Dwyieithog / Cyfrwng Saesneg neu Gyfrwng y Gymraeg	Dyddiad cychwyn
Eisteddfod y Talwrn	Cymraeg	
Clwb Gymnasteg	Dwyieithog	

Enw'r Cyfleuster / Busnes ger Ysgol y Graig	Dwyieithog / Cyfrwng Saesneg neu Gyfrwng y Gymraeg	Dyddiad cychwyn
Merched y Wawr	Cymraeg	
Slimming World	Dwyieithog	
Karate	Dwyieithog	
Clwb Rygbi	Dwyieithog	
Clwb Pêl-droed	Dwyieithog	
Undeb y Merched	Dwyieithog	
Dechrau'n Deg (Hyfforddiant rhianta)	Dwyieithog	

4.5.5 Gofal plant a gofal cyn ysgol sydd ar gael yn Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig:

Ysgol Talwrn	Iaith	Annibynnol o'r ysgol	Lleoliad y Ddarpariaeth	Amllder
Clwb Brecwast	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol
Clwb gwarchod boreol	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol

Ysgol y Graig	Iaith	Annibynnol o'r ysgol	Lleoliad y Ddarpariaeth	Amllder
Clwb gwarchod boreol	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol
Clwb brecwast	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol
Clwb ar ôl ysgol	Cymraeg	Na	Neuadd yr Ysgol	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol
Clwb ar ôl ysgol	Cymraeg	Ydy	Adeilad Dechrau'n Deg	Bob dydd yn ystod y flwyddyn ysgol

Os awdurdodir y cynnig, rhagwelir y byddai rhieni a disgyblion Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn cefnogi ac yn ymgysylltu â'r Ysgol y Graig ehangedig. Ni fyddai'r disgyblion sy'n derbyn prydau ysgol am ddim (Ysgol Talwrn 18% ac Ysgol y Graig 27%) yn cael eu trin yn wahanol i'r rhai nad ydynt yn derbyn prydau ysgol am ddim a byddent yn cael eu hannog i gymryd rhan mewn gweithgareddau ar ôl ysgol yn yr ysgol ehangedig megis y rhai a nodwyd uchod.

Pe gwirededwyd y cynnig, byddai'r ysgol gynradd ehangedig yn Ysgol Gymuned ac felly'n cynnwys neuadd fwy ar gyfer gweithgareddau cymunedol ac ystafell gyfarfod gymunedol. Pe gwirededwyd y cynnig, byddai'r rhan fwyaf os nad pob cyfleuster a gwasanaeth a ddarperir gan Ysgol y Graig yn gallu cael eu darparu gan yr ysgol gynradd ehangedig.

4.5.6 Gweithgareddau cymunedol a gynhelir yn lleol yn Nhalwrn

Mae Cyngor Cymuned Llanddyfnan hefyd wedi darparu manylion o weithgareddau a gynhelir yn lleol, a chyfleusterau a ddefnyddir yn lleol:

Neuadd y pentre
Cae chwarae
Siop y pentre
Merched y wawr
Eisteddfod Talwrn
Guides
Ysgol Feithrin
Bingo
Whist
Capel Methodist
Capel Annibynnwyr
Eglwys Llanffinan
Cyfarfodydd archeoleg

4.6 Pellter ac amser teithio

Pe awdurdodir y cynnig, byddai'n golygu mwy o bellter teithio i rai disgyblion. Ar sail y nifer presennol o ddisgyblion ar gofrestr Ysgol Talwrn (Gorffennaf 2019), byddai 33% yn teithio llai i'r safle ysgol arfaethedig a 67% yn gorfod teithio ymhellach. Gan y barnir bod y llwybr rhwng Talwrn a Llangefni ar hyd y B5109 yn ffordd beryglus, byddai'r Awdurdod yn darparu cludiant i'r disgyblion sy'n byw yn nalgylch Ysgol Talwrn, sy'n golygu na fyddent yn debygol o gerdded neu feicio i'r ysgol.

Ym mis Gorffennaf 2019, roedd 20 o ddisgyblion neu 53% o ddisgyblion Ysgol Talwrn yn dod o du allan i'r dalgylch. Mae ffigyrau mis Gorffennaf 2019 yn dangos bod 30 o ddisgyblion neu 9% yn Ysgol y Graig yn dod o du allan i'r dalgylch.

Gan y cynigir y bydd y bloc ysgol newydd (estyniad) yn cael ei leoli llai na milltir oddi wrth adeilad yr ysgol bresennol, bydd disgyblion o'r ysgol yn parhau i allu cerdded i'r bloc cyfnod sylfaen newydd. Mae Asesiad Effaith Traffig ar effaith y bloc arfaethedig newydd ar drefniadau teithio staff a disgyblion wedi ei baratoi.

Oni bai am drafnidiaeth ychwanegol o Dalwrn i'r Ysgol y Graig ehangedig arfaethedig, nid yw'n debygol o gwbl y byddai'r cynnig yn cael effaith ar gludiant cyhoeddus.

Noda Llywodraeth Cymru na ddylai plant oed cynradd orfod teithio am fwy na 45 munud bob ffordd i'r ysgol. Mae'r Awdurdod Lleol yn darparu cludiant am ddim i ddisgyblion cynradd dan 16 oed sy'n byw **2 filltir** neu fwy oddi wrth yr ysgol sydd yn y dalgylch y maent yn byw ynddi. Mae'r un polisi hefyd yn nodi "na ddarperir cludiant i blant meithrin rhan amser."

4.7a Ystyriaethau staffio

Os caiff y cynnig ei gymeradwyo, ni fydd unrhyw newidiadau i staff Ysgol y Graig, ond bydd staff Ysgol Talwrn mewn perygl o gael eu diswyddo a byddai'r Polisi Ailstrwythuro a Diswyddo ar gyfer ysgolion a Pholisi Adleoli ar gyfer ysgolion yn cael ei weithredu.

Dyma ddolen i'r polisi:

<https://www.anglesey.gov.uk/statutory-consultation-ysgol-y-graig-and-ysgol-talwrn>

4.8 Asesiad Effaith Cymunedol

Meini Prawf	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru
Disgyblion sy'n mynychu'r ysgol o du allan i'r dalgylch	Disgyblion o du allan i'r dalgylch: - Ysgol Talwrn – 20 disgybl neu 53% - Ysgol y Graig – 30 disgybl neu 9% (Data Gorffennaf 2019)	Cadarnhaol	Os gwireddir y cynnig, mae'n debyg y byddai dalgylchoedd Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn cael eu cyfuno. Yn ôl ffigyrau presennol, golyga hyn y byddai llai o ddisgyblion yn yr ysgol gynradd ehangedig yn dod o du allan i'w dalgylchoedd.
Gwasanaethau a ddarperir i'r gymuned gan yr ysgol gan gynnwys gweithgareddau allgyrsiol	Mae'r ddwy ysgol yn darparu nifer o weithgareddau a gwasanaethau. Rhagwelir y byddai'r ddarpariaeth hon yn parhau. Rhagwelir y bydd defnydd cymunedol o'r ysgol arfaethedig ehangedig.	Niwtral	Gan y byddai Ysgol y Graig yn cael ei hehangu i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, bydd gweithgareddau a gwasanaethau a ddarperir o Ysgol y Graig yn parhau i gael eu darparu yn yr Ysgol y Graig ehangedig. Gellir cynnal gwasanaethau a ddarperir i'r gymuned gan Ysgol Talwrn yn neuadd bentref Talwrn fel opsiwn arall.
Cyfleusterau cymunedol a ddefnyddir yn rheolaidd gan yr ysgol	Defnyddir capel neu eglwys leol gan y ddwy ysgol ac os byddai'r ysgol ehangedig yn cael ei hadeiladu, byddai ei chynulleidfaoedd yn parhau i ddefnyddio'r addoldai hynny.	Niwtral	Os yw Ysgol Talwrn yn cau, efallai bydd cyfle i'r gymuned (Guides, Clwb Cinio Pensiynwyr a hyfforddiant cyfrifiadurol i bensiynwyr) ddefnyddio neuadd bentref Talwrn fel opsiwn arall.
Cyfleusterau cymunedol a ddarperir gan yr ysgol a gweithgareddau a gynhelir ar dir yr ysgol	Gan mai ysgolion cymunedol yw Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig, mae'r gymuned yn gwneud cryn dipyn o ddefnydd o adeiladau a thir yr ysgolion.	Niwtral	Gan y bydd Ysgol y Graig yn cael ei hehangu, bydd cyfleusterau a ddarperir gan yr ysgol yn cael eu darparu yn yr ysgol gynradd ehangedig. Gellid ymgymryd â chyfleusterau cymuned a ddarperir gan yr ysgol yn Nhalwrn yn yr Ysgol y Graig ehangedig, neu o safleoedd eraill yn Nhalwrn megis neuadd y dref neu eglwys Talwrn.
Effeithiau eraill Cludiant + cyhoedd	Os cymeradwyir y cynnig, bydd rhaid trefnu cludiant i'r ysgol gynradd ehangedig gydag arian yr Awdurdod. Mae'n annhebygol iawn y byddai'r cynnig yn cael effaith ar gludiant gyhoeddus.	Negyddol	Os gwireddir y cynnig, trefnir cludiant i'r ysgol gynradd ehangedig gan yr Awdurdod.

Meini Prawf	Arsylwadau	Effaith	Mesurau Lliniaru
Arall Effaith ar y gymuned	Gallai cau Ysgol Talwrn gael effaith ar ba mor ddeniadol yw'r ardal leol i ddarpar brynwyr tai, yn enwedig y rhai sydd â phlant neu sy'n bwriadu cael plant. Ar y llaw arall, gallai trigolion lleol ystyried cau neu adleoli ysgol i ffwrdd o'r ardal i fod yn beth defnyddiol a gwneud yr ardal fod yn fwy deniadol i brynwyr tai sy'n edrych am ardal fwy tawel. Fodd bynnag, cydnabyddir y posibilrwydd o newid yng nghyfansoddiad preswylwyr dros amser.	Niwtral	Mae gan Dalwrn siop a gaiff ei chynnal gan y gymuned (Siop Bodeilio), neuadd bentref a chapel ar gael i'r holl breswylwyr lleol. <i>Pwynt godwyd gan randdeiliad yn ystod yr ymgynghori Ymateb y Cyngor</i>
<i>Pryderon gyflwynwyd yn ystod y cyfnod ymgynghori statudol</i>	<i>Mae cymuned Talwrn yn debygol o heneiddio oherwydd cau'r ysgol.</i>	<i>Niwtral</i>	<i>Mae'n bosibl y gall oedran cyfartalog poblogaeth Talwrn gynyddu os bydd y cynnig yn dwyn ffrwyth. Yn yr un modd, efallai na fydd yn newid.</i>
	Effaith gyfunol ar y gymuned	Niwtral	

Casgliad – Byddai'r cynnig i weld yn cael effaith niwtral ar y gymuned.

5. DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL (CYMRU) 2015

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn rhoi pwrpas cyffredinol cyfreithiol-rwym o saith Nod Llesiant a phum Ffordd o Weithio sydd wedi'u cynllunio i gefnogi a darparu gwasanaeth cyhoeddus sy'n diwallu anghenion y presennol heb gyfaddawdu ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.

5.1 Sut y mae'r cynnig yn diwallu gofynion ffordd o weithio?

Ffordd o weithio	Diffiniad	Sut y mae'r cynnig yn cwrdd â gofynion ffordd o weithio
Hirdymor		
	Pwysigrwydd cydbwysu anghenion tymor byr gyda'r angen hefyd i ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion hirdymor.	Sicrhau bod addysg yn y gymuned yn cael ei chynnal a sicrhau bod lleoedd digonol mewn ysgolion i gwrdd ag anghenion heddiw a'r dyfodol. Sicrhau bod y sefydliad ysgol yn addas i bwrpas ac yn cydymffurfio â chanllawiau 21ain Ganrif.
Atal		
	Sut y gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu rhag mynd yn waeth gynorthwyo cyrff cyhoeddus i gwrdd â'u nod	Diogelu dyfodol hirdymor addysg yn yr ardal.
Integreiddio		
	Ystyried sut y gall amcanion llesiant y corff cyhoeddus effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, ar eu hamcanion eraill neu ar amcanion cyrff cyhoeddus eraill	Mae integreiddio cymuned yn ffocws i bob ysgol newydd sy'n creu amgylchedd i gefnogi diwylliant, treftadaeth a'r iaith Gymraeg. Mae darparu lleoedd digonol yn sicrhau y gellir cyflwyno'r cwrwclwm ac mae'n diwallu amcanion cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol.
Cydweithio		
	Cydweithio ag unrhyw unigolyn arall (neu wahanol rannau o'r corff ei hun) a all helpu'r corff i gwrdd â'i amcanion llesiant.	Cynyddu cydweithrediad rhwng gwasanaethau a chymunedau i sicrhau bod addysg yn cael ei chyflwyno'n barhaus i bob disgybl. Mae'r ymgynghoriad yn cynnwys ymgysylltiad ac ymglymiad dwys â disgyblion, staff, Llywodraethwyr a'r gymuned. Bydd hyn yn ymwneud â chydweithredu â rhanddeiliaid yn ystod ac ar ôl y broses ymgynghori i sicrhau dyfodol hirdymor hir i addysg yn yr ardal. Mae'r awdurdod lleol yn gweithio'n effeithiol gydag ysgolion, Estyn, GwE, cynghorau cymuned a nifer o bartneriaid mewnol ac allanol i sicrhau y bydd yr adeilad yn diwallu anghenion tymor byr ac anghenion y dyfodol o ran defnyddwyr a'r gymuned y bydd yn eu gwasanaethu.
Ymglymiad		
	Pwysigrwydd ymglymu pobl sydd â diddordeb yng nghyflawniad y nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal y mae'r corff yn ei gwasanaethu.	Mae'r cynnig yn amodol ar ymgynghoriad statudol ffurfiol. Bydd hyn yn galluogi ymglymiad rhanddeiliaid yn y cynnig.

5.2 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Er mwyn gwireddu'r Rhaglen Moderneiddio Ysgolion a gan ystyried Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015) byddwn yn canolbwyntio ar greu cymunedau mwy gwydn ac ymgysylltu â'n cymunedau ar sefydlu partneriaeth leol ac ar gynnwys ein cymunedau yn y cynllunio hirdymor. Drwy ddilyn proses o'r fath, anelwn at alluogi cyflenwyr a chymunedau i ddatblygu gwasanaethau yn ôl yr angen, i annog rhannu adnoddau ac i arwain at wariant mwy effeithlon yn y tymor hir.

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015) yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithio tuag at gyflawni amcanion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (2015). Fel dilyniant i'r asesiad llesiant a gynhaliwyd, mae cynllun llesiant wedi'i ddatblygu, sy'n cael ei arwain gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ar y cyd rhwng Gwynedd ac Ynys Môn. Bydd y trefniadau ymgynghori ac ymgysylltu ar gyfer moderneiddio ysgolion yn cael eu cynllunio i ddiwallu anghenion y cynllun.

Mae'r tabl isod yn amlinellu sut y rhagwelir bydd y cynnig i

Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn a chau Ysgol Talwrn yn cyfrannu at y 7 nod llesiant:

7 nod llesiant	Sut fydd y cynnig yn cyfrannu at y 7 nod llesiant
Llewyrchus	Bydd y prosiect yn sicrhau bod yr Ysgol y Graig ehangedig arfaethedig yn addas i bwrpas ac yn sicrhau y gwreiddir capasiti a photensial bob disgybl i lwyddo.
Cyfartal	<i>Mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i sicrhau'r gwerth mwyaf posibl o bob punt y mae'r Awdurdod Lleol yn ei gwario, a gellir gwireddu hyn gyda buddion cymunedol. Bydd Manteision Cymunedol yn galluogi pobl i gyrraedd eu potensial. Bydd yr Awdurdod yn ymgorffori buddion cymunedol ym mhob prosiect, gan gynnwys, os caiff ei gymeradwyo, prosiect estynedig Ysgol y Graig. Bydd yr Awdurdod hefyd yn sicrhau cyfle cyfartal beth bynnag yw gallu a chefnidir disgybl. Mae sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a gwireddu eu potensial hirdymor yn un o flaenoriaethau pwysicaf yr Awdurdod fel y crybwyllwyd yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol Cyngor Sir Ynys Môn 2020-2024 a Chynllun y Cyngor 2017-2022.</i>
Cydnerth	Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn bolisi a sefydlwyd ar y cyd â siroedd eraill Gogledd Cymru ar gyfer ymgysylltu â rhanddeiliaid. Seilir y polisi ar egwyddorion cenedlaethol dros ymgysylltiad cyhoeddus. Os cymeradwyir y cynnig gan y Pwyllgor Gwaith, bydd proses ymgynghori statudol yn cael ei chynnal i gasglu barn y rhanddeiliaid. Yn dilyn yr ymgynghoriad, gellir sefydlu grŵp o rhanddeiliaid er mwyn cynnal gwaith ar y cyd gyda'r Awdurdod. Bydd hefyd cyfleoedd i blant gyfrannu at y broses. Yn ogystal â hyn, os gwreiddir y cynnig, bydd y Corff Llywodraethu'n datblygu cyllideb a strwythur staffio'r ysgol ehangedig arfaethedig. Bydd hefyd yn penderfynu sut i ddarparu addysg i'r holl ddisgyblion a bydd yn gwneud yr ysgol yn fwy gwydn i newidiadau yn nhrosiannau staff yn y dyfodol. Bydd gan yr ysgol ehangedig osodiadau dŵr effeithiol. Bydd yr estyniad arfaethedig ar Ysgol y Graig yn ystyried cyfleoedd tyfu bwyd sy'n cefnogi meysydd ar gyfer bywyd gwyllt ac sy'n hygyrch i bob disgybl, a bydd yn hyrwyddo ac yn cefnogi mentrau ecogyfeillgar megis ysgolion-eco.
Iachach	Mae'r Asesiad Effaith Cymunedol sy'n rhan o'r asesiad hwn yn cadarnhau bod yr ysgolion sy'n bodoli eisoes yn Nhalwrn a'r Graig yn gweithredu fel ysgolion cymunedol.

7 nod llesiant	Sut fydd y cynnig yn cyfrannu at y 7 nod llesiant
	Yn ogystal â hyn, bydd yr ysgol arfaethedig ehangedig yn cael ei defnyddio fel canolfan gymunedol sy'n hybu cymunedau iachach e.e. drwy gynnig gweithgareddau chwaraeon i aelodau o'r gymuned. Bydd yr Awdurdod yn ymdrechu ei gwneud mor hawdd â phosib i gyrraedd yr ysgol drwy gerdded neu feicio.
Cymunedau cydlynus	Fel rhan o'r ymgynghoriad statudol, bydd gan randdeiliaid gyfle i leisio'u barn ac i gynnig sylwadau ar y cynnig i "Gynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, a chau Ysgol Talwrn." Bydd yr Ysgol y Graig ehangedig yn cyfrannu at isadeiledd cymunedol yr ardal. Mae gan y cynnig botensial i ffurfio cymuned newydd o amgylch Talwrn a dalgylch Ysgol y Graig.
Diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	Amgaeir yr Asesiad Effaith Iaith. Mae Ysgol Talwrn ac Ysgol y Graig yn ysgolion cyfrwng Cymraeg. Bydd y cynnig yn cryfhau darpariaeth cyfrwng Cymraeg yn yr ardal. Bydd y Rhaglen Moderneiddio Ysgolion yn cydweithredu â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn i hybu defnydd o'r iaith Gymraeg yn y gymuned ac yn cyfrannu at darged Llywodraeth Cymru o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r Gwasanaeth Dysgu yn adrodd yn chwarterol i Fforwm Iaith y Cyngor Sir ar ddefnydd o'r Gymraeg yn ysgolion yr Awdurdod. Caiff Cynllun Strategol y Gymraeg mewn Addysg (WESP) yr Awdurdod ei fonitro'n chwarterol gan Fforwm Iaith y Cyngor Sir. Mae perfformiad Cymraeg y disgyblion yn y ddwy ysgol h.y. y ganran o ddisgyblion sy'n cyflawni'r safon ofynnol yn dda yn y ddwy ysgol.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Mae'r rhaglen moderneiddio ysgolion a'r prosiectau cysylltiedig yn cyd-fynd â strategaethau corfforaethol, lleol a chenedlaethol. Mae'r rhaglen wedi gweithio'n agos â Llywodraeth Cymru, rhanddeiliaid a phartneriaid i sicrhau bod y prosiectau'n cael eu cefnogi a bod y cyfeiriad strategol yn cael ei ddeall. Golyga hyn bod rhanddeiliaid yn deall sut y bydd y cynllun arfaethedig yn cynorthwyo i gyflawni nodau busnes, amcanion strategol a chynlluniau'r Awdurdod. Bydd gwelliannau i'n hysgolion yn arwain at welliannau mewn effeithlonrwydd ynni e.e. drwy gynhyrchu trydan gyda phaneli ffotofoltaidd. Bydd hyn hefyd yn arwain at leihad yng nghynhyrchiad carbon deuocsid ac yn cynorthwyo i addysgu'r disgyblion ar sut i ddefnyddio adnoddau naturiol yn ddoeth.

6. CASGLIAD

Aseswyd y cynnig ar ei effaith bosib ar:

- Gydraddoldeb
- Iaith h.y. yr iaith Gymraeg
- Cymuned

Roedd yr effaith a geir ar bob rhan fel a ganlyn:

Effaith gyfunol ar:	Effaith:
Cydraddoldeb	+2 Cadarnhaol
Iaith	+3 Cadarnhaol
Cymuned	Niwtral

Ar ôl ystyried y cynnig (cynyddu capasiti Ysgol y Graig i gymryd disgyblion Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn) o ran ei effaith bosib ar gydraddoldeb, yr iaith Gymraeg a'r gymuned, byddai'r cynnig yn cael effaith gadarnhaol.

Dangosa'r ddogfen yn Adran 5 sut y mae'r cynnig yn cwrdd â gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

7 – Hawliau Dynol

Hawliau a rhyddid i bob unigolyn yw hawliau dynol, waeth beth yw eu cenedligrwydd na'u dinasyddiaeth. Mae yna 16 o hawliau sylfaenol yn y Ddeddf Hawliau Dynol - oll wedi'u cymryd o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. At bwrpas y Ddeddf, fe gyfeirir atynt fel 'Hawliau'r Confensiwn'. Fe'u rhestrir isod:

(Cyflwyniad yw Erthygl 1 – nid yw wedi'i ymgorffori yn y Ddeddf Hawliau Dynol)

Erthygl 2: Yr hawl i fywyd

Erthygl 3: Gwahardd artaith

Erthygl 4: Gwahardd caethwasiaeth a llafur gorfodol

Erthygl 5: Yr hawl i ryddid a diogelwch

Erthygl 6: Yr hawl i dreial teg

Erthygl 7: Dim cosb heb gyfraith

Erthygl 8: Hawl i barch at fywyd preifat a theuluol

Erthygl 9: Rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd

Erthygl 10: Rhyddid mynegiant

Erthygl 11: Rhyddid cymdeithasiad ac ymgynnull

Erthygl 12: Yr hawl i briodi

Erthygl 14: Gwahardd gwahaniaethu

Erthygl 1 o Brotocol 1: Diogelu eiddo

Erthygl 2 o Brotocol 1: Hawl i gael addysg

Erthygl 3 o Brotocol 1: Hawl i etholiadau rhydd

Erthygl 1 o Brotocol 13: Diddymu'r gosb eithaf

8 – Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae'r Ddeddf hon yn ymwneud â gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Mae angen i gyrff cyhoeddus wneud yn siŵr eu bod yn ystyried yr effaith y gallent ei chael ar bobl sy'n byw eu bywydau yng Nghymru yn y dyfodol. Mae'r ddeddf yn pennu saith nod llesiant:

Nod	Disgrifiad o'r nod
Cymru lewyrchus	Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol, carbon isel sy'n cydnabod y terfynau sydd ar yr amgylchedd byd-eang ac sydd, o ganlyniad, yn defnyddio adnoddau mewn modd effeithlon a chymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus ac addysgedig mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhyrchir drwy gael gafael ar waith addas.
Cymru gydnerth	Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cynnal cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ynghyd â'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
Cymru iachach	Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl cystal â phosibl a lle deallir dewisiadau ac ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol.
Cymru sy'n fwy cyfartal	Cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial gwaeth beth fo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol-economaidd).

Cymru o gymunedau cydlynus	Cymunedau atyniadol, hyfyw a diogel sydd â chysylltiadau da.
Cymru â diwylliant bywiog le mae'r Gymraeg yn ffynnu	Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn gwarchod diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg ac sy'n annog pobl i gyfranogi yn y celfyddydau, a chwaraeon a gweithgareddau hamdden.
Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	Cenedl sydd, wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang.